

ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์
บ้านบาราโฮม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ISLAMIC KNOWLEDGE HERITAGE CENTER & FAITH COMMUNITY SHAYKH
DAUD AL-FATHONI BARA HOM VILLAGE, MUEANG PATTANI

ฮันซอลาะห์ สามะอะกา

HANSOLAH SAMA-AKA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF BACHELOR OF ARCHITECTURE
PRINCE OF SONGKHLA UNIVERSITY

2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์
บ้านบาราโฮม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ISLAMIC KNOWLEDGE HERITAGE CENTER & FAITH COMMUNITY SHAYKH
DAUD AL-FATHONI BARA HOM VILLAGE, MUEANG PATTANI

ฮันซอลาะห์ สามะอะกา

HANSOLAH SAMA-AKA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF BACHELOR OF ARCHITECTURE
PRINCE OF SONGKHLA UNIVERSITY

2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ บ้านบาราโหม
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ISLAMIC KNOWLEDGE HERITAGE CENTER & FAITH COMMUNITY SHAYKH DAUD
AL-FATHONI BARA HOM VILLAGE, MUEANG PATTANI

นายฮันซอลาะห์ สามะอะกา

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญรินทร์ บวรอารยะศิลป์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กวิน ว่องวิทย์การ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขวัญชัย กาแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรกัญญา ง่วนสนสกุล

อาจารย์อดุลย์ แก้วดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัญรินทร์ บวรอารยะศิลป์

อาจารย์ กรสวรรค์ชนก เขียววิชัย

อาจารย์ กมลพรสมคิด

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการ

คณะกรรมการ

คณะกรรมการ

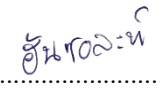
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
ขอรับรองว่า งานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มี
ส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญรินทร์ บวรอารยะศิลป์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นาย/นางสาว ชื่อ-สกุล)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาตรีในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....
ฮันซอละห์

(นายฮันซอละห์ สามะอะกา)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เซคดาอุด อัลฟาฏอนีย์
บ้านบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน นายอันซอลละห์ สามะอะกา
สาขาวิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2568

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน “ปอเนาะ” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามแบบจารีตที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมศรัทธาและสร้างคุณธรรมแก่ชุมชนมุสลิมในอดีต ได้ลดบทบาทลงจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ เยาวชนรุ่นใหม่จำนวนมากมองว่าศาสนาเป็นเรื่องห่างไกล และรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ขณะเดียวกัน การจากไปของบรรดาโต๊ะครูหรืออุลามะผู้เป็นแหล่งองค์ความรู้ ได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาอิสลามท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ “สืบทอดและต่อยอด” เจตนารมณ์ของ เซคดาอุด อัลฟาฏอนีย์ อุลามะผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ศาสนาในแหลมมลายู ผ่านการออกแบบ “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา” ให้เป็นต้นแบบของ “ปอเนาะร่วมสมัย” ที่ผสมผสานการเรียนรู้แบบจารีต (กิตาบ) เข้ากับรูปแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยจัดให้มีระบบการเรียนรู้แบบหมุนเวียนของอุลามะ (Rotational Knowledge Sharing) เพื่อสร้างความต่อเนื่องและความหลากหลายขององค์ความรู้

แนวคิดหลักของโครงการคือ Sense of Belonging ซึ่งมุ่งสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งของระหว่างมนุษย์ ชุมชน และศรัทธา โดยพัฒนาแนวคิดผ่านการตีความ Barakah (ความจำเริญออกงาม) ให้เป็นภาษาทางสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างพื้นที่ที่มีคุณค่าและความหมายมากกว่าการใช้งานเชิงกายภาพ กระบวนการออกแบบอาศัยการวิเคราะห์วิถีชีวิตของชุมชน สถาปัตยกรรมอิสลาม และกิจกรรมทางศาสนา มาพัฒนาเป็นลำดับพื้นที่ (Spatial Sequence) และการเปลี่ยนผ่านของบรรยากาศ (Gradual Transition) จากพื้นที่สาธารณะไปสู่พื้นที่แห่งการใคร่ครวญทางจิตวิญญาณ

ที่ตั้งโครงการอยู่ในตำบลบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยมี “ปอน้ำของเซคดาอุด” เป็นศูนย์รวมศรัทธา โครงการประกอบด้วยสถาบันปอเนาะ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด ศูนย์อุลามะ และพื้นที่ชุมชน ออกแบบให้เปิดเข้าถึงได้ทุกคน พร้อมประยุกต์แนวคิดสถาปัตยกรรมยั่งยืน ผ่านการยกพื้นอาคาร การระบายอากาศตามธรรมชาติ และการใช้วัสดุท้องถิ่น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และจิตวิญญาณอย่างยั่งยืน.

THESIS TITLE ISLAMIC KNOWLEDGE HERITAGE CENTER & FAITH COMMUNITY
SHAYKH DAUD AL-FATHONI BARA HOM VILLAGE, MUEANG PATTANI

AUTHOR HANSOLAH SAMA-AKA

MAJOR ARCHITECTURE

YEAR 2025

ABSTRACT

In the present day, pondok a traditional Islamic educational institution that once played a vital role in nurturing faith and moral values within Muslim communities has gradually declined due to the transformation of modern society. Many young people perceive religion as distant, while traditional learning methods no longer align with contemporary lifestyles. At the same time, the passing of local ulama (religious scholars) has led to a significant risk of losing valuable Islamic knowledge in the southern border provinces of Thailand.

This project aims to “revive and reinterpret” the legacy of Sheikh Daud al-Fatani, a prominent Islamic scholar who played a crucial role in disseminating Islamic knowledge across the Malay Peninsula. The project proposes an Islamic Knowledge Heritage Center and Faith Community as a prototype of a “contemporary pondok,” integrating traditional kitab-based learning with modern educational approaches. A rotational knowledge-sharing system among local scholars is introduced to ensure continuity and diversity of learning.

The main concept of the project is Sense of Belonging, emphasizing the connection between people, community, and faith. This concept is further developed through the interpretation of Barakah (divine blessing) into architectural language, aiming to create spaces that offer meaning beyond physical functionality. The design process is based on the analysis of local lifestyle, Islamic architectural principles, and religious practices, which are translated into spatial strategies through spatial sequencing and gradual transitions, guiding users from public spaces to more contemplative and spiritual environments.

The project is located in Barahom Subdistrict, Mueang District, Pattani Province, an area of religious and cultural significance, with the “Sheikh Daud’s well” serving as a spiritual focal point for visitors. The project comprises a pondok learning institute,

museum, library, ulama center, and community spaces, designed as an open and accessible environment. It also incorporates principles of sustainable and resilient architecture, including elevated structures, natural ventilation, and the use of local materials, to achieve a balance between environmental, social, and spiritual sustainability.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ : โครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ บ้านบาราโหม อำเภอมะเมือง จังหวัดปัตตานี สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์กรุณาและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย และขอขอบคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์อัญรินทร์ บวรอารยะศิลป์ ที่ให้คำแนะนำ อบรม สั่งสอน และให้แนวคิดในการพัฒนาแนวทางการออกแบบอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนคำชี้แนะอันมีค่าทางวิชาการในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวมไปถึงคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีค่า เพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาและการพัฒนาโครงการนี้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำงานให้โครงการนี้เกิดขึ้นและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณ บรรดาโต๊ะปาเก้ หรือ ผู้เรียนปอเนาะดาลอปัตตานี ที่ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันปอเนาะ เจ้าหน้าที่ดูแลบ่อน้ำ เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่โครงการ และ ซากีรินทร์ นาอีม ฟารีฟเพื่อนมัธยม ที่ได้ช่วยเหลือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างยิ่ง อีกทั้งเพื่อนๆคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกคน ที่คอยช่วยเหลือตลอดมา

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่ได้อุดหนุนวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2568 อันเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินวิจัยให้เป็นไปอย่างราบรื่นและสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้จัดทำต้องขอขอบคุณ ครอบครัว เพื่อน สมาชิกกลุ่ม ที่ได้ให้การสนับสนุนต่อขวัญและกำลังใจการศึกษาวินิจฉัยเล่มนี้จนสำเร็จ ซึ่งประโยชน์ของผลงานวิทยานิพนธ์ โครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ บ้านบาราโหม อำเภอมะเมือง จังหวัดปัตตานี เล่มนี้ ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อไป

ด้วยความเคารพอย่างสูงและขอบคุณยิ่ง

(นายฮันซอลาะห์ สามะอะกา)

นักศึกษา

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่ 1 บทนำ	
1.1. ที่มาและความสำคัญของโครงการ.....	1
1.2. ประเด็นคำถามของโครงการ.....	3
1.3. สมมติฐานของโครงการ.....	3
1.4. วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	4
1.5. ขอบเขตการศึกษาของโครงการ.....	4
1.5.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
1.5.2. ขอบเขตด้านพื้นที่.....	5
1.6. กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการศึกษา.....	5
1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.2. กรณีศึกษางานออกแบบที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.2.1. งานออกแบบสถาปัตยกรรม.....	10
2.2.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
บทที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ	
3.1. การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ.....	16
3.1.1. การศึกษาความเป็นไปได้ด้านนโยบาย.....	16
3.2. การวิเคราะห์ที่ตั้ง.....	18
3.2.1. การกำหนดเกณฑ์ที่ตั้งอันพึงประสงค์.....	18

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
3.2.2 การวิเคราะห์ผังเมืองที่ตั้งโครงการ.....	20
3.2.3 การเลือกที่ตั้ง.....	20
3.2.4 การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ.....	21
3.3. การวิเคราะห์ผู้ใช้สอยอาคาร.....	23
3.3.1. การศึกษากลุ่มผู้ใช้งาน.....	23
3.3.2. การกำหนดกลุ่มผู้ใช้งาน.....	24
3.3.3. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งาน.....	25
3.4 การวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มประโยชน์ใช้สอย.....	28
3.5 การวิเคราะห์ความต้องการของขนาดพื้นที่ใช้สอย.....	29
3.6. ภาพบรรยากาศโครงการ.....	30
บทที่ 4 แนวความคิดในการออกแบบ	
4.1 กระบวนการทางความคิดในการออกแบบ.....	32
4.2 การพัฒนาแนวคิดในการออกแบบ.....	34
4.3 การพัฒนาแบบร่าง.....	38
บทที่ 5 ผลงานการออกแบบ	
5.1 ผังบริเวณ (Layout).....	38
5.2 ผังบริเวณ (Master Plan).....	39
5.3 แบบขยายส่วนอาคารพื้นที่น้ำชา.....	40
5.3.1 ผังพื้นอาคารพื้นที่น้ำชาชั้นที่ 1.....	40
5.3.2 ผังหลังคาอาคารพื้นที่น้ำชา.....	41
5.3.3 รูปด้านคาอาคารพื้นที่น้ำชา.....	42
5.3.4 รูปตัดคาอาคารพื้นที่น้ำชา.....	46
5.3.5 ทศนียภาพ.....	48
5.4 แบบขยายส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด.....	51
5.4.1 ผังพื้นอาคารบ่อน้ำเซคดาวูดชั้นที่ 1.....	51
5.4.2 ผังหลังคาอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด.....	52
5.4.3 รูปด้านอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด.....	53
5.4.4 รูปตัดอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด.....	57
5.4.5 ทศนียภาพ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
5.5 แบบขยายส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	60
5.5.1 ผังพื้นอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะชั้นที่ 1.....	60
5.5.2 ผังหลังคาอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	61
5.5.3 รูปด้านอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	62
5.5.4 รูปตัดอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	66
5.5.5 ทศนียภาพ.....	68
5.6 แบบขยายส่วนอาคารเรียน.....	70
5.6.1 ผังพื้นที่ถุนอาคารเรียน.....	70
5.6.2 ผังหลังคาอาคารเรียน.....	72
5.6.3 รูปด้านอาคารเรียน.....	73
5.6.4 รูปตัดอาคารเรียน.....	77
5.6.5 ทศนียภาพ.....	79
5.7 แบบขยายส่วนบ้านพักโต๊ะครู.....	82
5.7.1 ผังพื้นบ้านพักโต๊ะครูชั้นที่ 1.....	82
5.7.2 ผังหลังคาบ้านพักโต๊ะครู.....	83
5.7.3 รูปด้านบ้านพักโต๊ะครู.....	84
5.7.4 รูปตัดบ้านพักโต๊ะครู.....	88
5.7.5 ทศนียภาพ.....	90
5.8 แบบขยายส่วนบ้านพักผู้เรียน.....	91
5.8.1 ผังพื้นบ้านพักผู้เรียนชั้นที่ 1.....	91
5.8.2 ผังหลังคาบ้านพักผู้เรียน.....	92
5.8.3 รูปด้านบ้านพักผู้เรียน.....	93
5.8.4 รูปตัดบ้านพักผู้เรียน.....	97
5.8.5 ทศนียภาพ.....	99
5.9 แบบขยายส่วนอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม.....	102
5.9.1 ผังพื้นอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวมชั้นที่ 1.....	102
5.9.2 ผังหลังคาอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม.....	103
5.9.3 รูปด้านอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม.....	104
5.9.4 รูปตัดอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม.....	108

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
5.10 แบบขยายส่วนอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม.....	110
5.10.1 ผังพื้นอาคารงานระบบชั้นที่ 1.....	110
5.10.2 ผังหลังคาอาคารงานระบบ.....	111
5.10.3 รูปด้านอาคารงานระบบ.....	112
5.10.4 รูปตัดอาคารงานระบบ.....	116
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม.....	ฒ
ภาคผนวก.....	ณ
ประวัติผู้เขียน.....	ด

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1.1. แสดงถึงประวัติ เขตดาวุด อัลฟาฏอนีย์.....	2
ภาพที่ 1.2. แสดงถึงความเป็นมาประเด็นปัญหาและแนวคิดโครงการ.....	2
ภาพที่ 2.1. แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม.....	10
ภาพที่ 2.2. แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม.....	11
ภาพที่ 2.3. แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม.....	12
ภาพที่ 3.1. แผนผังส่วนขยายที่ดินประเภทชุมชนบริเวณหมายเลข 1.3 และหมายเลข 1.4 จังหวัดปัตตานี.....	18
ภาพที่ 3.2. แผนผังส่วนขยายที่ดินประเภทชุมชนบริเวณหมายเลข 1.3 และหมายเลข 1.4 จังหวัดปัตตานี.....	20
ภาพที่ 3.4 แสดงจุดศูนย์กลางและเส้นทางสัญจร.....	23
ภาพที่ 3.5 แสดงพื้นที่ย่านและจุดเด่นของพื้นที่.....	23
ภาพที่ 3.6 แสดงขอบเขตเส้นแบ่งพื้นที่และการเข้าถึง.....	24
ภาพที่ 3.7 แสดงการวิเคราะห์สภาพอากาศ.....	24
ภาพที่ 3.8 แสดงถึงกลุ่มผู้ใช้งาน.....	26
ภาพที่ 3.9 แสดงเส้นทางชีวิตของผู้เรียนปอเนาะ.....	27
ภาพที่ 3.10 แสดงผังเส้นทางชีวิตของผู้เรียนปอเนาะ.....	27
ภาพที่ 3.11 แสดงถึงเวลากิจวัตรประจำวันของผู้เรียนปอเนาะ.....	28
ภาพที่ 3.11 แสดงถึงเวลากิจวัตรประจำวันของผู้เรียนปอเนาะ.....	28
ภาพที่ 3.12 แสดงการวิเคราะห์การจัดผังกลุ่มพื้นที่โครงการ.....	28
ภาพที่ 3.13 แสดงการวิเคราะห์การจัดผังกลุ่มพื้นที่โครงการ.....	29
ภาพที่ 3.14 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ.....	30
ภาพที่ 4.1 แสดงแผนภาพแนวความคิดในการออกแบบ.....	31
ภาพที่ 4.2 แสดงแผนภาพแนวความคิดในการออกแบบ.....	32
ภาพที่ 4.3 แสดงแผนภาพแนวคิดเชิงจิตวิญญาณของการเดินทางสู่โลกหน้า.....	34
ภาพที่ 4.4 แสดงแผนภาพแนวคิดแกนการเข้าถึงศรัทธาและการบรรจบของการเดินทาง.....	35
ภาพที่ 4.5 แสดงแผนภาพแนวความคิดการออกแบบผัง.....	37
ภาพที่ 4.6 แสดงแผนภาพพัฒนาแบบร่าง.....	38

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 5.1 ภาพรวมโครงการ.....	37
ภาพที่ 5.2 แสดงผังบริเวณ Layout ของโครงการ.....	38
ภาพที่ 5.3 แสดงผังบริเวณ (Master Plan).....	39
ภาพที่ 5.4 ผังพื้นอาคารพื้นที่น้ำชาชั้นที่ 1.....	40
ภาพที่ 5.5 ผังหลังคาพื้นที่น้ำชา.....	41
ภาพที่ 5.6 รูปด้านที่ 1 อาคารพื้นที่น้ำชา.....	42
ภาพที่ 5.7 รูปด้านที่ 2 อาคารพื้นที่น้ำชา.....	43
ภาพที่ 5.8 รูปด้านที่ 3 อาคารพื้นที่น้ำชา.....	44
ภาพที่ 5.9 รูปด้านที่ 4 อาคารพื้นที่น้ำชา.....	45
ภาพที่ 5.10 รูปตัด A อาคารพื้นที่น้ำชา.....	46
ภาพที่ 5.11 รูปตัด B อาคารพื้นที่น้ำชา.....	47
ภาพที่ 5.12 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานน้ำด้านหน้าโครงการ.....	48
ภาพที่ 5.13 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนทางเข้าพื้นที่น้ำชา.....	48
ภาพที่ 5.14 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชา.....	49
ภาพที่ 5.15 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชาผู้หญิง.....	49
ภาพที่ 5.16 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชาผู้ชาย.....	50
ภาพที่ 5.17 ผังพื้นอาคารบ่อน้ำเซคดาจุดชั้นที่ 1.....	51
ภาพที่ 5.18 ผังหลังคาอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	52
ภาพที่ 5.19 รูปด้านที่ 1 อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	53
ภาพที่ 5.20 รูปด้านที่ 2 อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	54
ภาพที่ 5.21 รูปด้านที่ 3 อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	55
ภาพที่ 5.22 รูปด้านที่ 4 อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	56
ภาพที่ 5.23 รูปตัด A อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	57
ภาพที่ 5.24 รูปตัด B อาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	58
ภาพที่ 5.25 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	59
ภาพที่ 5.26 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด.....	59
ภาพที่ 5.27 ผังพื้นอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะชั้นที่ 1.....	60
ภาพที่ 5.28 ผังหลังคาอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	61
ภาพที่ 5.29 รูปด้านที่ 1 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 5.30 รูปด้านที่ 2 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	63
ภาพที่ 5.31 รูปด้านที่ 3 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	64
ภาพที่ 5.32 รูปด้านที่ 4 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	65
ภาพที่ 5.33 รูปตัด A อาคารบ่อน้ำเซคตาวูด.....	66
ภาพที่ 5.34 รูปตัด B อาคารบ่อน้ำเซคตาวูด.....	67
ภาพที่ 5.35 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานหน้าอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	68
ภาพที่ 5.36 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	68
ภาพที่ 5.37 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ.....	69
ภาพที่ 5.38 ผังพื้นที่ถุ่นอาคารเรียน.....	70
ภาพที่ 5.39 ผังพื้นที่อาคารเรียนชั้นที่ 1.....	71
ภาพที่ 5.40 ผังหลังคาอาคารเรียน.....	72
ภาพที่ 5.41 รูปด้านที่ 1 อาคารเรียน.....	73
ภาพที่ 5.42 รูปด้านที่ 2 อาคารเรียน.....	74
ภาพที่ 5.43 รูปด้านที่ 3 อาคารเรียน.....	75
ภาพที่ 5.44 รูปด้านที่ 4 อาคารเรียน.....	76
ภาพที่ 5.45 รูปตัด A อาคารเรียน.....	77
ภาพที่ 5.46 รูปตัด B อาคารเรียน.....	78
ภาพที่ 5.47 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานหน้าอาคารบ่อน้ำเซคตาวูด.....	79
ภาพที่ 5.48 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนอาคารเรียน.....	79
ภาพที่ 5.49 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน.....	80
ภาพที่ 5.50 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน.....	80
ภาพที่ 5.51 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน.....	81
ภาพที่ 5.52 แสดงแบบขยายโครงถักไม้ อาคารเรียน.....	81
ภาพที่ 5.53 ผังพื้นที่บ้านพักโต๊ะครูชั้นที่ 1.....	82
ภาพที่ 5.54 ผังหลังคาบ้านพักโต๊ะครู.....	83
ภาพที่ 5.55 รูปด้านที่ 1 บ้านพักโต๊ะครู.....	84
ภาพที่ 5.56 รูปด้านที่ 2 บ้านพักโต๊ะครู.....	85
ภาพที่ 5.57 รูปด้านที่ 3 บ้านพักโต๊ะครู.....	86
ภาพที่ 5.58 รูปด้านที่ 4 บ้านพักโต๊ะครู.....	87

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 5.59 รูปตัด A บ้านพักโตะครุ.....	88
ภาพที่ 5.60 รูปตัด B บ้านพักโตะครุ.....	89
ภาพที่ 5.61 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ.....	90
ภาพที่ 5.62 ผังพื้นบ้านพักผู้เรียนชั้นที่ 1.....	91
ภาพที่ 5.63 ผังหลังคาบ้านพักผู้เรียน.....	92
ภาพที่ 5.64 รูปด้านที่ 1 บ้านพักผู้เรียน.....	93
ภาพที่ 5.65 รูปด้านที่ 2 บ้านพักผู้เรียน.....	94
ภาพที่ 5.66 รูปด้านที่ 3 บ้านพักผู้เรียน.....	95
ภาพที่ 5.67 รูปด้านที่ 4 บ้านพักผู้เรียน.....	96
ภาพที่ 5.68 รูปตัด A บ้านพักผู้เรียน.....	97
ภาพที่ 5.69 รูปตัด B บ้านพักผู้เรียน.....	98
ภาพที่ 5.70 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนที่พักผู้เรียน.....	99
ภาพที่ 5.71 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนที่พักผู้เรียน.....	99
ภาพที่ 5.72 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนที่พักผู้เรียน.....	100
ภาพที่ 5.73 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ.....	100
ภาพที่ 5.74 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ.....	101
ภาพที่ 5.75 ผังพื้นอาคารอาบน้ำและห้องน้ารวมชั้นที่ 1.....	102
ภาพที่ 5.76 ผังหลังคาอาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	103
ภาพที่ 5.77 รูปด้านที่ 1 อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	104
ภาพที่ 5.78 รูปด้านที่ 2 อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	105
ภาพที่ 5.79 รูปด้านที่ 3 อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	106
ภาพที่ 5.80 รูปด้านที่ 4 อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	107
ภาพที่ 5.81 รูปตัด A อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	108
ภาพที่ 5.82 รูปตัด B อาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม.....	109
ภาพที่ 5.83 ผังพื้นอาคารงานระบบชั้นที่ 1.....	110
ภาพที่ 5.84 ผังหลังคาอาคารงานระบบ.....	111
ภาพที่ 5.85 รูปด้านที่ 1 อาคารงานระบบ.....	112
ภาพที่ 5.86 รูปด้านที่ 2 อาคารงานระบบ.....	113
ภาพที่ 5.87 รูปด้านที่ 3 อาคารงานระบบ.....	114

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 5.88 รูปด้านที่ 4 อาคารงานระบบ.....	115
ภาพที่ 5.89 รูปตัด A อาคารงานระบบ.....	116
ภาพที่ 5.90 รูปตัด B อาคารงานระบบ.....	117
ภาพที่ 5.91 แสดงภาพ QR วีดีโอของโครงการ.....	118

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1.1 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ.....	29

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

ในประวัติศาสตร์ของดินแดนมลายูตอนล่าง “เซคดาจุด อัลฟาฏอนีย์” คืออูละมาฮ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งปัตตานี ผู้บุกเบิกการแปล ถ่ายทอด และเรียบเรียงองค์ความรู้ศาสนาอิสลามจากโลกอาหรับสู่โลกมลายู ผลงานของท่านได้วางรากฐานทางวิชาการและความศรัทธาให้กับชุมชนมุสลิมทั่วภูมิภาค จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งวิชาการอิสลามในแหลมมลายู”

อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยปัจจุบัน ปอเนาะซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการดำรงชีวิตตามหลักศาสนา กลับถูกลดบทบาทลง เหลือเพียงสถาบันการศึกษาที่มุ่งถ่ายทอดความรู้เชิงท่องจำมากกว่าการเข้าใจและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ขณะเดียวกัน เยาวชนรุ่นใหม่กลับรู้สึกว่าการ “ศาสนาไกลตัว” และไม่เห็นภาพของศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่วมสมัย

ดังนั้น โครงการนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อฟื้นฟูเจตนารมณ์ของเซคดาจุด อัลฟาฏอนีย์ ผ่าน “สถาปัตยกรรมแห่งการสืบทอดความรู้ (Architecture of Ilm)” โดยใช้พื้นที่เป็นเครื่องมือในการต่อยอดองค์ความรู้ทางศาสนา ควบคู่กับการสร้างพื้นที่เรียนรู้ร่วมของชุมชนมุสลิม ที่ผสมผสานความศรัทธา วิถีชีวิต และจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา

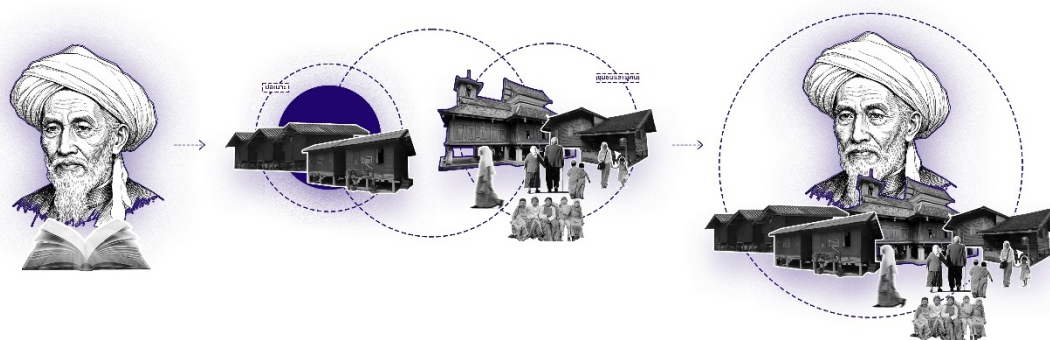
พื้นที่ตั้งอยู่ที่ บราโฮม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สถานที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของ สภาอูลามะฟาฏอนี และเป็นที่ตั้งของ บ่อน้ำเซคดาจุด อันเป็นสัญลักษณ์แห่ง “บารอ กัต” ที่ผู้คนจากทั่วภูมิภาคมาเยี่ยมเยือนเพื่อรำลึกถึงท่าน พื้นที่แห่งนี้จึงเหมาะสมที่จะถูกพัฒนาเป็น “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญา” ที่มีชีวิต

شيخ داود بن عبد الله الفطاني
เซคดาเวด อัลฟาฏอนีย์

ภาพที่ 1.1 แสดงถึงประวัติ เซคดาเวด อัลฟาฏอนีย์

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 1.2 แสดงถึงความเป็นมาประเด็นปัญหาและแนวคิดโครงการ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

1.2 ประเด็นคำถามของวิทยานิพนธ์

1.2.1 พื้นที่สถาปัตยกรรมแบบใดสามารถ “ปลูกศรัทธา” และทำให้ผู้คนรู้สึกถึงการอยู่ใกล้ชิดอัลลอฮ์

1.2.2 สถาปัตยกรรมจะสามารถทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางของการสืบทอดภูมิปัญญาอิสลาม” ได้อย่างไร เพื่อให้ความรู้ของเชคดาวูดและอุลามาะฟาตอนีถูกส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่

1.2.3 พื้นที่เรียนรู้รูปแบบใดที่สามารถเชื่อมโยง “การเรียนรู้แบบจารีต (กิตาบ)” เข้ากับ “การเรียนรู้ร่วมสมัย” ได้อย่างกลมกลืน โดยยังคงจิตวิญญาณของปอเนาะไว้?

1.2.4 ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามสามารถเป็น “พื้นที่กลางของชุมชน” ที่เปิดกว้างให้กับผู้คนหลากหลายกลุ่ม (เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้มาเยือน) ได้อย่างไร เพื่อสร้างสังคมแห่งสันติและความเข้าใจ?

1.2.5 การออกแบบจะสามารถหลอมรวม “อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมอิสลาม” เข้ากับ “วิถีมลายูปัตตานี” ได้อย่างไร เพื่อสร้างพื้นที่ที่เป็นทั้งศูนย์กลางศรัทธาและสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น?

1.3 สมมติฐานของวิทยานิพนธ์

1.3.1 หากสถาปัตยกรรมได้รับการออกแบบโดยเข้าใจหลักศาสนาอิสลาม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน จะสามารถเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมศรัทธาและจิตสำนึกแห่งความรู้ได้จริง

1.3.2 หากปอเนาะถูกพัฒนาให้เป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมสมัย” ที่บูรณาการกับพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด และกิจกรรมชุมชน จะสามารถฟื้นฟูบทบาทของปอเนาะดั้งเดิมให้กลับมาเป็นศูนย์กลางขององค์ความรู้และศรัทธาในยุคปัจจุบันได้

1.3.3 หากพื้นที่สถาปัตยกรรมถูกออกแบบให้เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุลามาะกับชุมชน จะก่อให้เกิดการสืบทอดเจตนารมณ์ของเชคดาวูด อัลฟาฏอนี ในการเผยแพร่ความรู้เพื่อสังคมอย่างยั่งยืน

1.3.4 หากสถาปัตยกรรมสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของเชคดาวูด อัลฟาฏอนี ผ่านรูปแบบเชิงสัญลักษณ์และประสบการณ์เชิงพื้นที่ (Spatial Storytelling) ผู้เข้าชมจะเกิดความเข้าใจในคุณค่าของความรู้และศาสนาในเชิงลึกมากขึ้น

1.4 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.4.1 เพื่อออกแบบ ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลาม (Islamic Knowledge Heritage Center) ที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ ถ่ายทอด และต่อยอดความรู้ศาสนาตามแนวทางของเชคดาอุด อัลฟาฏอนีย์

1.4.2 เพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้แบบใหม่ของ “ปอเนาะร่วมสมัย” ที่มีทั้งระบบการเรียนจารีต (กีตาบ) และคอร์สเรียนระยะสั้นโดยบรรดาอุลามะหมุนเวียนกันมาสอน

1.4.3 เพื่อออกแบบ “พื้นที่ศรัทธาและชุมชน” ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ ศาสนา และวิถีชีวิตให้กลายเป็นหนึ่งเดียว

1.4.4 เพื่อใช้กระบวนการออกแบบเป็นเครื่องมือในการ สืบทอดเจตนารมณ์ของเชคดาอุด ด้วยการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และสันติสุขในสังคม

1.4.5 เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาสถาปัตยกรรมศาสนาในบริบทชายแดนใต้ ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ร่วมสมัยและความสงบสุขของชุมชน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.5.1.1 การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี: ทฤษฎีสถาปัตยกรรมอิสลาม (Tawhid, Mizan, Ihsan, Nur), ทฤษฎีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์, ทฤษฎีการออกแบบเพื่อการเรียนรู้ (learning environment), placemaking และ participatory design

1.5.1.2 การทบทวนวรรณกรรมและกรณีศึกษา: งานวิจัย/กรณีศึกษาเกี่ยวกับ ปอเนาะ/มาดราซะห์ร่วมสมัย, พิพิธภัณฑ์ชุมชน, ศูนย์การเรียนรู้ศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.5.1.3 การวิเคราะห์ผู้ใช้ (User Analysis): แบ่งกลุ่มผู้ใช้หลักและรอง นักเรียน ปอเนาะ (ประจำและไม่ประจำ), โต๊ะครู/อุลามะ, ชาวชุมชนท้องถิ่น, เยาวชน, นักท่องเที่ยวเชิงศรัทธา, เจ้าหน้าที่สภาอุลามะ, บุคลากรพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ และวิเคราะห์พฤติกรรม ความต้องการ ความถี่การใช้งาน และช่วงเวลาใช้งาน (peak/off-peak)

1.5.1.4 ข้อกำหนดฟังก์ชันและตารางพื้นที่ (Area Program): กำหนดพื้นที่ใช้งาน (m²) ของแต่ละฟังก์ชัน พร้อมฐานสมมติการใช้งาน (capacities) อ้างอิงขนาดที่ดิน 6 ไร่

1.5.1.5 แนวคิดผัง (Zoning & Circulation): ระบุตำแหน่งฟังก์ชันหลัก แกนศรัทธา (Faith Axis), แกนชุมชน (Community Axis), เขตสาธารณะ-กิ่งส่วนตัว-ส่วนตัว และทางเดินหลัก/รอง

1.5.1.6 แนวทางบรรยากาศและประสบการณ์ (Spatial Experience): แสง/เงา, เสียง/น้ำ, วัสดุ, แนวต้นไม้และภูมิทัศน์ที่สนับสนุนประสบการณ์ทางศรัทธา (sakinah, barakah)

1.5.1.7 แนวทางการอนุรักษ์และนำเสนอมรดก (Museum & Well): แนวทางการออกแบบนิทรรศการ การตีความบ่อน้ำเซคดาจุด การจัดการเข้าเยี่ยมชม และการเชื่อมต่อทางวัฒนธรรม

1.5.1.8 รูปแบบการจัดการและการดำเนินงานเบื้องต้น (Operational Model): แนวคิดการบริหารสถานที่ โปรแกรมคอร์สระยะสั้น (rotational teaching), การเงินพื้นฐาน (revenue streams), และกลไกความร่วมมือกับสภาอุลามาฟาตอนีและชุมชน

1.5.1.9 ข้อเสนอเชิงนโยบาย/ข้อเสนอแนะ: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นและแนวทางขยายผล (scalability)

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่โครงการ

1.5.2.1 พื้นที่ศึกษาโครงการหลัก: บริเวณ บราโฮม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

1.5.2.2 ขอบเขตการออกแบบผังและสถาปัตยกรรม: เข้ากำหนดผังบริเวณ (masterplan), zoning, ผังชั้น (floor plans) ระดับ Schematic / Schematic Design

1.5.2.3 ขอบเขตการวิเคราะห์บริบท: พื้นที่รอบข้าง (รัศมีที่เกี่ยวข้อง) ไม่เกิน 500–1,000 เมตรจากขอบเขตที่ดิน เพื่อวิเคราะห์การเชื่อมโยงทางกายภาพและสังคม (การเข้าถึง เส้นทางคน รถ สถานที่สำคัญในชุมชน เช่น มัสยิด ตลาด โรงเรียน)

1.6 กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธา ศาสนา และสถาปัตยกรรมเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบ “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลาม” ที่ตอบโจทย์บริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ ทั้งในเชิงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ

1.6.1 ขั้นตอนการศึกษา (Research Process)

ขั้นตอนที่ 1: การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทฤษฎี (Background & Theoretical Study)

- 1) ศึกษาหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้ (Ilm)” และ “การเรียนรู้ (Ta’lim)”

- 2) ศึกษาปรัชญาและแนวคิดของ สถาปัตยกรรมอิสลาม (Islamic Architecture) และ ศิลปะอิสลาม (Islamic Art)

- 3) ศึกษาประวัติของ เซคดาจุด อัลฟาฏอนีย์ เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการเผยแพร่ความรู้ของท่าน

- 4) ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้เชิงจิตวิญญาณ และแนวคิดการออกแบบพื้นที่เพื่อส่งเสริมศรัทธา
- ขั้นตอนที่ 2: การศึกษาบริบทพื้นที่ (Site & Context Study)
- 1) ศึกษาทำเล ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความสัมพันธ์กับบริบทชุมชนมุสลิมโดยรอบ
  - 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงกายภาพ ได้แก่ ขนาดที่ดิน ภูมิประเทศ ทิศทางลม แสง เสียง การเข้าถึง
  - 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีชีวิต ประเพณี และรูปแบบสถาปัตยกรรมมลายูปัตตานี
  - 4) ศึกษาข้อจำกัดทางกฎหมายผังเมือง และข้อกำหนดด้าน FAR / OSR
- ขั้นตอนที่ 3: การสำรวจภาคสนามและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Field Study & Qualitative Data Collection)
- 1) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงภาพถ่าย แผนที่ และบรรยากาศ
  - 2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับ
    - โต๊ะครู / อุลามาห์ในพื้นที่ (Ulama Fatani Council)
    - นักเรียนปอเนาะ และเยาวชนมุสลิมในชุมชน
    - ชาวบ้านในพื้นที่บาราโหม
 เพื่อรับรู้แนวคิด มุมมอง และความคาดหวังต่อ “พื้นที่ศาสนาในยุคใหม่”
- ขั้นตอนที่ 4: การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (Analysis & Synthesis)
- 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนามและเอกสารทฤษฎี เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่าง “หลักศาสนาอิสลาม” กับ “สถาปัตยกรรม”
  - 2) สังเคราะห์แนวคิดออกแบบ (Design Concept) โดยใช้หลัก “Unity (Tawheed)”, “Balance (Mizan)”, “Modesty (Haya)”
  - 3) พัฒนาแนวทางผังและพื้นที่ใช้งานที่สะท้อน “การเรียนรู้-ศรัทธา-ชุมชน” อย่างกลมกลืน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เกิดต้นแบบของ “ปอเนาะยุคใหม่” (Contemporary Pondok Model)

ที่สามารถผสมผสานการเรียนรู้จารีตอิสลามเข้ากับวิถีชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม

1.7.2 สืบทอดเจตนารมณ์ของเชคดาอูด อัลฟาฏอนีย์ ในการเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาอย่างถูกต้องและสร้างสังคมแห่งสันติสุข

1.7.3 สร้างพื้นที่กลางของชุมชนแห่งศรัทธา (Faith-based Community Space) ที่ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้ามาเรียนรู้ พักผ่อน และทำกิจกรรมทางศาสนาได้ร่วมกัน

1.7.4 พัฒนาระบบของอูลามะห์และโตะครูในสังคมยุคใหม่ ด้วยระบบการสอนแบบหมุนเวียน (Rotational Knowledge Sharing System) ที่เปิดโอกาสให้ผู้รู้จากหลายสำนักมาร่วมถ่ายทอดความรู้

1.7.5 ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ผ่านการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงประสบการณ์ศรัทธา จิตวิญญาณ และสิ่งแวดล้อม

1.7.6 เป็นแนวทางสำหรับนักสถาปัตยกรรมและนักวิชาการ ในการศึกษาและออกแบบสถาปัตยกรรมศาสนาในบริบทของภาคใต้ต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สถาปัตยกรรมในโครงการนี้ไม่ได้เพียงถูกออกแบบให้เป็นอาคาร แต่เป็นพื้นที่สืบทอดความรู้และศรัทธาโดยใช้หลักอิสลามเป็นแก่น ปอเนาะเป็นระบบ และวิถีกลายเป็นราก เพื่อสร้างศูนย์แห่งการเรียนรู้ที่สงบ งดงาม และมีชีวิต

2.1.1 แนวคิดสถาปัตยกรรมอิสลาม (Islamic Architectural Concepts)

สถาปัตยกรรมอิสลามเป็นผลรวมของความเชื่อ (Iman), จริยธรรม (Akhlāq), และวิถีชีวิต (Mu'amalah) ที่หลอมรวมเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณและสังคม สถาปัตยกรรมจึงไม่ใช่เพียง “สิ่งปลูกสร้าง” แต่คือ “ภาษาของศรัทธา” (Language of Faith) ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ผ่านรูปทรง แสง วัสดุ และพื้นที่

หลัก Tawheed (เอกภาพแห่งพระเจ้า) แนวคิดที่ว่าทุกสิ่งใส่สถาปัตยกรรมควรเชื่อมโยงกันเป็นเอกภาพ ไม่มีสิ่งใดอยู่นอกเหนือจากอัลลอฮ์

หลัก Mizan (สมดุลและความกลมกลืน) อิสลามมองความงามที่เกิดจากสมดุลระหว่างรูปธรรม-นามธรรม, สว่าง-มืด, วัสดุ-แสง

หลัก Ihsan (ความงามที่มาจากจิตวิญญาณ) คือความงามที่ไม่อวดโอ้ แต่เรียบง่ายและศักดิ์สิทธิ์ “เมื่อเจ้ากระทำการใด จงกระทำอย่างที่อัลลอฮ์ทรงเห็นเจ้า”

หลัก Hikmah (ปัญญา) การออกแบบควรมีเหตุผล มีการเรียนรู้ และมีเจตนาในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้คน

หลัก Nur (แสงแห่งความรู้) ในอัลกุรอาน “แสง” เปรียบเสมือนความรู้และการชี้นำ (Qur'an 24:35 Allah is the Light of the heavens and the earth)

2.1.2 ปรัชญาศิลปะอิสลาม (Philosophy of Islamic Art)

Geometry as Divine Order เรขาคณิตคือระเบียบแห่งพระเจ้า ลวดลายเรขาคณิตในศิลปะอิสลามไม่ใช่การตกแต่ง แต่เป็น “สัญลักษณ์แห่งความไม่มีที่สิ้นสุดของอัลลอฮ์” (Infinity of Allah)

Calligraphy อักษรคือเสียงแห่งการรำลึกถึงพระเจ้า การใช้ตัวอักษรอาหรับ (Kufic / Thuluth) เป็นทั้งศิลปะและการสื่อธรรมะ

Arabesque ความงามไร้ขอบเขต ลายพืชพันธุ์และดอกไม้ในศิลปะอิสลามสื่อถึงสรวงสวรรค์และชีวิตหลังความตาย

2.1.3 ทฤษฎี “Sacred Space” และจิตวิญญาณของสถานที่

Mircea Eliade (1957) กล่าวว่าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คือ “Axis Mundi” หรือ “ศูนย์กลางแห่งจักรวาล” ที่เชื่อมสวรรค์กับโลก

Norberg-Schulz (1980) พูดถึง “Genius Loci” หรือ “จิตวิญญาณของสถานที่” ที่มนุษย์รับรู้ผ่านบรรยากาศ แสง เสียง และวัสดุ

2.1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้และพื้นที่แห่งการเรียนรู้ (Learning Space Theory)

Constructivist Learning (Piaget, 1970 / Kolb, 1984) การเรียนรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเอง

Participatory Learning & Community-Based Learning เน้นการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ศาสนาไม่ใช่เรื่องในห้องเรียน แต่เป็นชีวิตประจำวัน

2.1.5 ทฤษฎี Cultural Identity & Vernacular Architecture

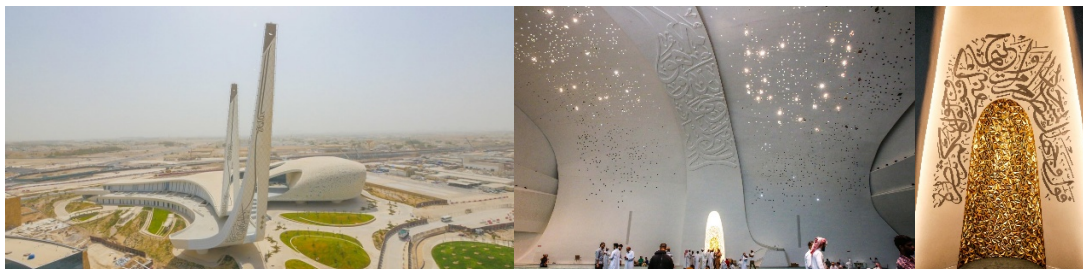
Vernacularism (Paul Oliver, 1997) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นคือการตอบสนองต่อภูมิอากาศ วัสดุ และวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม

Melayu-Islamic Synthesis วัฒนธรรมมลายูผสมผสานอิทธิพลอิสลามเข้ากับโครงสร้างสถาปัตยกรรม เช่น ใต้ถุน, ลานกลาง, การจัดพื้นที่สตรี-บุรุษแยกกัน

2.2 กรณีศึกษางานออกแบบที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานออกแบบสถาปัตยกรรม

2.2.1.1 Education City

ภาพที่ 2.1 แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม

ที่มา : Mangera Yvars Architects

ที่ตั้ง : Doha ประเทศ Qatar บริเวณ Al Rayyan

สถาปนิก : Master Plan : Arata Isozaki

อาคารภายใน : OMA และ HOK

การพัฒนา/ปรับ masterplan

ภายหลัง: Moriyama & Teshima Architects

เปิดดำเนินการ : เริ่มพัฒนา: ประมาณ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997)

Master Plan หลัก: พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001)

แนวคิด : แนวคิดหลักของโครงการถูกนิยามผ่านประโยค “Knowledge = Light” ซึ่งสะท้อนการมองว่าความรู้และศรัทธาเป็นสิ่งเดียวกัน และเป็นต้นกำเนิดของกันและกัน สถาปัตยกรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่การเรียนรู้ แต่เป็นสัญลักษณ์ของการเดินทางทางจิตวิญญาณ ที่นำผู้ใช้งานค่อย ๆ เข้าสู่แก่นของศรัทธา รูปแบบอาคารถูกออกแบบให้มีลักษณะเป็นวงก้นหอย (spiral) เปรียบเสมือนการไต่ระดับของความรู้ที่ค่อย ๆ ลึกซึ้งขึ้น จนไปบรรจบที่มีสยิตตามแนวคิด “The Kulliyya” ซึ่งสื่อว่าองค์ความรู้ทั้งหมดมีรากฐานมาจากศรัทธา

การวางผัง : การวางผังถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดเชิงสัญลักษณ์เดียวกัน โดยใช้รูปแบบวงก้นหอยเป็นตัวกำหนดการจัดวางพื้นที่ ทำให้การเคลื่อนที่ภายในโครงการมีลักษณะเป็นลำดับ (sequence) ที่ค่อย ๆ นำผู้ใช้งานเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งคือมัสยิด การจัดผังลักษณะนี้ทำให้ “การเดินทาง” กลายเป็นประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ ไม่ใช่เพียงการสัญจร พื้นที่โดยรอบถูกออกแบบเป็นสวนอิสลามที่มีการแบ่งน้ำออกเป็น 4 สาย ไหลล้อมรอบอาคาร สื่อถึงภาพของสวรรค์ตามคติในอัลกุรอาน ซึ่งช่วยเสริมทั้งความหมายเชิงสัญลักษณ์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เกิดความร่มเย็น

นอกจากนี้ การวางแผนของมินาเรตยังถูกกำหนดให้ชี้ไปยังทิศกิบลัต (เมกกะ) ทำให้ผังทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับทิศทางศาสนาอย่างชัดเจน

2.2.1.2 Asrama Pesantren Tahfizh Akhwat

ภาพที่ 2.2 แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม

ที่มา : ArchDaily

ที่ตั้ง : Cimanggis ประเทศ Indonesia

สถาปนิก : Bitte Design Studio

เปิดดำเนินการ : พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)

แนวคิด : โครงการถูกออกแบบภายใต้แนวคิด “blur boundaries” หรือการเบลอสั้นแบ่งของฟังก์ชัน ทำให้ทุกพื้นที่สามารถเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ได้ สถาปัตยกรรมจึงทำหน้าที่เป็น “Space as a teacher” ที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็พื้นที่เล็ก ๆ อย่างใต้บันไดชาน หรือระเบียง แนวคิดยังเน้นการสร้างบรรยากาศที่สงบผ่านแสงธรรมชาติและการระบายอากาศ เพื่อสนับสนุนจังหวะการเรียนรู้ร่วมกัน (collective rhythm) โดยเฉพาะกิจกรรมท่องจำที่ต้องใช้สมาธิสูง อีกทั้งยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชุมชน รวมถึงแนวคิดความสมถะผ่านการใช้วัสดุอย่างเรียบง่ายและชัดเจน

การวางผัง : ผังอาคารถูกจัดเป็น 2 ส่วนหลัก คือชั้นล่างเป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น สำนักงาน ห้องสมุด คาเฟ่ และพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน ส่วนชั้นบนเป็นพื้นที่หอพักนักเรียนหญิง โดยมี “คอร์ตกลาง” เป็นหัวใจของผัง ทำหน้าที่ทั้งระบายอากาศและเชื่อมโยงสายตาของผู้ใช้งาน ทุกพื้นที่เปิดเข้าสู่คอร์ตนี้ เพื่อสร้างการไหลเวียนของลมตามธรรมชาติ และเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีการแทรกพื้นที่กึ่งสาธารณะ เช่น บันไดอัฒจันทร์และพื้นที่นั่งเล่น เพื่อให้การใช้งานและการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในทุกจุดของอาคาร

2.2.1.3 Qur'anic School Rehabilitation Project

ภาพที่ 2.3 แสดงถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรม

ที่มา : idxea.com

ที่ตั้ง : ย่าน Al Dahra Al Kabira เขตเมืองเก่า Tripoli ประเทศ Libya

สถาปนิก : IDxEA

เปิดดำเนินการ : พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011)

แนวคิด : โครงการฟื้นฟูโรงเรียนกูรานันตั้งอยู่บนแนวคิดของ “การเชื่อมอดีตกับปัจจุบัน” ผ่านสถาปัตยกรรม โดยยังคงโครงสร้างเดิมของมัสยิดไว้และผสมผสานเข้ากับรูปแบบร่วมสมัย เกิดเป็น “dialogue of cultures” หรือการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาดั้งเดิมกับโลกสมัยใหม่ แนวคิดยังเน้นลำดับของพื้นที่ (hierarchy of spaces) ที่ค่อย ๆ นำผู้ใช้งานจากบริบทเมืองเข้าสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเตรียมสภาวะจิตใจให้สงบก่อนเข้าสู่การเรียนรู้ศาสนา พร้อมกันนี้ โครงการยังเปิดพื้นที่สู่เมืองและชุมชน เปลี่ยนจากพื้นที่ปิดเป็นพื้นที่ที่มีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่อง “ทิศทางศาสนา” ถูกใช้เป็นแกนสำคัญในการออกแบบ เพื่อให้สถาปัตยกรรมสื่อสารคุณค่าทางศาสนาในระดับพื้นที่และการรับรู้ของผู้ใช้งาน

การวางผัง : ผังอาคารใช้ “ลานกลาง (courtyard)” เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการเรียนรู้และการประกอบศาสนกิจ โดยมีพื้นที่กึ่งเปิดอย่าง portico ทำหน้าที่เป็น buffer zone เชื่อมระหว่างพื้นที่เมืองกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ สร้างลำดับการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์ นอกจากนี้ยังมีการเปิดลานสาธารณะหันเข้าสู่เมือง เพื่อเชื่อมโยงโรงเรียนเข้ากับบริบทโดยรอบ ทำให้เกิดการใช้งานร่วมกันระหว่างชุมชนและสถาบันศาสนา ขณะเดียวกัน ลานถูกจัดวางทิศกิบลัต (เมกะ)

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2.1. สุทธิย์ พูลสวัสดิ์, พรพันธ์ เขมคุณาศัย, ธนภัทร เต็มรัตนกุล

“ศาลอ ปอเนาะจารีต: พื้นที่ผลิตซ้ำอัตลักษณ์มลายูมุสลิม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ความขัดแย้งกับนโยบายการศึกษาชาติปัจจุบัน” ที่มา : วารสารอินทนิลทักษิณสาร

สาระสำคัญ : งานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์/มานุษยวิทยา ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตภาคสนาม และวิเคราะห์นโยบายการศึกษา

ข้อค้นพบหลัก: ปอเนาะจารีตเป็นพื้นที่ที่ผลิตซ้ำอัตลักษณ์มลายูมุสลิม ผ่านรูปแบบการเรียน การปฏิบัติ และพิธีกรรม แม้เผชิญแรงกดดันจากนโยบายการศึกษาของรัฐที่พยายามปรับหลักสูตรให้ทันสมัย/รวมศูนย์ การดำรงอยู่ของปอเนาะจึงเป็นการยืนยันตัวตนทางวัฒนธรรมและศาสนา

ความเชื่อมโยงกับทฤษฎี: ยืนยันความสำคัญของการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เคารพอัตลักษณ์ (vernacular identity) และความจำเป็นในการสร้างพื้นที่ที่ช่วยสืบทอดบทบาทปอเนาะ ข้อค้นพบนี้ใช้เป็นเหตุผลเชิงสังคมในการวางนโยบายฟังก์ชันและการจัดพื้นที่ของโครงการ

2.2.2.2 หัวข้อ : การศึกษาออกแบบพื้นที่ภายในของปอเนาะ และการจัดสเปซแบบรวมศูนย์ (integrated space) ที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์

สาระสำคัญ : การศึกษากรณีและออกแบบเชิงปฏิบัติ (design research) รวบรวมข้อมูลผ่านการสังเกตฝังภายในปอเนาะและสัมภาษณ์กับผู้สอน/ผู้เรียน

ข้อค้นพบหลัก: การจัดสเปซแบบรวมศูนย์ (centralized/integrated space) เช่น ลานกลางที่ล้อมรอบด้วยห้องเรียน/ที่พัก ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างโต๊ะครูกับศิษย์ สร้างการแลกเปลี่ยนความรู้แบบไม่เป็นทางการ (informal learning) และทำให้การเรียนรู้เกิดนอกห้องเรียนได้จริง

ความเชื่อมโยงกับทฤษฎี: สนับสนุนแนวคิดออกแบบปอเนาะร่วมสมัยของคุณ ให้เพิ่มพื้นที่ชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ (learning commons, porches, verandahs) และออกแบบ circulation เพื่อให้เกิดการพบปะ/การแลกเปลี่ยนความรู้แบบธรรมชาติ
ที่มา : Mohd Jaki Bin Mamat & Md. Baharuddin Abdul Rahman (2019).

2.2.2.3 หัวข้อ: วิเคราะห์ความท้าทายของปอเนาะบ้านต้น ในนครศรีธรรมราช ต่อประเด็นด้านหลักสูตร การสอน และความร่วมมือกับชุมชนและสถาบันการศึกษา

สาระสำคัญ : กรณีศึกษาเชิงปฏิบัติ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง (ครูปอเนาะ ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่การศึกษา) และวิเคราะห์นโยบายการศึกษา

ข้อค้นพบหลัก: ปอเนาะพบความท้าทายหลายด้าน หลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการคนรุ่นใหม่ การขาดทรัพยากรและการเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาราชการ แต่หากมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนและสร้างความร่วมมือกับสถาบันภายนอก ปอเนาะสามารถปรับตัวได้

ความเชื่อมโยงกับทฤษฎี: สนับสนุนแนวคิดการออกแบบที่ไม่เพียงสร้างที่ตั้งทางกายภาพ แต่ต้องออกแบบ “ระบบ” (program) ที่รองรับหลักสูตรร่วมสมัย (short courses), กลไกการหมุนเวียนโต๊ะครู และพื้นที่เชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา/ชุมชนที่มา : Razak Idris, M., et al. (2022).

2.2.2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของปอเนาะต่ออัตลักษณ์มลายูและความสัมพันธ์กับรัฐ (หลากหลายผู้เขียน)

สาระสำคัญ : งานวิจัยกลุ่มนี้วิเคราะห์ว่าปอเนาะไม่ใช่เพียงสถาบันศาสนา แต่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ผลิตอัตลักษณ์มลายูผ่านภาษา การสวมใส่ ประเพณี และการปฏิบัติทางศาสนา งานวิจัยมักโฟกัสความสัมพันธ์ระหว่างปอเนาะกับรัฐ (เช่น การยอมรับ/แรงกดดัน) และบทบาทปอเนาะในกระบวนการสร้างพลเมือง (citizenship) ในสังคมไทย

ความเชื่อมโยงกับทฤษฎี: ข้อค้นพบย้ำความสำคัญของการออกแบบที่เคารพสิ่งที่เป็น “ท้องถิ่น” และสร้างพื้นที่ที่ทำให้ชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วม (ownership) ทำให้โครงการต้องคำนึงถึง governance, participation และ representation ในการออกแบบ

ทฤษฎีการแสดงตัวของศาสนาในสถาปัตยกรรม

2.2.2.5 หัวข้อ : ชุดงานวิจัยด้านสถาปัตยกรรมเชิงทฤษฎีที่ศึกษา “วิธีที่หลักคำสอน/ทฤษฎีศาสนาอิสลามปรากฏตัวผ่านองค์ประกอบสถาปัตยกรรม” แสง (light), วัสดุ (materiality), การจัดเรียง (spatial ordering), และองค์ประกอบสัญลักษณ์ (geometry, calligraphy) จะทำหน้าที่กระตุ้นจิตวิญญาณ (spiritual experience) และสร้างความหมายทางศาสนาโดยไม่ใช้คำพูด

ตัวอย่างงานวิชาการ : งานเชิงทฤษฎีของ Norberg-Schulz (Genius Loci), งานด้านสัญลักษณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรมอิสลาม, งานวิจัยเชิงปรากฏการณ์ (phenomenology of architecture)

ความเชื่อมโยงกับธีสิส: ให้กรอบทฤษฎีเพื่ออธิบายว่าการออกแบบแสง/วัสดุ/รูปทรงสามารถ “ปลุกศรัทธาโดยไม่ต้องพูด” ได้อย่างไร ซึ่งตรงกับคำถามวิทยานิพนธ์ของคุณ ที่มา : Mohammad Sharifani

2.2.2.6 มัสยิดในฐานะศูนย์กลางชุมชน (Mosque as Community Hub)

สาระสำคัญ : งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่ามัสยิดทำหน้าที่มากกว่าสถานที่ละหมาด เป็นที่พบปะทางสังคม การศึกษา การให้ความช่วยเหลือ และการจัดกิจกรรมสาธารณะ งานศึกษาเหล่านี้ชี้ว่าการออกแบบมัสยิดควรคำนึงถึงความยืดหยุ่นของพื้นที่ การเชื่อมต่อกับชุมชน และการรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย

ความเชื่อมโยงกับธีสิส: สนับสนุนการรวมฟังก์ชัน community space, learning center, museum ภายในโครงการ เพื่อให้มัสยิด/ศูนย์กลางกลายเป็นจุดเชื่อมต่อ (connector) ระหว่างศาสนาและชุมชน ที่มา : Porcăluț, C. (2020).

บทที่ 3

การวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ

3.1 การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

3.1.1 การศึกษาความเป็นไปได้ด้านนโยบาย

ข้อมูลพื้นฐานของสภาอูลามะฟาตอณี สภาอูลามะฟาตอณี (Majlis Ulama Fatani) ตั้งอยู่ที่ ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็น ศูนย์กลางในการเผยแพร่ศาสนาอิสลามอย่างถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ พร้อมทั้งเป็นเวที เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพี่น้องมุสลิมในประเทศไทยกับพี่น้องมุสลิมในประเทศโลกอาหรับ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนโยบายของภาครัฐต่อพี่น้องมุสลิมในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ของไทย

พื้นที่ของสภาฯ มีขนาด 12 ไร่ จัดซื้อด้วยงบประมาณรวม 6.7 ล้านบาท โดยมี แผนพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและการเรียนรู้ ประกอบด้วย มัสยิด, สำนักงานสภา, ห้อง ประชุม, ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์เซคดาอุด อัลฟาฏอนีย์ เพื่อรวบรวมผลงานและองค์ความรู้ของท่าน ไว้เป็นมรดกทางปัญญาและศรัทธาให้คนรุ่นหลังศึกษา โดยคาดว่าจะใช้งบประมาณรวม 70 ล้านบาท ในการพัฒนาโครงการทั้งหมด

นโยบายสำคัญของรัฐ สภาอูลามะฟาตอณีได้รับการสนับสนุนจาก ศูนย์อำนวยการ บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งเห็นว่าสภาฯ จะเป็น “กลไกสำคัญทางศาสนา” ในการ นำพาสันติสุขกลับคืนสู่พื้นที่ชายแดนใต้

ยุทธศาสตร์ศาสนาเพื่อสันติสุขชายแดนใต้ แนวทางการดำเนินงานของสภาอูลามะฟา ตอณีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปเป็นกรอบยุทธศาสตร์หลัก 4 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การเผยแพร่ศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ศาสนา อิสลามตามแนวทางอูลามะผู้รู้ (เช่น เซคดาอุด อัลฟาฏอนีย์) จัดตั้งศูนย์กลางการศึกษาศาสนาใน รูปแบบปอเนาะและศูนย์การเรียนรู้ร่วมสมัย พัฒนาหลักสูตรศาสนาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของคนรุ่น ใหม่

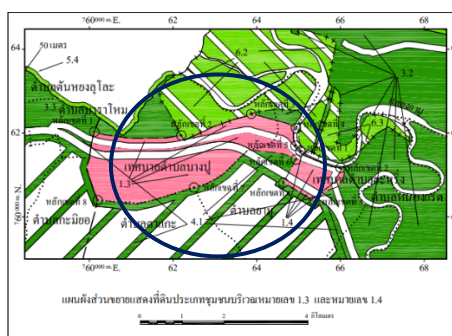
ยุทธศาสตร์ที่ 2: การเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนาและสังคม สร้างพื้นที่แห่ง การพูดคุยและความเข้าใจร่วมกันระหว่างศาสนา ใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความ ขัดแย้ง สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรศาสนาและหน่วยงานภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาเยาวชนและชุมชนมุสลิม ส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทในการสืบทอดความรู้ทางศาสนา พัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมสมัย ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เพื่อสร้างศรัทธาและจิตสำนึกสาธารณะ

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือสู่สันติสุข ผลักดันให้บทบาทของโต๊ะครูและอุลามาเป็น “สะพานแห่งความเข้าใจ” ระหว่างรัฐและประชาชน พัฒนาพื้นที่ทางศรัทธาให้กลายเป็นพื้นที่แห่งสันติสุข (Peaceful Space) สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์

3.1.2 กฎหมายโครงการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545)เป็นฐานอำนาจให้กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบ “ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ” (ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2547 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2548) มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของโต๊ะครู การจดทะเบียน และการกำกับดูแล เป็นต้น

ภาพที่ 3.1 แผนผังส่วนขยายที่ดินประเภทชุมชนบริเวณหมายเลข 1.3 และหมายเลข 1.4
จังหวัดปัตตานี

ที่มา : ผังเมืองรวมจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2560

ค่าความหนาแน่นอาคาร (FAR) และพื้นที่ว่าง (OSR) (Floor Area Ratio & Open Space Ratio) ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และแนวทางของกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดอัตราส่วนของพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน (FAR) และพื้นที่เปิดโล่ง (OSR) ดังนี้

ประเภทที่ดินพื้นที่สีเขียว (ชุมชนและเกษตรกรรม) ค่า FAR สูงสุดที่ อนุญาต 1.5 : 1 ความหมาย สร้างอาคารรวมได้ไม่เกิน 1.5 เท่าของพื้นที่ดิน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545)เป็นฐานอำนาจให้กระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบ “ว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ” (ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2547 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2548) มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของโต๊ะครู การจดทะเบียน และการกำกับดูแล เป็นต้น

โครงการมีค่า FAR เท่ากับ 0.44 : 1 ซึ่งสะท้อนถึงความหนาแน่นของอาคารในระดับต่ำ โดยมีพื้นที่อาคารรวมคิดเป็นเพียงประมาณร้อยละ 44 ของพื้นที่ดินทั้งหมด ขณะเดียวกันมีค่า OSR เท่ากับ 125.19% แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ว่างภายในโครงการมีสัดส่วนมากกว่าพื้นที่อาคารประมาณ 1.25 เท่า

3.2 การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ

3.2.1 การกำหนดเกณฑ์ที่ตั้งอันพึงประสงค์

การเลือกที่ตั้งของโครงการ “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและปอเนาะร่วมสมัย เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์” มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นโครงการที่ต้องสะท้อนทั้ง จิตวิญญาณทางศาสนา บทบาททางสังคม และอัตลักษณ์ของพื้นที่มลายูปัตตานี

ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์ที่ตั้งอันพึงประสงค์จึงต้องพิจารณาทั้งในเชิง ศาสนา วัฒนธรรม สังคม กายภาพ และการเข้าถึง เพื่อให้พื้นที่ที่เลือกมีความเหมาะสมที่สุดต่อการเป็น “พื้นที่แห่งศรัทธาและการเรียนรู้”

3.2.1.1 เกณฑ์ด้านศาสนาและจิตวิญญาณ

ที่ตั้งควรมีความเชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญทางศาสนา เช่น เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ อยู่ใกล้ศูนย์กลางกิจกรรมศาสนา เช่น สภาอูลามาห์ หรือมัสยิด บรรยากาศของพื้นที่ต้องเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนาและการจดจำอัลลอฮ์ (Zikrullah) มีสภาพแวดล้อมที่สงบ เงียบ และสะท้อนความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของเขตดาวูด ที่มุ่งเผยแพร่ความรู้และศรัทธาในพระเจ้า

3.2.1.2 เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์มลายูปัตตานี

อยู่ในพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมมลายู-อิสลาม มีมรดกทางประวัติศาสตร์ เช่น บ่อน้ำเขตดาวูด หรือชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงอยู่ สามารถใช้พื้นที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชาวมลายูปัตตานี เพื่อให้โครงการเป็น “จุดเชื่อมโยงอดีต-ปัจจุบัน” ของวัฒนธรรมอิสลามในแหลมมลายู

3.2.1.3 เกณฑ์ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ต้องราบเรียบ เหมาะสมกับการก่อสร้างอาคารขนาดกลางถึงใหญ่ มีพื้นที่เพียงพอรองรับทั้งสถาบันศาสนาและชุมชน (ไม่ต่ำกว่า 6 ไร่) มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วน เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต มีทิศทางลม แสง และภูมิทัศน์ธรรมชาติที่เอื้อต่อการ

ออกแบบเชิงจิตวิญญาณ เพื่อให้การออกแบบสามารถใช้ “ธรรมชาติ” เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบรรยากาศศรัทธาตามแนวคิดสถาปัตยกรรมอิสลาม (Islamic Environmental Harmony)

3.2.1.4 เกณฑ์ด้านการเข้าถึงและความเชื่อมโยง

ที่ตั้งต้องเข้าถึงได้สะดวกจากถนนสายหลัก (เช่น ถนนปัตตานี-ยะลา) อยู่ในระยะเดินทางไม่เกิน 15 นาทีจากตัวเมือง เพื่อความสะดวกของผู้เรียนและประชาชน มีทางเข้าที่ปลอดภัยและสามารถแยกเส้นทางระหว่างผู้มาเรียน พักอาศัย และนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับการเดินทางของผู้คนจากหลากหลายพื้นที่ รวมถึงผู้แสวงหาความรู้จากต่างประเทศ

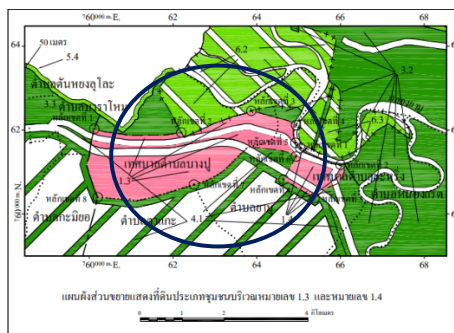
3.2.1.5 เกณฑ์ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม

อยู่ในพื้นที่ที่ชุมชนมุสลิมมีความเข้มแข็งและมีความศรัทธาสูง ประชาชนในพื้นที่ยินดีให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ พื้นที่สามารถรองรับกิจกรรมสาธารณะ เช่น การเรียน การอบรม หรือการเสวนาทางศาสนา เพื่อให้โครงการกลายเป็น “พื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนแห่งศรัทธา” ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

3.2.1.5 เกณฑ์ด้านผังเมืองและกฎหมาย

ต้องอยู่ในเขตผังเมืองที่อนุญาตให้ใช้ที่ดินเพื่อสถาบันศาสนาและการศึกษา ค่า FAR และ OSR ต้องไม่เกินเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ($FAR \leq 1.5$, $OSR \geq 60\%$) ต้องมีความปลอดภัย ไม่อยู่ในเขตน้ำท่วม หรือพื้นที่เสี่ยงภัยอื่น ๆ เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและยั่งยืนในระยะยาว

3.2.2 การวิเคราะห์ผังเมืองที่ตั้งโครงการ

ภาพที่ 3.2 แผนผังส่วนขยายที่ดินประเภทชุมชนบริเวณหมายเลข 1.3 และหมายเลข 1.4
จังหวัดปัตตานี

ที่มา : ผังเมืองรวมจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2560

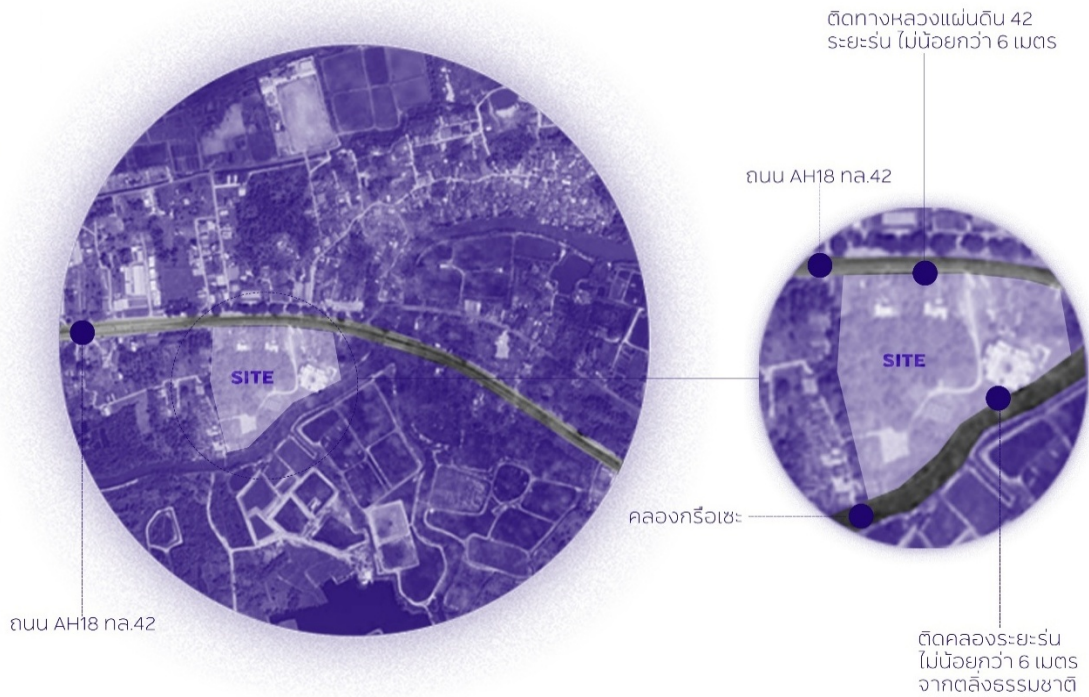
3.2.2.1 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

เป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดให้มี “ผังเมืองรวมจังหวัด” เพื่อใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ และการก่อสร้างอาคารในแต่ละพื้นที่ โดยจังหวัดปัตตานีมีการประกาศใช้ ผังเมืองรวมจังหวัดปัตตานี (ฉบับปรับปรุง) ซึ่งมีผลบังคับใช้กับพื้นที่ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

3.2.3 การเลือกที่ตั้งโครงการ

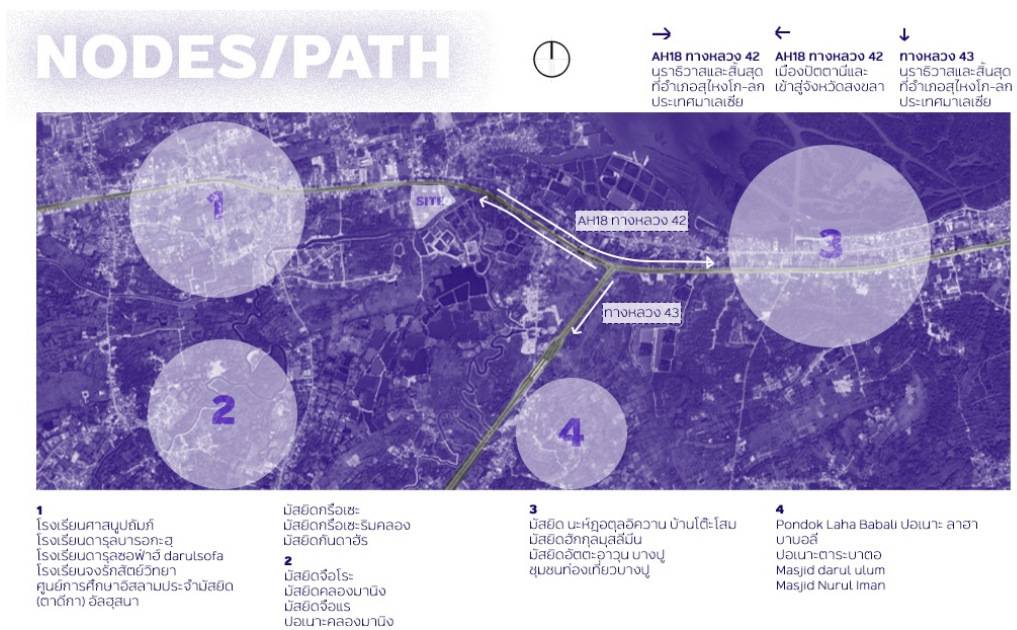
การเลือกที่ตั้งของโครงการ “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและปอเนาะร่วมสมัย เซกดาอุด อัลฟาฏอนีย” เป็นขั้นตอนสำคัญที่ส่งผลต่อแนวทางการออกแบบและคุณค่าทางจิตวิญญาณของโครงการโดยตรง เนื่องจากเป็นสถาบันศาสนาอิสลามที่มุ่งหมายให้เป็นทั้ง พื้นที่เรียนรู้ (Learning Space) และ พื้นที่ศรัทธา (Spiritual Space) ที่ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนาและการอยู่ร่วมของชุมชน ดังนั้น การเลือกที่ตั้งจึงต้องอาศัยทั้ง ข้อมูลเชิงกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์ เพื่อให้พื้นที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมปัตตานีได้อย่างสมบูรณ์

พื้นที่ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้รับเลือกเป็นที่ตั้งของโครงการ เนื่องจากมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับทุกเกณฑ์ของ “ที่ตั้งอันพึงประสงค์” ทั้งด้านศาสนา จิตวิญญาณ และสังคม โดยมีเหตุผลหลักดังนี้

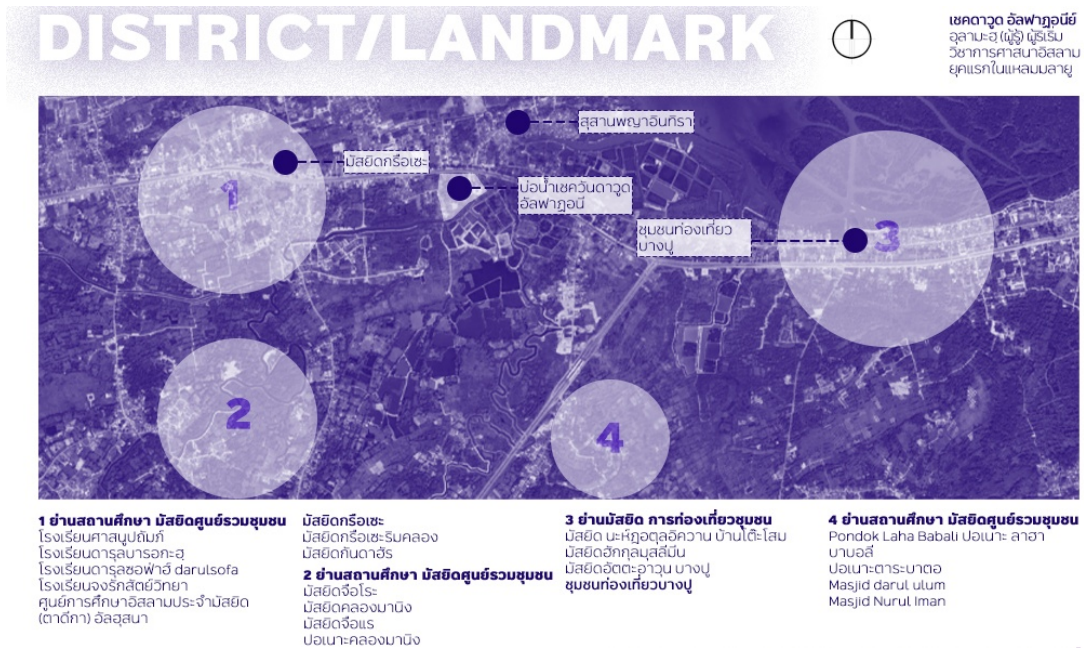

ภาพที่ 3.3 แสดงพื้นที่ตั้งโครงการ
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

3.2.4 การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (SITE ANALYSIS)

ภาพที่ 3.4 แสดงจุดศูนย์กลางและเส้นทางสัญจร
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 3.5 แสดงพื้นที่ย่านและจุดเด่นของพื้นที่
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 3.6 แสดงขอบเขตเส้นแบ่งพื้นที่และการเข้าถึง
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

SITE ANALYSIS
การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ

ที่ตั้งโครงการ

ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
เป็นที่ดินจำนวน 12 ไร่
ขนาดพื้นที่ทั้งหมด 19,200 ตารางเมตร
จัดซื้อด้วยราคา 6.7 ล้านบาท

บ่อน้ำ
เขตดาวูด อีลาฟากอนีย์

วิเคราะห์ภูมิอากาศจังหวัดปัตตานี

อุณหภูมิเฉลี่ย
โดยทั่วไปอุณหภูมิเฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ
23°C ถึง 33°C ตลอดทั้งปี

ทิศทางลม
เดือนพฤศจิกายน - มกราคม ลมมรสุม
ตะวันออกเฉียงเหนือ ลมเย็นและแห้ง
จากประเทศจีน
ช่วงกลางปี ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

แสงแดด
พื้นที่ปัตตานีมีลักษณะอากาศที่ร้อนและมี
ความชื้นสูงตลอดทั้งปี

ปริมาณน้ำฝน
มีฝนตกชุกตลอดปี โดยมีปริมาณน้ำฝน
เฉลี่ยประมาณ 1,750 มิลลิเมตรต่อปี
ฝนตกมากที่สุดในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึง
ธันวาคม

ความชื้นสัมพัทธ์
เฉลี่ยตลอดปีประมาณ 80%
สูงสุดเฉลี่ยประมาณ 95%
ต่ำสุดเฉลี่ย ประมาณ 62%
อ้างอิง กรมอุตุนิยมวิทยา

ภาพที่ 3.7 แสดงการวิเคราะห์สภาพอากาศ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

3.3 การวิเคราะห์ผู้ใช้งานโครงการ (USER ANALYSIS)

3.3.1 การศึกษากลุ่มผู้ใช้งาน

การออกแบบ “ศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและปอเนาะร่วมสมัย” มีความจำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้างประชากรและกลุ่มผู้ใช้หลักของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถกำหนดขนาด ความจุ และรูปแบบพื้นที่ใช้งานให้เหมาะสมกับบริบทจริง ทั้งในระดับ ประเทศ ภูมิภาค และชุมชนท้องถิ่น

กลุ่มประชากรมุสลิมในประเทศไทย

จากข้อมูล สำมะโนประชากร กระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2562) ประเทศไทยมีประชากรมุสลิมประมาณ 7.5 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ

กลุ่มประชากรมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

มีประชากรมุสลิมรวมประมาณ 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 18 ของประชากรมุสลิมทั้งหมดของประเทศ จังหวัดที่มีประชากรมุสลิมหนาแน่นที่สุด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ในจังหวัดปัตตานี มีประชากรมุสลิม ประมาณ 513,996 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 84.4 ของประชากรทั้งหมด

การกระจุกตัวของประชากรมุสลิมในพื้นที่นี้ สะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของศาสนา และบทบาทของสถาบันศาสนาอิสลามในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการออกแบบโครงการที่ เชื่อมโยงศาสนา ชุมชน และการเรียนรู้ในจังหวัด

สถาบันปอเนาะและอุลามา (โต๊ะครู)

จากข้อมูลภาคสนาม พบว่ามี สถาบันปอเนาะมากกว่า 200 แห่ง ในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ มีอุลามาหรือโต๊ะครูประมาณ 200 คน (เฉลี่ย 1 คนต่อ 1 สถาบัน) ทำหน้าที่เป็น ผู้สอนและผู้นำจิตวิญญาณในชุมชน จำนวนนักเรียนปอเนาะรวมประมาณ 100,000 คนเฉลี่ยนักเรียน ต่อ 1 สถาบันอยู่ที่ 100 – 1,000 คน

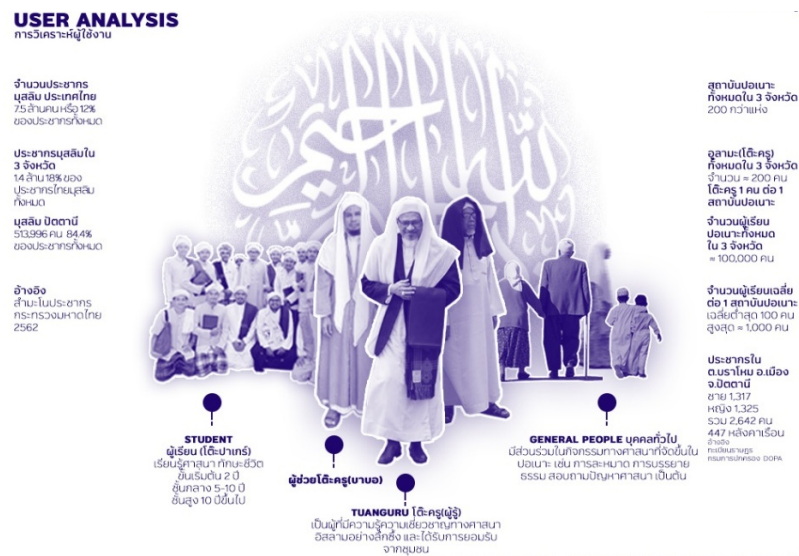
ข้อมูลนี้สะท้อนถึงศักยภาพของ “องค์ความรู้จารีต” และเครือข่ายของอุลามาใน ภูมิภาค ซึ่งสามารถเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบระบบการเรียนรู้หมุนเวียน (Rotational Knowledge Sharing) ภายในศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลาม

ประชากรในพื้นที่ตั้งโครงการ (ตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี)

รายการ	จำนวน
ประชากรชาย	1,317 คน
ประชากรหญิง	1,325 คน
รวมประชากรทั้งหมด	2,642 คน
จำนวนครัวเรือน	447 หลังคาเรือน

ที่มา : ทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง (DOPA)

3.3.2 การกำหนดกลุ่มผู้ใช้งาน

ภาพที่ 3.8 แสดงถึงกลุ่มผู้ใช้งาน

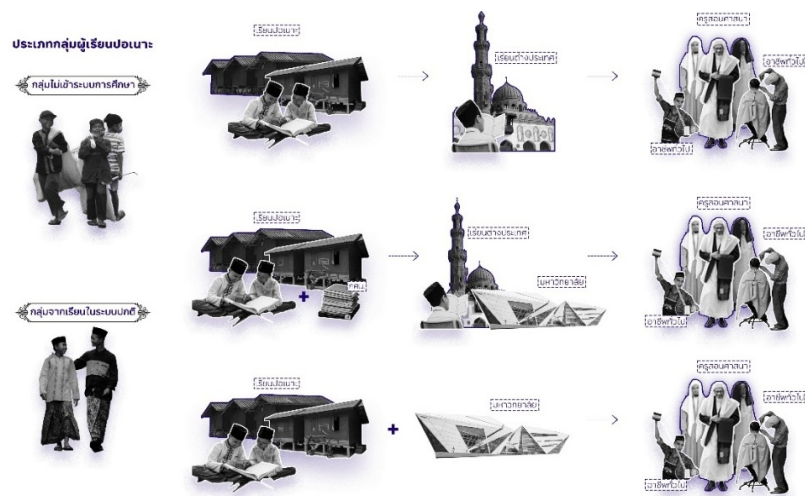
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

การวิเคราะห์ผู้ใช้งานโครงการนี้อ้างอิงจากข้อมูลเชิงสถิติของประชากรมุสลิมในประเทศไทย และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทำความเข้าใจบริบทของกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยพบว่าประชากรมุสลิมในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 7.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด และกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประมาณ 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรมุสลิมทั้งประเทศ สำหรับจังหวัดปัตตานีมีประชากรมุสลิมจำนวน 513,996 คน หรือประมาณร้อยละ 84.4 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มข้นของบริบททางศาสนาในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีสถาบันปอเนาะในพื้นที่กว่า 200 แห่ง โดยมีอุลามาห์หรือโต๊ะครูประมาณ 200 คน และมีผู้เรียนรวมประมาณ 100,000 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของระบบการเรียนรู้ศาสนาแบบจารีตที่ยังคงมีอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็เผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม สำหรับพื้นที่ตั้งโครงการในตำบลบาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีประชากรจำนวน 2,642 คน จาก 447 ครัวเรือน ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีบทบาทสำคัญต่อการใช้งานพื้นที่โครงการ

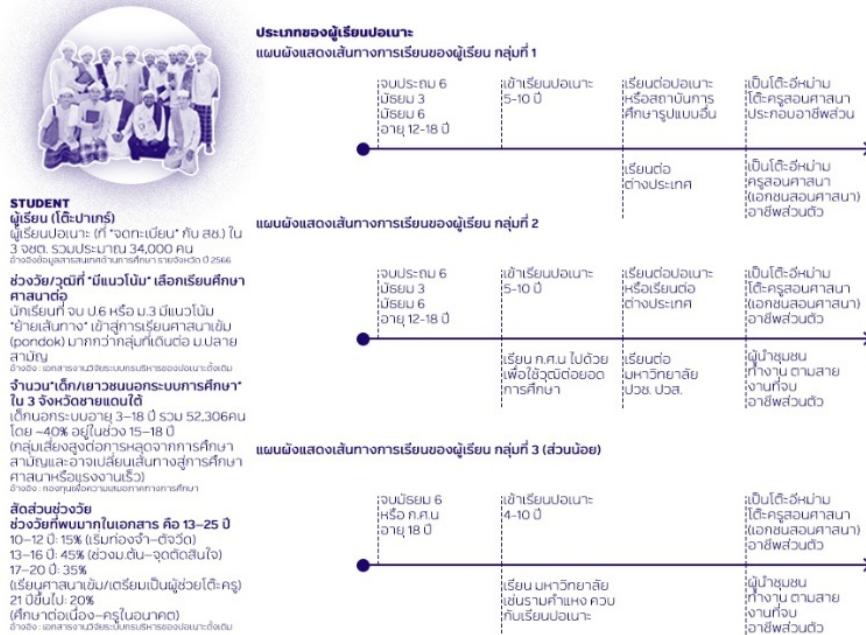
จากข้อมูลดังกล่าว สามารถกำหนดกลุ่มผู้ใช้งานหลักของโครงการออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เรียน (Student) ซึ่งเป็นเยาวชนหรือผู้สนใจศึกษาศาสนา โดยมีเป้าหมายในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองทั้งด้านศาสนาและการดำเนินชีวิต กลุ่มอุลามาห์หรือโต๊ะครู (Tuanguru) ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาและมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และกลุ่มบุคคลทั่วไป (General People) ซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนและผู้มาเยือน ที่เข้ามาใช้พื้นที่ในลักษณะของกิจกรรมทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรม

3.3.2 การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งาน

ภาพที่ 3.9 แสดงเส้นทางชีวิตของผู้เรียนปอเนาะ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 3.10 แสดงผังเส้นทางชีวิตของผู้เรียนปอเนาะ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

<p>ช่วงเวลาปอเนาะเปิด</p> <p>1.เดือนมาฮิด (เดือนที่3 ตามปฏิทินอิสลาม) 40 วัน</p> <p>2.เดือนรอมฎอน (เดือนที่9 ตามปฏิทินอิสลาม) 2 เดือน</p> <p>3.รายอฮัจญ์ เดือนที่12ตามปฏิทินอิสลาม. 14 วัน</p> <p>เวลาเรียนบังคับ</p> <p>สอนเช้า 6:00-9:00 สอนเที่ยง 14:00-17:00 สอนค่ำ 19:00-21:00</p> <p>เรียนเสริม 22:00-00:00 น. 00:00-02:00 น.</p> <p>บุคคลทั่วไป เด็ก 0 - 12 ปี เยาวชน 13 - 25 ปี ผู้ใหญ่ 26 - 59 ปี สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป</p>		<p>เวลา 4:30 น. 5:30 น. B01-AR64-0030 6:00-9:00 น.</p> <p>กิจกรรม ตื่นนอน /ละหมาดตะหฺญุด ละหมาดซุฮรี เรียนรอบเช้า</p> <p>13:00-14:00 น. 12:00-13:00 น. 10:00-12:00 น. 9:00-10:00 น.</p> <p>ละหมาดซุฮรี พักผ่อน/กินข้าว เรียนรอบสาย พักผ่อน</p> <p>14:00-17:00 น. 17:00-19:00 น. 19:00-21:00 น. 21:00-22:00 น.</p> <p>เรียนรอบเที่ยง พักผ่อน/ละหมาด เรียนรอบค่ำ ละหมาด/พักนอน</p> <p>เรียนเสริม 22:00-00:00 น. 00:00-02:00 น.</p>
		<p>เวลา 4:00 น. 5:30 น. 6:00-9:00 น.</p> <p>กิจกรรม ตื่นนอน /ละหมาดตะหฺญุด ละหมาดซุฮรี เรียนรอบเช้า</p> <p>13:00-14:00 น. 12:00-13:00 น. 10:00-12:00 น. 9:00-10:00 น.</p> <p>ละหมาดซุฮรี พักผ่อน/กินข้าว เรียนรอบสาย พักผ่อน</p> <p>14:00-17:00 น. 17:00-19:00 น. 19:00-21:00 น. 21:00-22:00 น.</p> <p>เรียนรอบเที่ยง พักผ่อน/ละหมาด เรียนรอบค่ำ ละหมาด/พักนอน</p>
		<p>เวลา วัน จ.-ศ. 5:00-8:00 น. 8:00-12:00 น. 12:00-13:00 น.</p> <p>กิจกรรม ตื่นนอน/ละหมาด/กินข้าว/แต่งตัว ไปเรียนทำงาน พัก/กินข้าว/เที่ยง/ละหมาดซุฮรี</p> <p>21:00-23:00 น. 18:00-21:00 น. 16:00-18:00 น. 13:00-16:00 น.</p> <p>ตามอริยาศัย ละหมาด/กินข้าว กลับเรียน/ทำงาน/ตามอริยาศัย เรียนทำงาน บ่าย</p> <p>เวลา วันหยุด 5:00-13:00 น. 13:00-18:00 น. 18:00-22:00 น.</p> <p>กิจกรรม ตื่นนอน/ละหมาด/ตามอริยาศัย ละหมาดซุฮรี-อัลลี/ตามอริยาศัย ละหมาด/ตามอริยาศัย/นอน</p>

ภาพที่ 3.11 แสดงถึงเวลากิจวัตรประจำวันของผู้เรียนปอเนาะ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

กลุ่มผู้เรียนมีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบอยู่ประจำ (boarding system) โดยมีตารางเวลาชัดเจน ตั้งแต่เช้ามีตจนถึงกลางคืน เริ่มจากการตื่นนอนและประกอบศาสนกิจ ต่อเนื่องด้วยการเรียนในช่วงเช้า-สาย พักผ่อนและรับประทานอาหารในช่วงกลางวัน และกลับเข้าสู่การเรียนในช่วงบ่ายและค่ำ รวมถึงการเรียนเสริมในช่วงกลางคืน รูปแบบดังกล่าวสะท้อนการใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งวัน ทำให้โครงการต้องรองรับทั้งการเรียนรู้อ การพักผ่อน และการใช้ชีวิตประจำวันอย่างครบถ้วน

ในส่วนของกลุ่มอุลามาห์หรือโต๊ะครู มีช่วงเวลาดำเนินงานใกล้เคียงกับผู้เรียน แต่มีบทบาทหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำปรึกษา และดำเนินกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่จึงต้องมีความยืดหยุ่นรองรับทั้งการเรียนการสอนและบทบาททางสังคมของชุมชน

สำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไป มีรูปแบบการใช้งานที่ยืดหยุ่น โดยในวันธรรมดาจะเข้ามาใช้งานในช่วงเย็นหรือหลังเลิกงาน ส่วนในวันหยุดจะมีการใช้งานตลอดทั้งวันในรูปแบบของกิจกรรมทางศาสนา การเรียนรู้ และการพบปะของชุมชน สะท้อนบทบาทของโครงการในฐานะพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการพิจารณาช่วงเวลาเปิด-ปิดของปอเนาะตามปฏิทินอิสลาม เช่น ช่วงเปิดภาคเรียน เดือนรอมฎอน และช่วงปิดภาคเรียน ซึ่งส่งผลต่อความหนาแน่นของผู้ใช้งานและลักษณะกิจกรรมภายในโครงการ

3.4 การวิเคราะห์พื้นที่โครงการ (AREA REQUIREMENT)

ZONING DIAGRAM การวิเคราะห์พื้นที่โครงการ

B01-AR64-0030 |

Traditional Pondok Institute
3060 QSM.

OFFICE
487.2 QSM.

COMMUNITY
776.3 QSM.

SERVICE
471 QSM.

TOTAL AREA
4797.5 QSM.

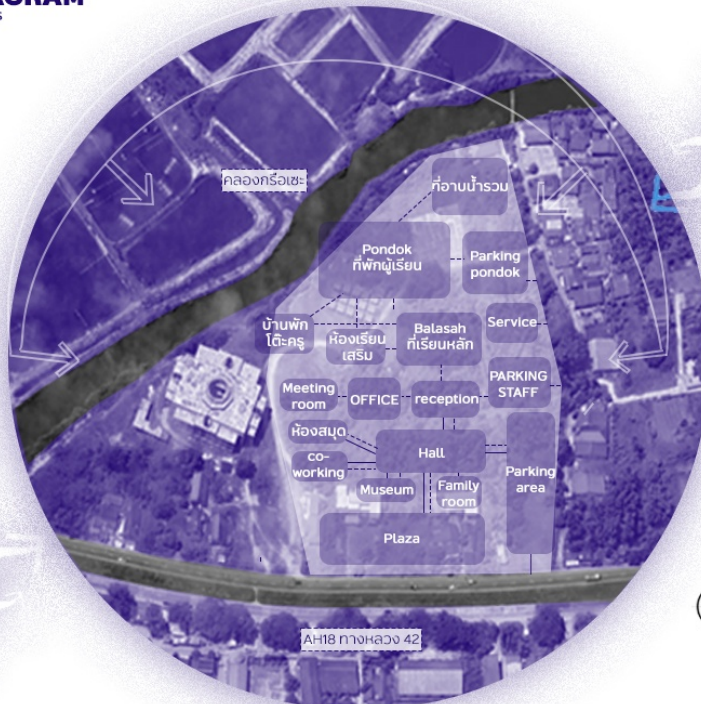
ภาพที่ 3.12 แสดงการวิเคราะห์การจัดผังกลุ่มพื้นที่โครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

BUBBLE DIAGRAM
การวิเคราะห์พื้นที่โครงการ

B01-AR64-0030 |

STUDENT
TUAN GURU ใต้-ครู
STAFF OFFICE

GENERAL PEOPLE

ภาพที่ 3.13 แสดงการวิเคราะห์การจัดผังกลุ่มพื้นที่โครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

NAME	USER	AREA /FUNCTION	AREA /CIRCULATION	UNIT	TOTAL AREA	NAME	USER	AREA /FUNCTION	AREA /CIRCULATION	UNIT	TOTAL AREA
RNING PONDOK(สถานับปะเนาะ)						SERVICE					
ะหนดหลัก (พื้นที่สอนหลัก)	200	350	30%	1	455	ELECTRICAL SYSTEM	2	50	15%	1	57
ีอานน้ำระหนด	20	100	20%	1	120	HVAC SYSTEM	-	50	15%	1	57
พักผู้เรียน(ปะเนาะ)	1-2	8	20%	200	1920	SANITARY SYSTEM	-	50	15%	1	57
ผู้สอบ(ใต้-ครู)	4	150	30%	1	195	FIRE PROTECTION SYSTEM	-	50	15%	1	57
อานน้ำรวม	200	250	30%	1	325	COMMUNICATION & SECURITY SYSTEMS	-	40	15%	1	4
	200	4	20%	10	48	SANITARY SYSTEM	-	40	15%	1	4
					3063	WASTE MANAGEMENT BUILDING	2	80	15%	1	9
						WASTE DISPOSAL AREA	-	50	15%	1	5
สำนักงาน											
CE	20	200	20%	1	240						4
ระชุม	40	200	20%	1	240						
	20	6	20%	2	7.2						
					TOTAL AREA						
					487.2						4797.5

ตาราง 1.1 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

3.5 ภาพลักษณ์โครงการ (PROJECT ATMOSPHERE)

ภาพที่ 3.14 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพลักษณ์ของโครงการ (Project Atmosphere) ถูกออกแบบให้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่าง “ศรัทธา-ชุมชน-การเรียนรู้” ผ่านการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมอิสลามร่วมสมัยและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมลายู โดยปรากฏเป็นบรรยากาศของพื้นที่ที่มีทั้งความสงบ เรียบง่าย และเปิดกว้างต่อการเข้าถึง ภาพแสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น ลานกลาง (courtyard) โถงทางเดินโปร่ง (semi-open space) และเปลือกอาคารลวดลายเรขาคณิต ซึ่งช่วยกรองแสงและสร้างมิติของแสงและเงา อันเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ

บทที่ 4

แนวความคิดในการออกแบบ

โครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา มีแนวคิดหลักในการออกแบบ คือ Sense of Belonging หรือความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สถานที่ และชุมชนในบริบทของสังคมมุสลิมจังหวัดปัตตานี

แนวคิดดังกล่าวเกิดจากการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทางศาสนาและพื้นที่ชุมชนในปัจจุบัน ที่มีแนวโน้มถูกแยกออกจากกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับพื้นที่ลดน้อยลง โครงการนี้จึงมุ่งสร้างพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางศาสนา วิถีชีวิต และกิจกรรมของชุมชนให้กลับมาเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง

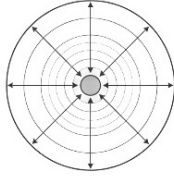
ในบริบทของอิสลาม ความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการตระหนักถึงสถานะของมนุษย์ในฐานะบ่าวของอัลลอฮ์ และการดำรงชีวิตเพื่อมุ่งสู่การกลับคืนสู่พระองค์ แนวคิดดังกล่าวจึงถูกนำมาเป็นกรอบในการออกแบบ เพื่อสร้างพื้นที่ที่ไม่เพียงตอบสนองต่อการใช้งาน แต่ยังเอื้อต่อการพัฒนาทางจิตวิญญาณของผู้ใช้งาน

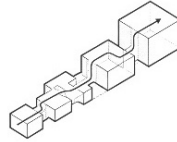
ภาพที่ 4.1 แสดงแผนภาพแนวความคิดในการออกแบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

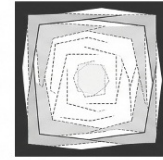
4.1 กระบวนการทางความคิดในการออกแบบ

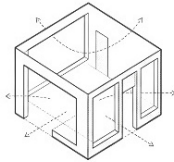
Centrality and Focus (Qibla)
แนวคิดการตั้งพื้นที่โดยมีศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ
เป็นตัวกำหนดทิศทางของอาคาร โดยยึด กิบละห์
(Qibla) เป็นแกนสำคัญของการวางผัง

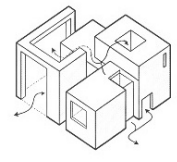
*Sequential Progression
(Journey for Knowledge)*
การออกแบบเส้นทางสัญจรภายในอาคาร
ให้เป็น ส่วนของการเรียนรู้

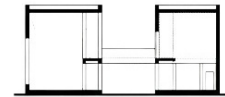
Public / Private Gradient
การตั้งลำดับพื้นที่ตามระดับ
ความเป็นสาธารณะ-สู่ความเป็นส่วนตัว

*Men's Space : Openness and
Permeability*
พื้นที่สำหรับผู้ชายถูกออกแบบให้เปิดโล่งและเชื่อมต่อกับ
สภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม การพบปะ และ
กิจกรรมทางสังคมของชุมชน

*Women's Space : Privacy and
Protection*
พื้นที่สำหรับผู้หญิงถูกออกแบบโดย
เป็นความในส่วนตัว และการปกป้องภัย
ตามหลักการฮิสซันของศาสนาอิสลาม

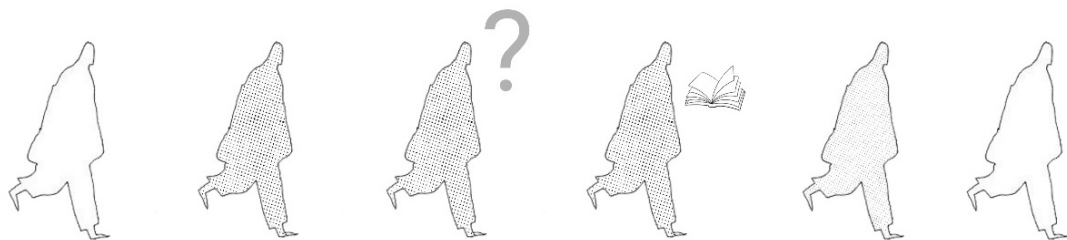

*Interconnection and
Separation*
แม้พื้นที่ต่างๆจะเชื่อมโยงกันแต่ยังคงมีการแบ่งพื้นที่ตาม
หน้าที่และลักษณะการใช้งาน เช่น การแยกพื้นที่ชายและหญิง
หรือพื้นที่รวมกับพื้นที่พำนักอาศัย

ภาพที่ 4.2 แสดงแผนภาพแนวความคิดในการออกแบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

4.2 การพัฒนาแนวคิดในการออกแบบ

ภาพที่ 4.3 แสดงแผนภาพแนวคิดเชิงจิตวิญญาณของการเดินทางสู่โลกหน้า

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

แผนภาพแนวคิดนี้สะท้อน “การเดินทางของมนุษย์” จากจุดเริ่มต้นของชีวิตไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือการกลับคืนสู่พระผู้เป็นเจ้า โดยอธิบายผ่านลำดับสภาวะของมนุษย์ในมิติของศรัทธา ความรู้ และการปฏิบัติ

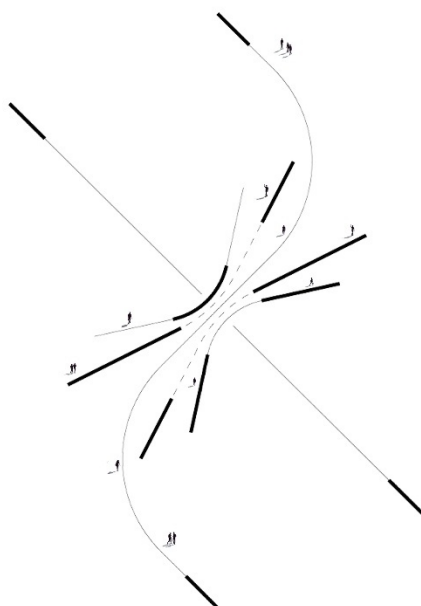
มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดมาพร้อมกับ ความบริสุทธิ์ (Fitrah) ซึ่งเป็นสภาวะดั้งเดิมที่สะอาดปราศจากบาป และมีศักยภาพในการรับรู้ถึงความจริงของการมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า อย่างไรก็ตาม เมื่อเติบโตและเข้าสู่ช่วงบรรลุนิติภาวะ มนุษย์ต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตในโลก ซึ่งเต็มไปด้วยการทดลอง ความผิดพลาด และกิเลส ทำให้เกิด “มลทิน” ทางจิตใจ ไม่มีมนุษย์คนใดสมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง ยกเว้นท่านศาสดา มุฮัมมัด ผู้เป็นแบบอย่างสูงสุดของมนุษยชาติ

ในช่วงหนึ่งของชีวิต มนุษย์จะได้รับโอกาสจากพระผู้เป็นเจ้าในการ “ตื่นรู้” หรือเกิดการใคร่ครวญ (Reflection) ต่อความหมายของชีวิต และตั้งคำถามถึงจุดหมายปลายทางของตนเอง ว่าชีวิตไม่ได้สิ้นสุดเพียงโลกนี้ แต่ยังมี “โลกหน้า” ซึ่งเป็นปลายทางที่แท้จริง การตระหนักถึงนี้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำพามนุษย์กลับเข้าสู่แนวทางแห่งศรัทธา

เป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ในอิสลาม คือการได้เข้าสู่ สวรรค์ (Jannah) อันเป็นสถานที่แห่งความสงบสุขนิรันดร์ภายใต้ความเมตตาของพระผู้เป็นเจ้า อย่างไรก็ตาม การจะไปถึงจุดนั้นได้ มนุษย์จำเป็นต้อง “รู้จักพระเจ้า” อย่างถูกต้อง ซึ่งเครื่องมือสำคัญของการรู้จักนั้นคือ ความรู้ทางศาสนา

การแสวงหาความรู้จึงไม่ใช่เพียงการสะสมข้อมูล แต่เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเข้าใจพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า และแปรเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผ่านการกระทำความดี การละเว้นความชั่ว และการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอน เพื่อให้เป็นที่พอพระทัย

ท้ายที่สุดแล้ว มนุษย์ที่ประสบความสำเร็จในการเดินทางนี้ คือผู้ที่สามารถกลับคืนสู่สภาวะของความบริสุทธิ์อีกครั้ง ผ่านการขัดเกลาตนเอง (Tazkiyah) และได้รับการอภัยจากพระผู้เป็นเจ้า โดยการเข้าสู่สวรรค์นั้น มิได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นด้วย ความเมตตา (Rahmah) ของอัลลอฮ์เป็นสำคัญ

ภาพที่ 4.4 แสดงแผนภาพแนวคิดแกนการเข้าถึงศรัทธาและการบรรจบของการเดินทาง
(Axis of Faith and Convergence)

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

แนวคิดของแผนภาพนี้เกิดจากการตีความความสัมพันธ์ระหว่าง “พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า” และ “มนุษย์” ให้สามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของสถาปัตยกรรม โดยใช้แนวคิดเรื่อง “แกน” เป็นโครงสร้างหลักในการกำหนดผังโครงการ

แกนแรกคือแกนของพระเจ้า ซึ่งอ้างอิงจากทศกัณฐ์ อันเป็นทิศทางที่มุสลิมใช้ในการประกอบศาสนกิจ มีลักษณะเป็นเส้นตรงที่ชัดเจนและไม่เปลี่ยนแปลง สื่อถึงความจริงสูงสุด ความเป็นหนึ่งเดียว และเป้าหมายปลายทางของชีวิต แกนนี้จึงทำหน้าที่เป็นแกนหลักของโครงการในเชิงความหมายและการจัดวางพื้นที่ ในขณะที่แกนของมนุษย์ถูกแสดงผ่านเส้นทางที่มีลักษณะโค้งงอและเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ที่มีความหลากหลาย ไม่เป็นเส้นตรง และเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง เส้นทางเหล่านี้แทนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านจังหวะระยะเวลา และวิธีการในการเข้าถึงศรัทธา

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของทั้งสองแกน เส้นทางของมนุษย์จะค่อย ๆ เคลื่อนที่และบรรจบเข้าสู่แกนกัณฐ์ แสดงถึงกระบวนการของการกลับคืนสู่แก่นของศรัทธา แม้แต่ละเส้นทางจะมีความแตกต่างกัน แต่ยังคงมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน สะท้อนแนวคิดของความหลากหลายในเส้นทาง แต่มีเอกภาพในเป้าหมาย

การวางผัง โดยกำหนดให้แกนกิบละห์เป็นแกนหลักสำหรับจัดวางอาคารสำคัญ เช่น พื้นที่ศาสนกิจและพื้นที่ศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ ขณะที่เส้นทางสัญจรถูกออกแบบให้มีลักษณะโค้งงอและไหลต่อเนื่อง เพื่อสร้างประสบการณ์การเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่อย่างค่อยเป็นค่อยไป จุดตัดของเส้นทางถูกพัฒนาเป็นพื้นที่รวม เช่น ลานกลางหรือพื้นที่พบปะ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้ใช้งานเข้าด้วยกัน

ภาพที่ 4.5 แสดงแผนภาพแนวคิดการออกแบบผัง

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

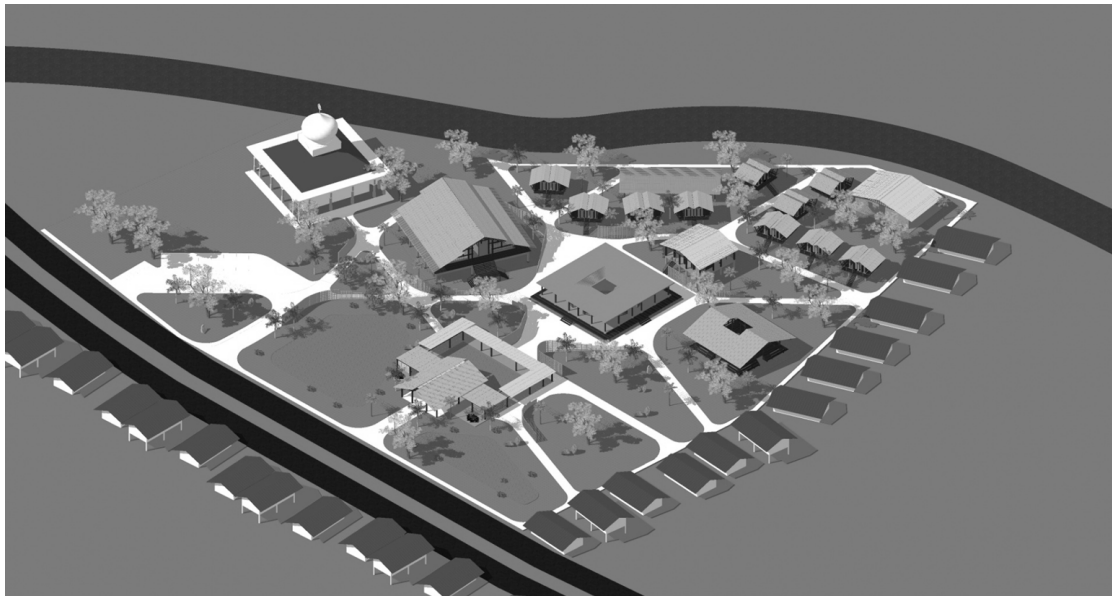
ภาพแสดงการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ตั้งโครงการ โดยแนวคิดในการวางผังได้อ้างอิงจาก “แกนของชาวบ้าน” ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมการสัญจรจริงที่ตัดผ่านพื้นที่ (desire line) เส้นทางดังกล่าวสะท้อนการใช้งานในชีวิตประจำวันและความคุ้นชินของผู้คน จึงถูกนำมาใช้เป็นโครงสร้างหลักในการกำหนดแนวแกนการวางผัง เพื่อให้โครงการเชื่อมต่อกับชุมชนโดยรอบอย่างเป็นธรรมชาติ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตเดิมของพื้นที่.

บทที่ 5

ผลงานการออกแบบ

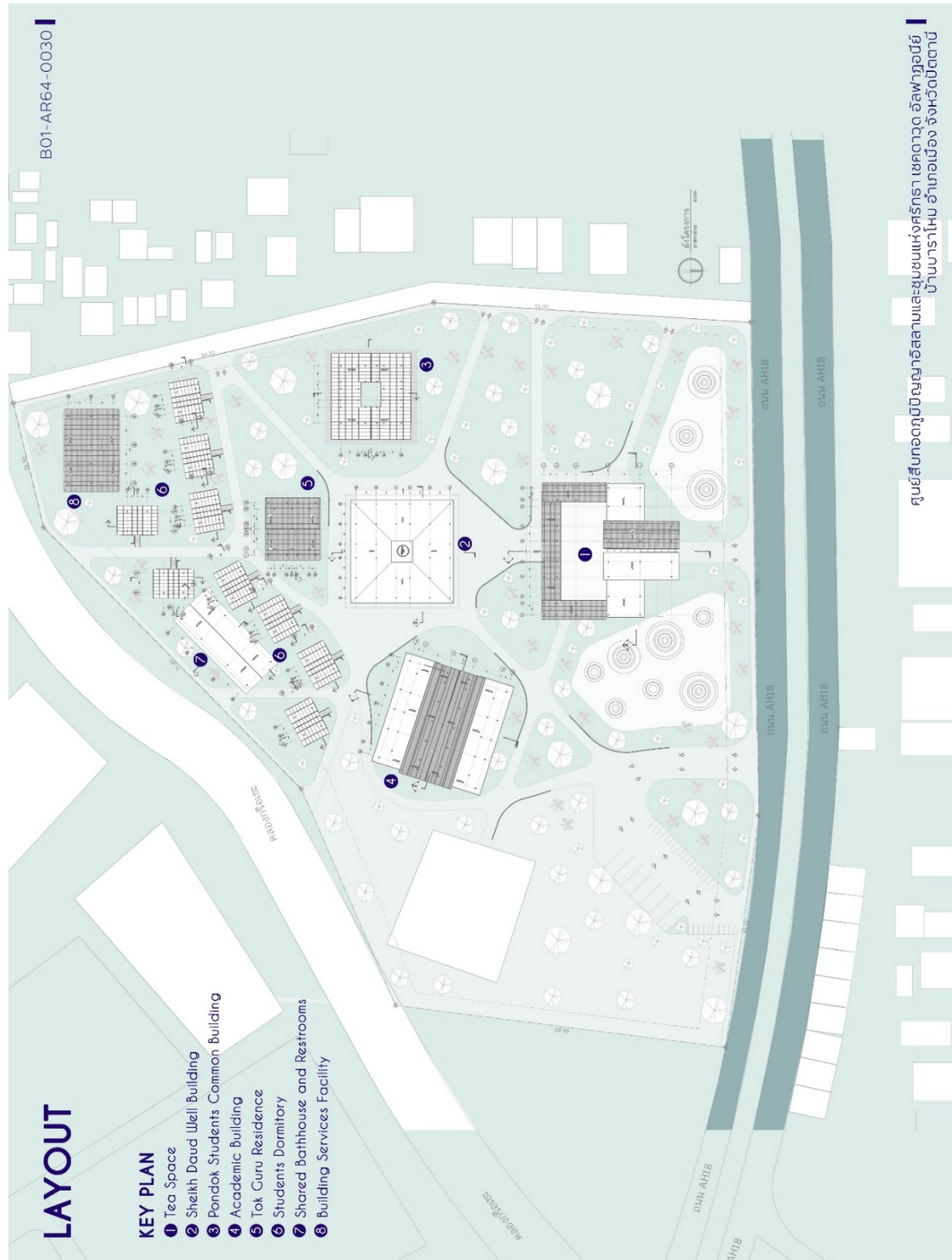
ผลงานการออกแบบที่เสร็จสมบูรณ์ของโครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นบทสรุปจากการสังเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยและกระบวนการวิเคราะห์เชิงลึก สู่การพัฒนาเป็นรูปแบบกายภาพที่เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดแนวคิดหลัก “Axis of Faith: Architecture of Belonging and Return” ผ่านการวางผังที่ผสานแกนกิบละห์เป็นแกนหลักร่วมกับเส้นทางสัญจรที่โค้งไหล สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพระผู้เป็นเจ้าและมนุษย์ องค์ประกอบอาคารถูกจัดวางอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงพื้นที่ศาสนา การเรียนรู้ และชุมชนเข้าด้วยกัน ท่ามกลางบริบทภูมิทัศน์ที่เปิดโล่ง มีแหล่งน้ำ ลานกลาง และพื้นที่สีเขียว ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เปลี่ยนผ่านและพื้นที่รวมของผู้คน ส่งเสริมบรรยากาศของความสงบ การเรียนรู้ และการเป็นส่วนหนึ่ง อันนำไปสู่การสร้าง “ปอเนาะร่วมสมัย” ที่สอดคล้องทั้งในมิติทางสถาปัตยกรรม สังคม และจิตวิญญาณ.

ภาพที่ 5.1 ภาพรวมโครงการ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

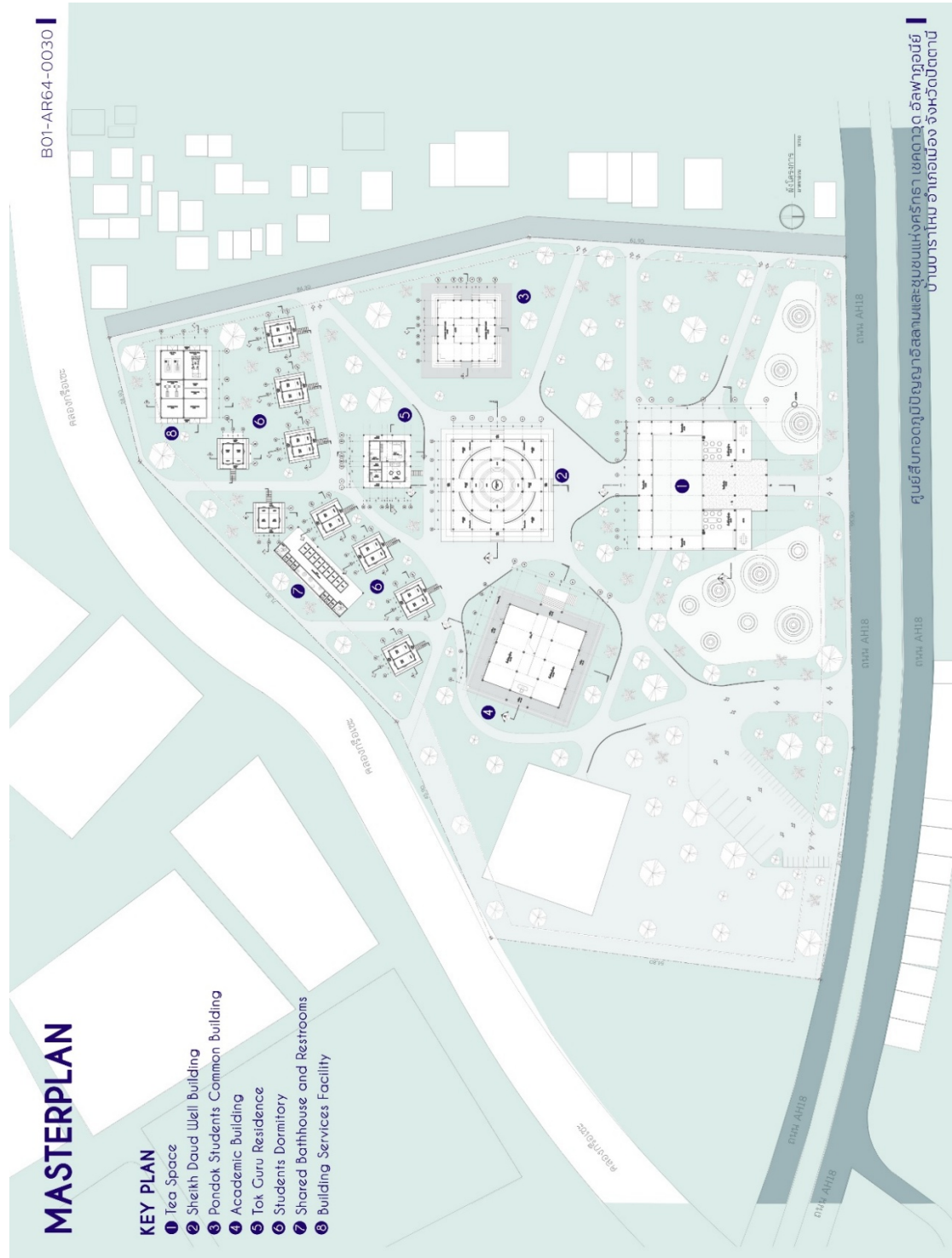
5.1 ผังบริเวณ

ภาพที่ 5.2 แสดงผังบริเวณ (Layout)

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.2 ผังบริเวณ

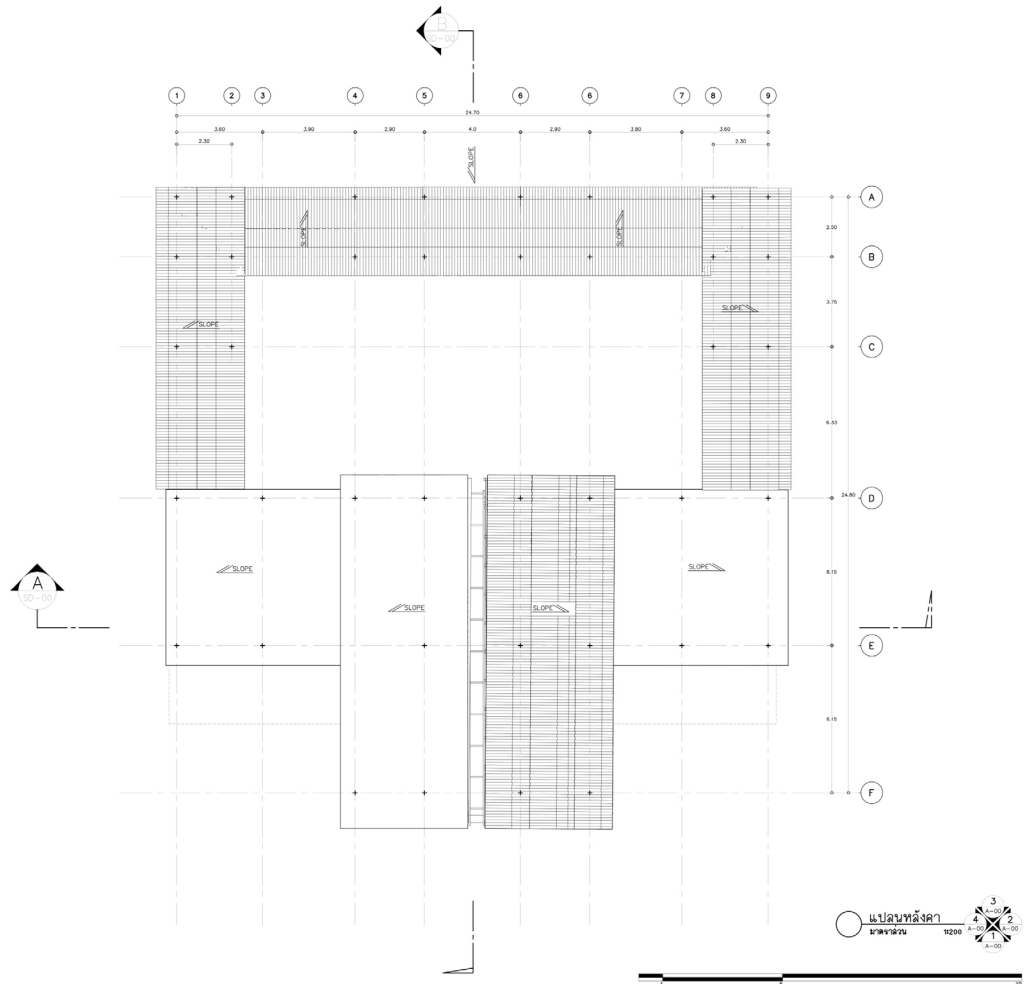

ภาพที่ 5.3 แสดงผังบริเวณ (Master Plan)

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

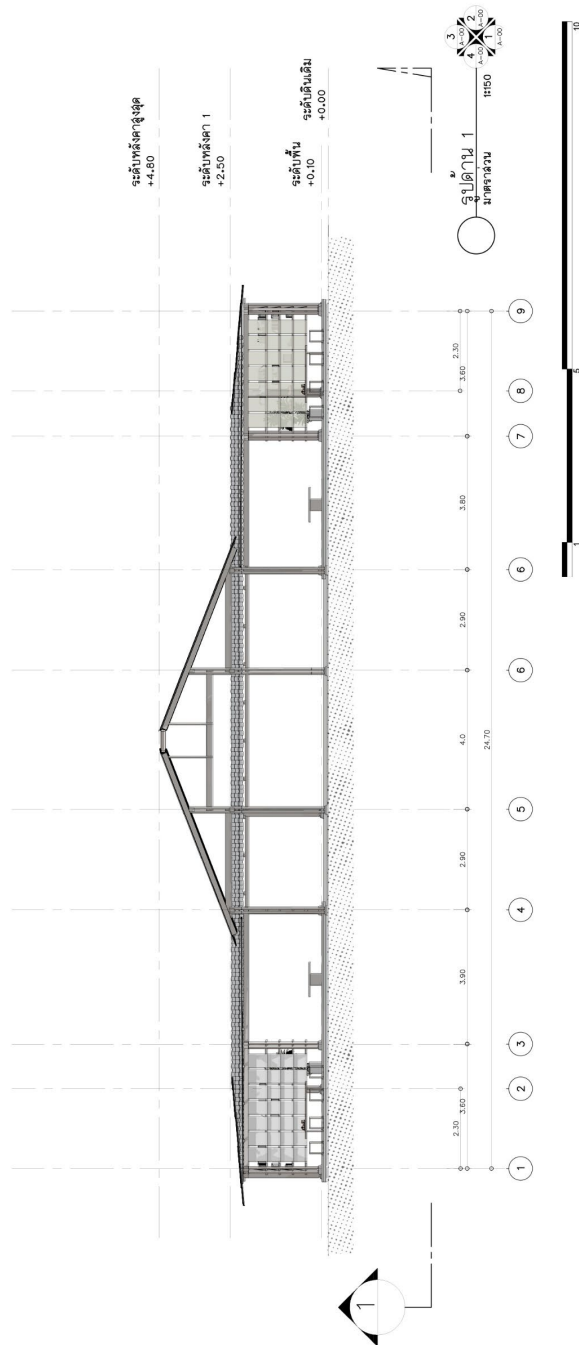
5.3.2 ผังหลังคาอาคารพื้นที่น้ำชา

ภาพที่ 5.5 ผังหลังคาพื้นที่น้ำชา

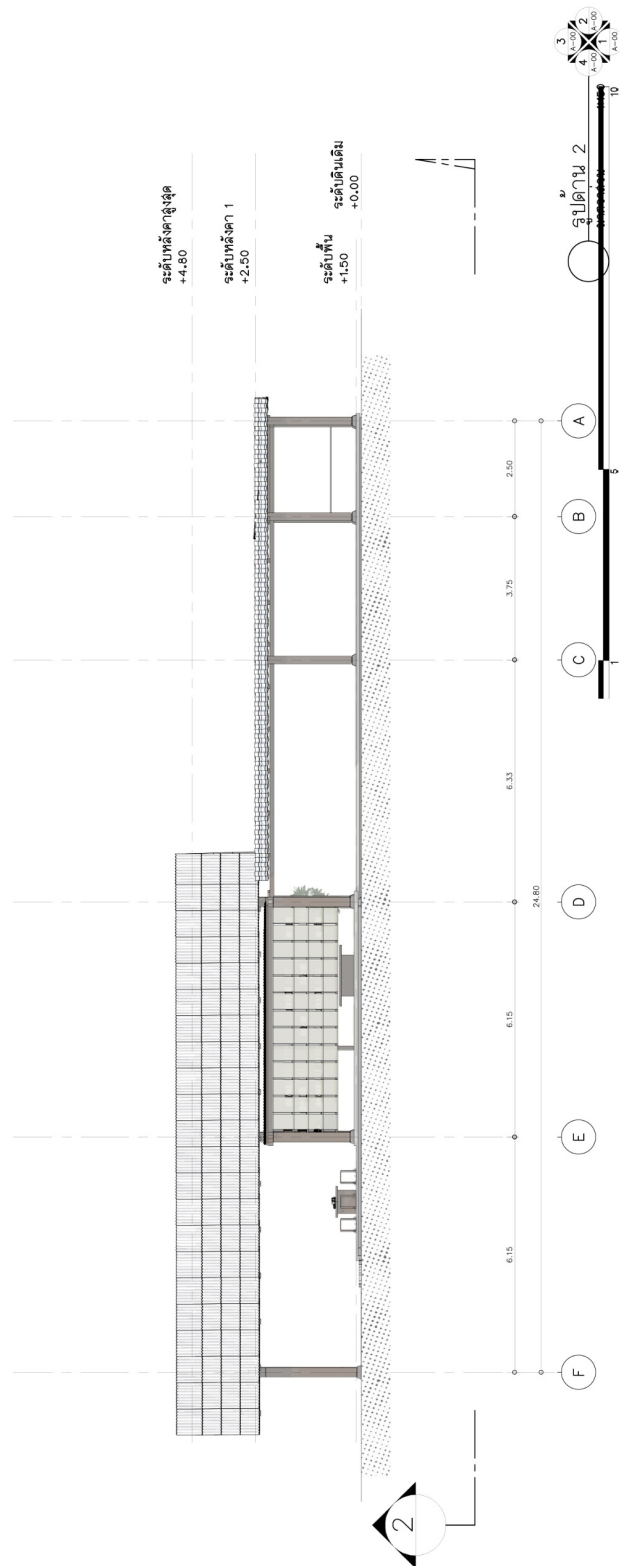
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.3.3 รูปด้านอาคารพื้นที่น้ำชา

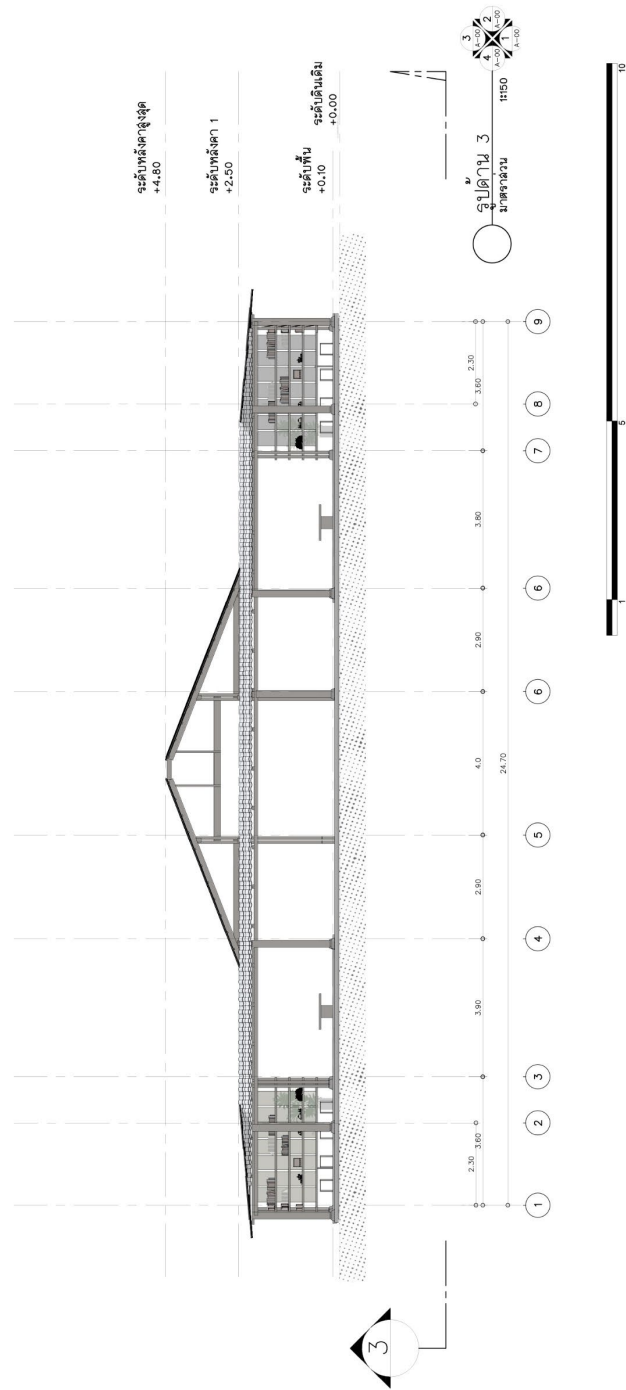
ภาพที่ 5.6 รูปด้านที่ 1 อาคารพื้นที่น้ำชา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

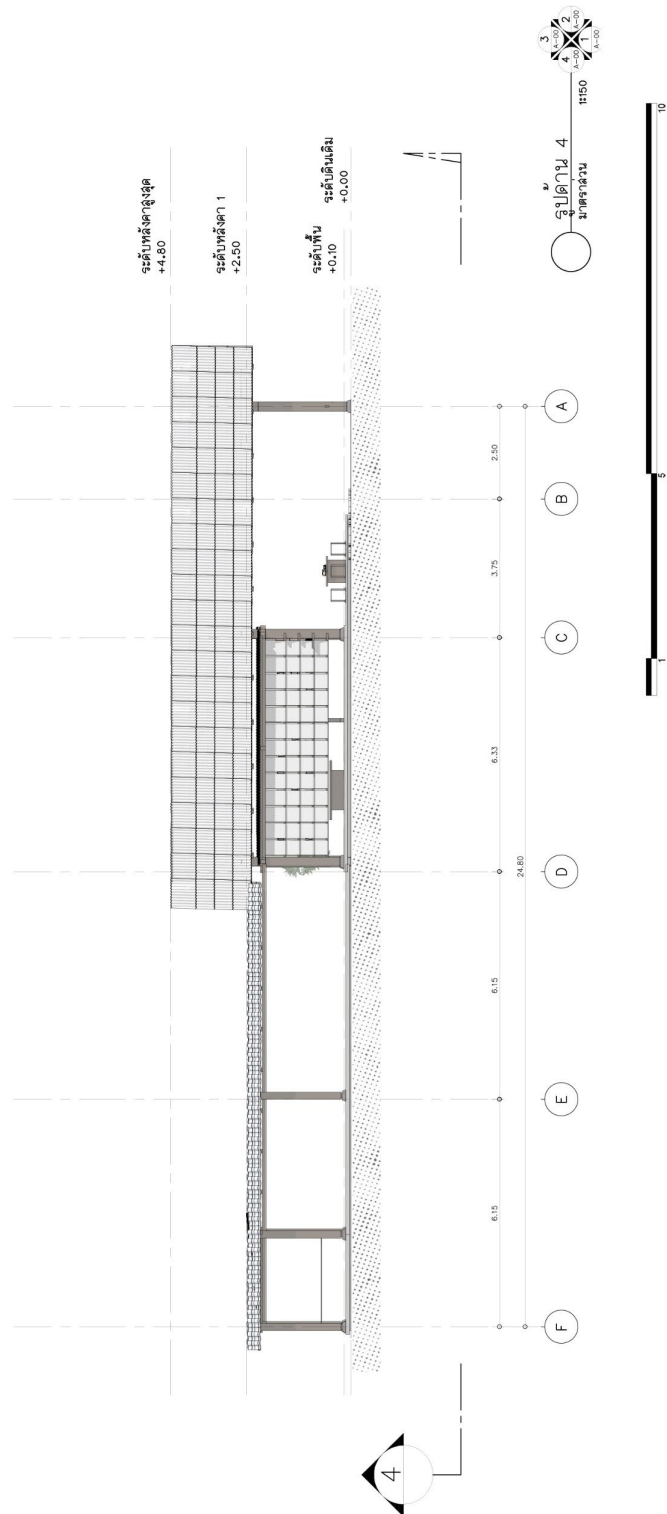

ภาพที่ 5.7 รูปด้านที่ 2 อาคารพื้นที่น้ำชา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

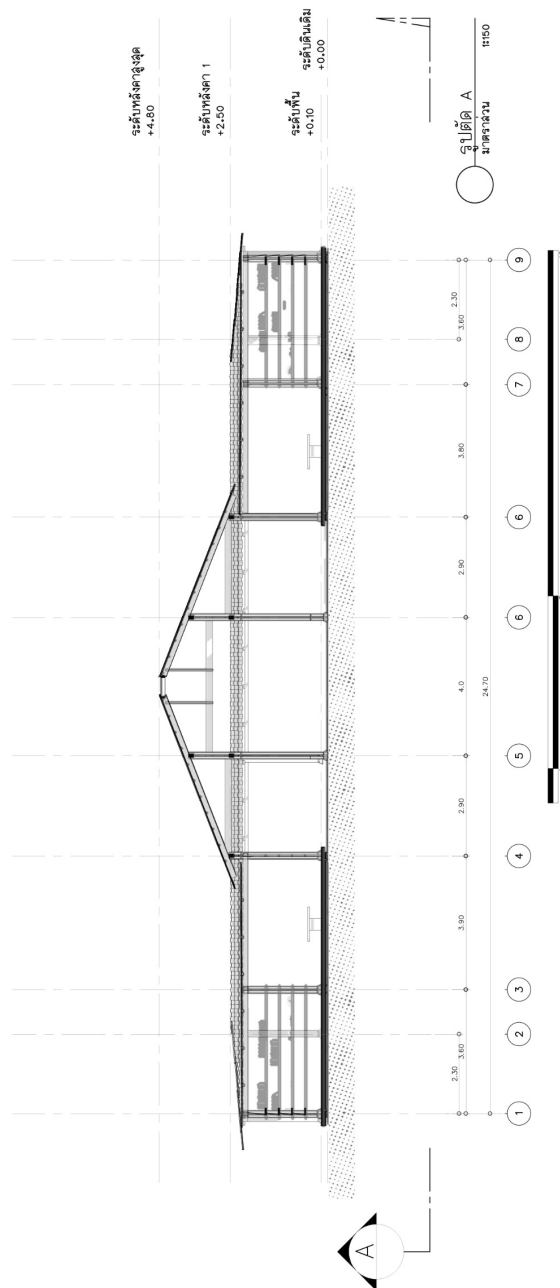

ภาพที่ 5.8 รูปด้านที่ 3 อาคารพื้นที่น้ำชา
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

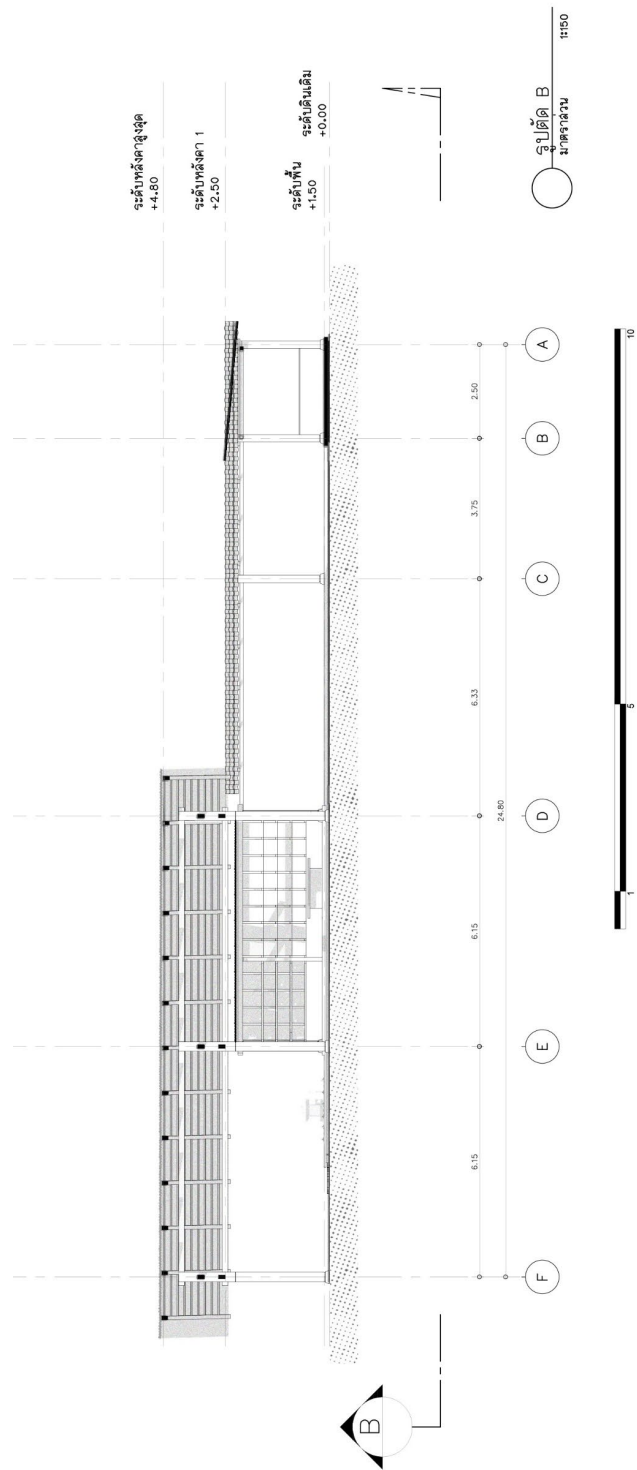
ภาพที่ 5.9 รูปด้านที่ 4 อาคารพื้นที่น้ำชา
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.3.4 รูปตัดอาคารพื้นที่หน้าชา

ภาพที่ 5.10 รูปตัด A อาคารพื้นที่หน้าชา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.11 รูปตัด B อาคารพื้นที่น้ำชา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.3.5 ทัศนียภาพ

ภาพที่ 5.12 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานน้ำด้านหน้าโครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.13 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนทางเข้าพื้นที่น้ำชา
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.14 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.15 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชาผู้หญิง

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

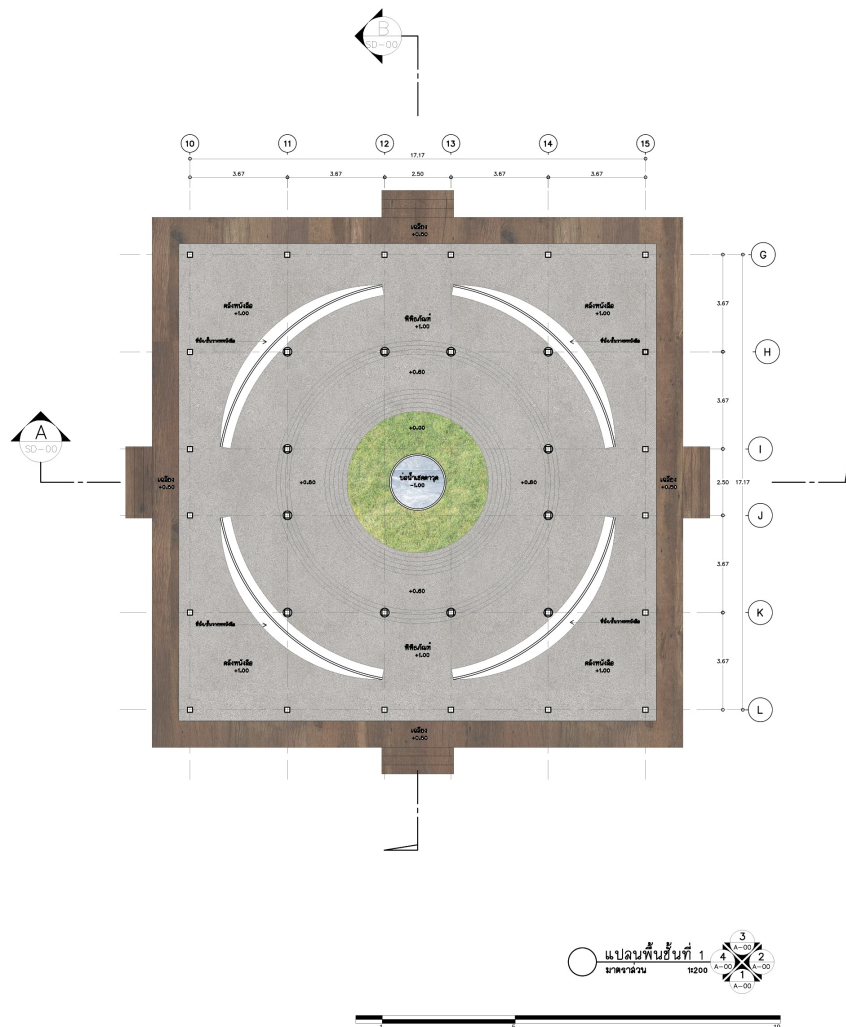
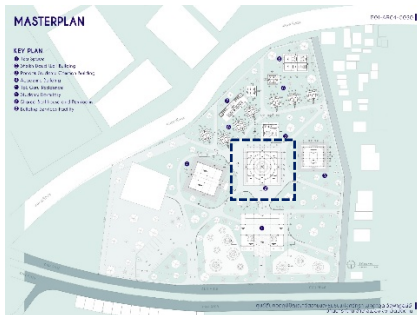

ภาพที่ 5.16 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนพื้นที่น้ำชาผู้ชาย

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.4 แบบขยายส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด

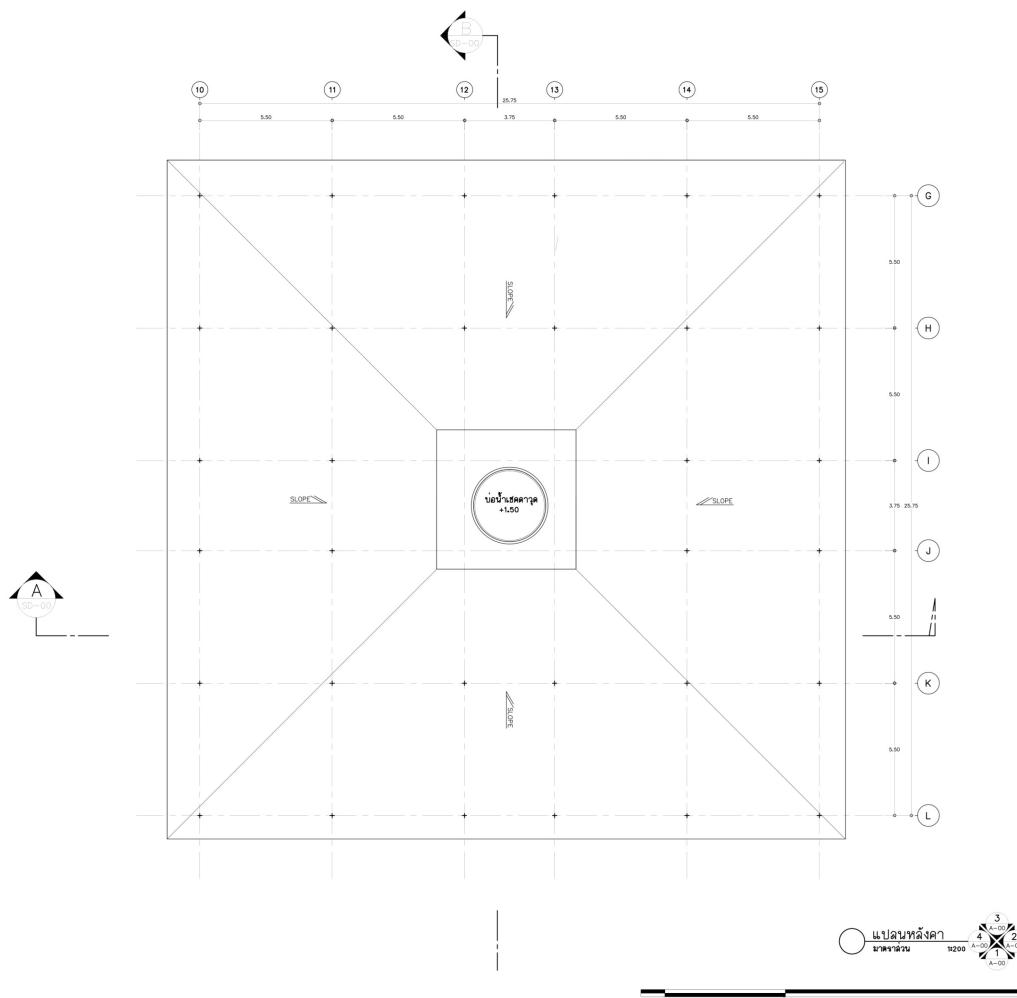
5.4.1 ผังพื้นอาคารบ่อน้ำเซคดาวูดชั้นที่ 1

ภาพที่ 5.17 ผังพื้นอาคารบ่อน้ำเซคดาวูดชั้นที่ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

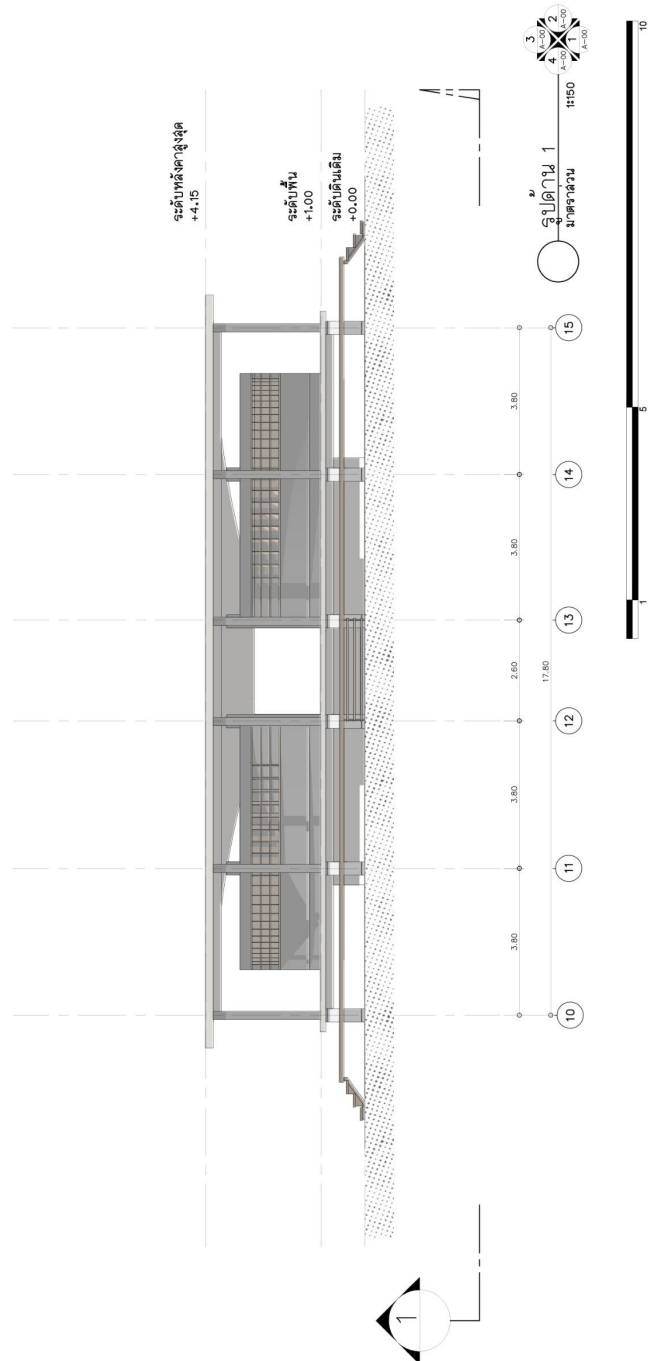
5.4.2 ผังหลังคาอาคารบ่อน้ำเซคตาจุด

ภาพที่ 5.18 ผังหลังคาอาคารบ่อน้ำเซคตาจุด

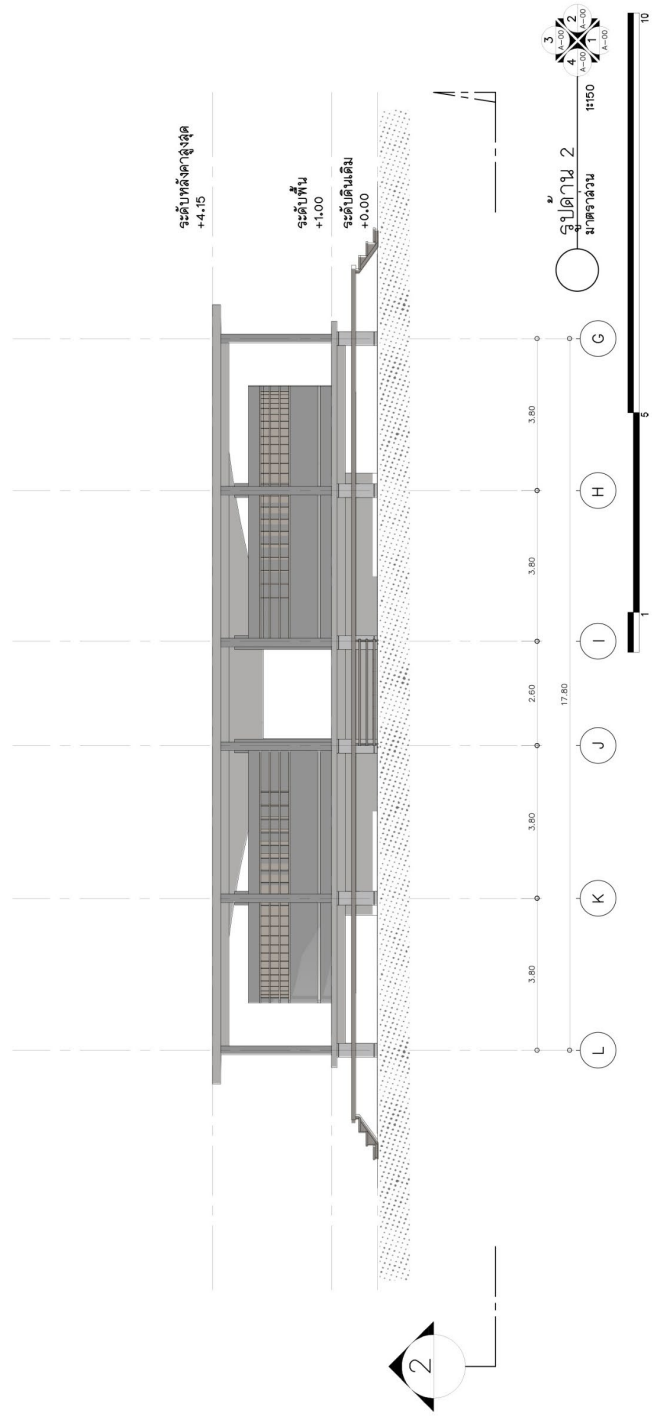
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.4.3 รูปด้านอาคารบ่อน้ำเซคดาวูด

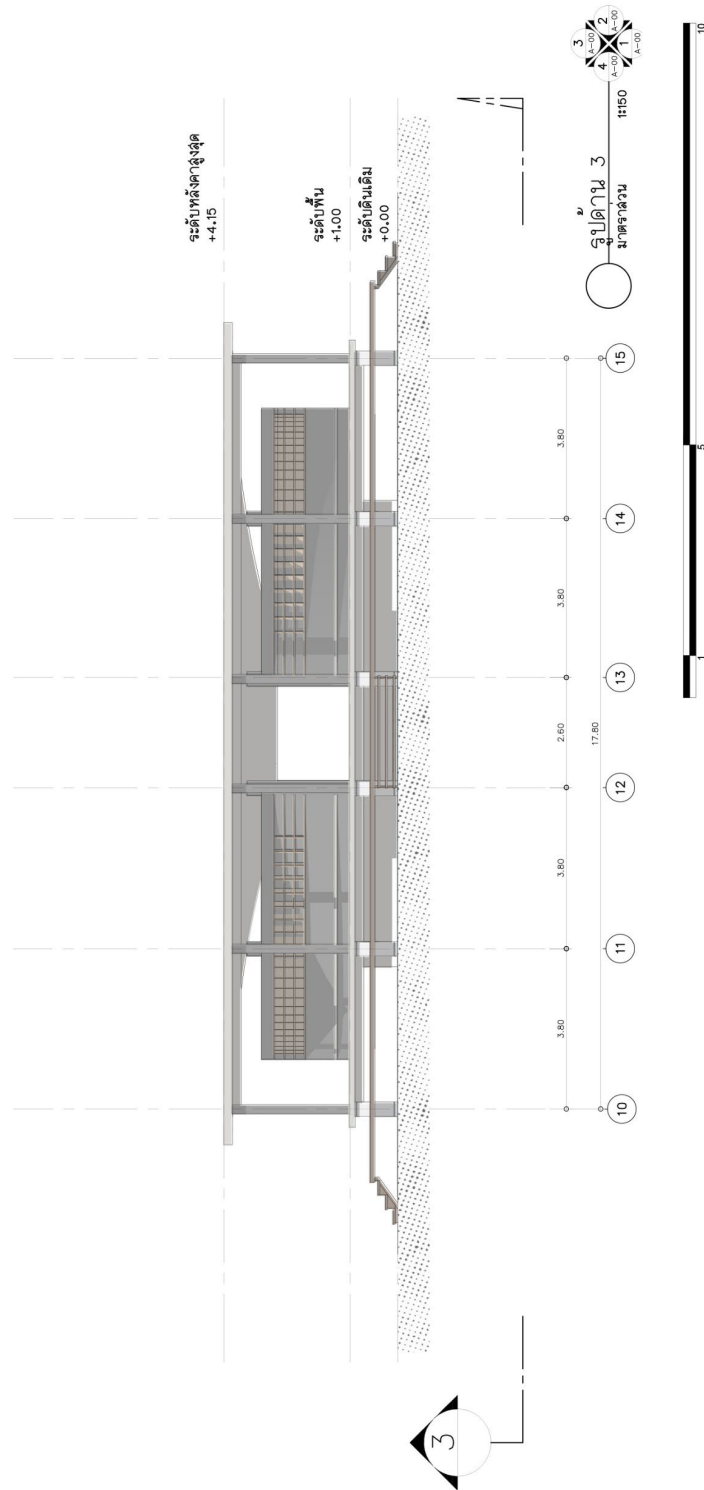

ภาพที่ 5.19 รูปด้านที่ 1 อาคารบ่อน้ำเซคดาวูด

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.20 รูปดำนที่ 2 อาคารบ่อน้ำเซคตาวูด
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

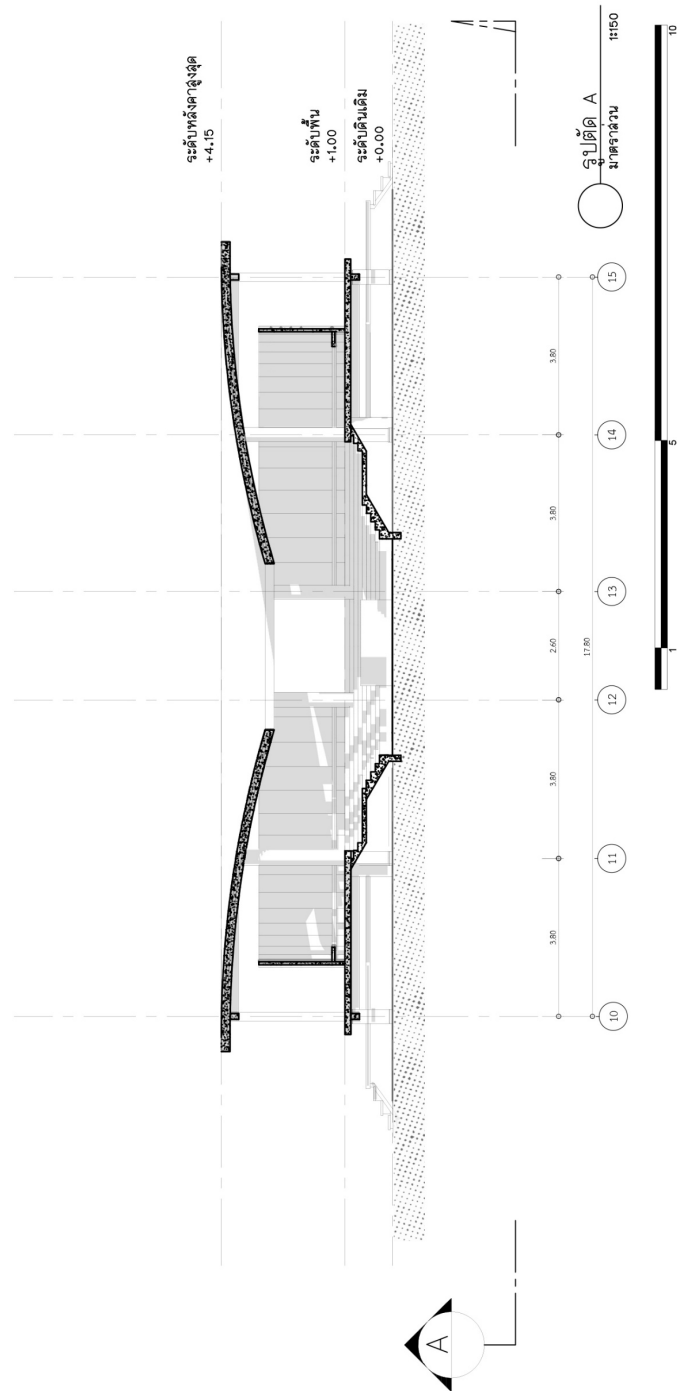

ภาพที่ 5.21 รูปด้านที่ 3 อาคารบ่อน้ำเซคตาจุด
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

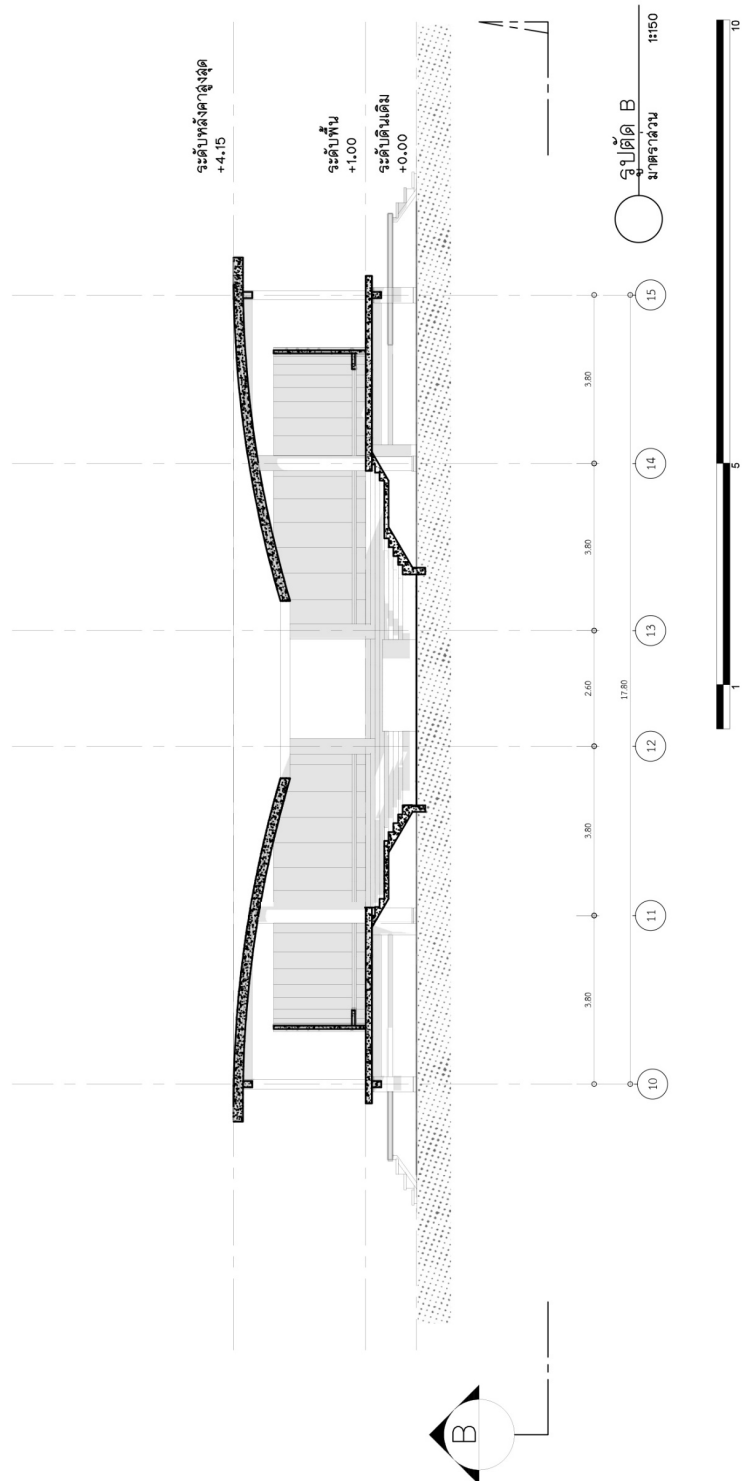
ภาพที่ 5.22 รูปด้านที่ 4 อาคารบ่อน้ำเซคตาวูด
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.4.4 รูปตัดอาคารบ่อน้ำเซคตาวูด

ภาพที่ 5.23 รูปตัด A อาคารบ่อน้ำเซคตาวูด

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.24 รูปตัด B อาคารบ่อน้ำเซคตาอุด

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.4.5 ทศนิยมภาพ

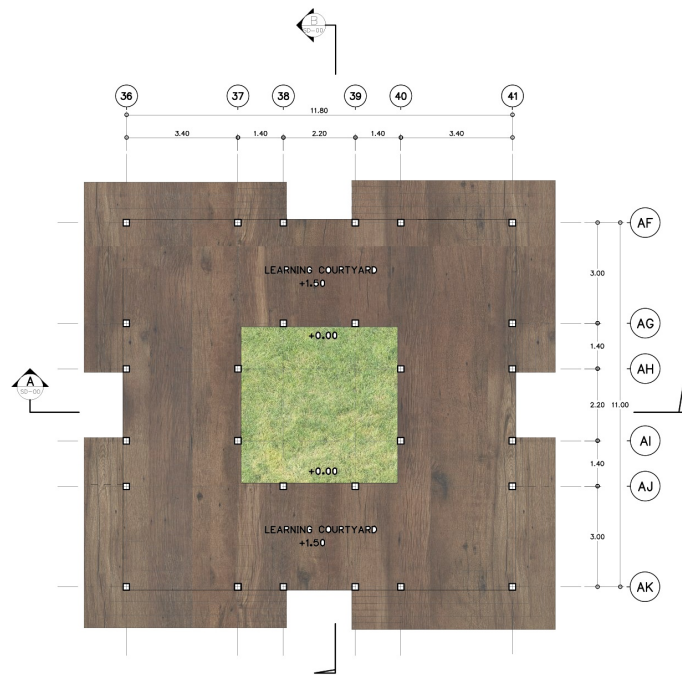
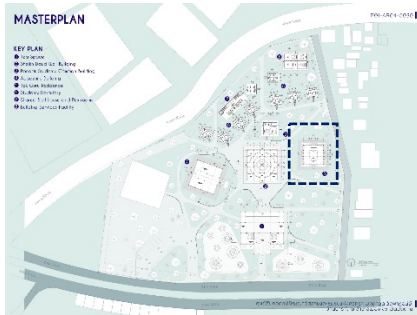
ภาพที่ 5.25 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.26 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.5 แบบขยายส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

5.5.1 ผังพื้นอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะชั้นที่ 1

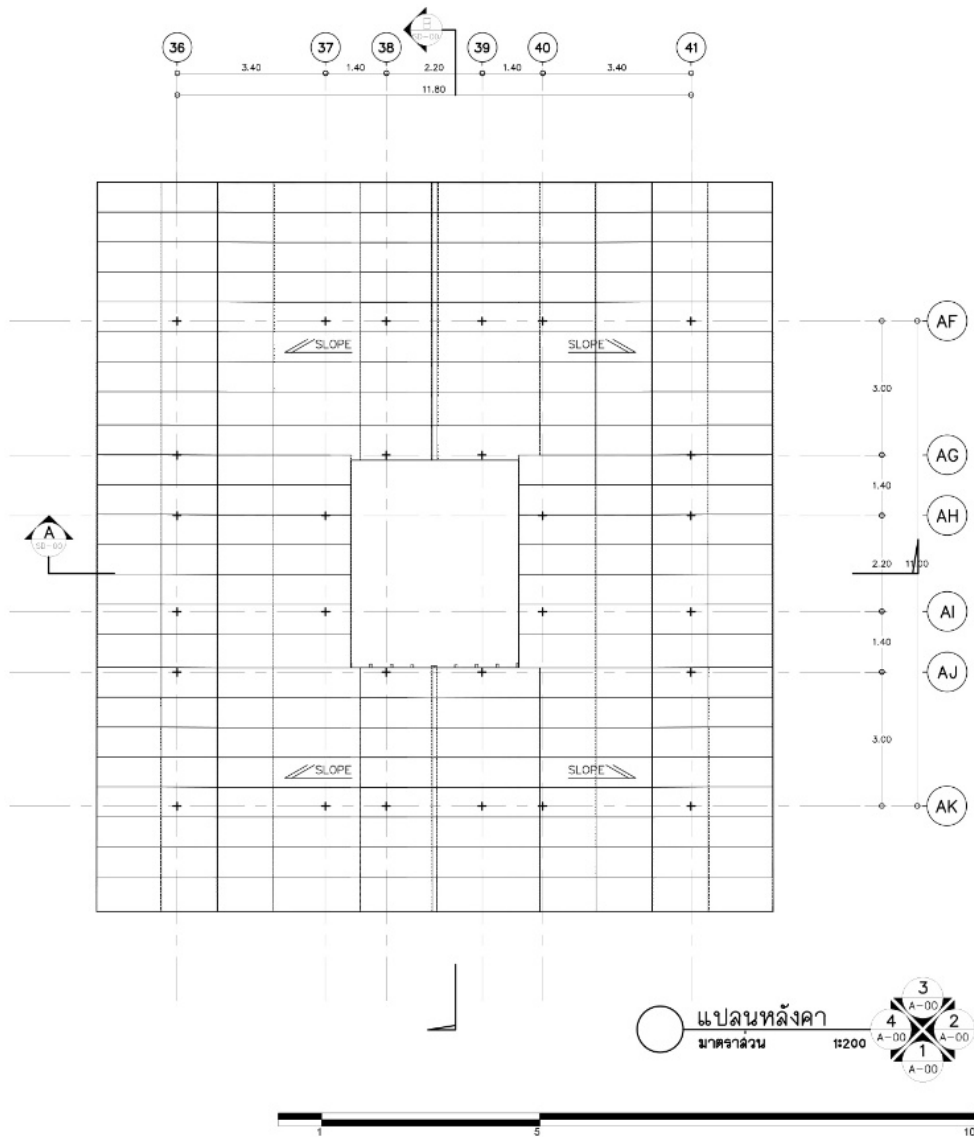
แปลนพื้นชั้นที่ 1
ขนาดจริง 11200

ภาพที่ 5.27 ผังพื้นอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะชั้นที่ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

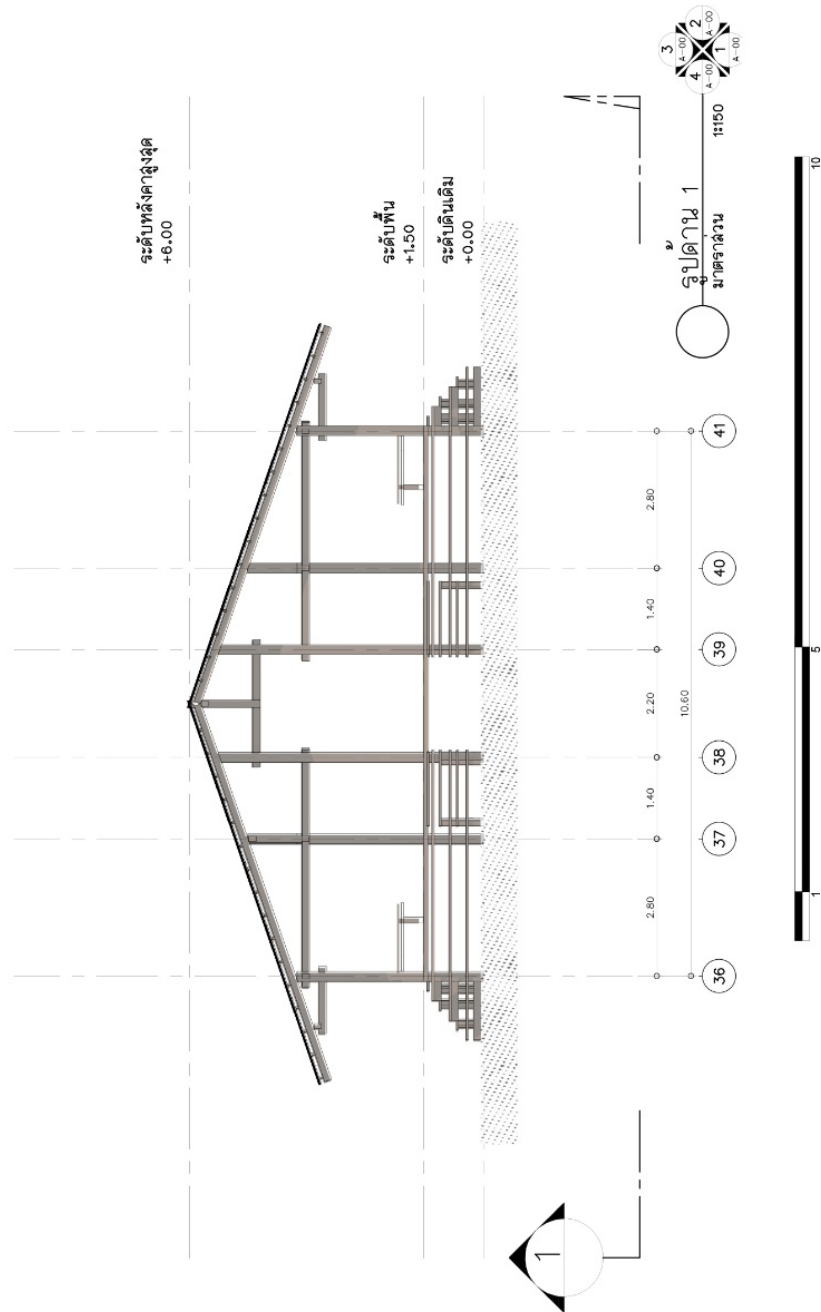
5.5.2 ผังหลังคาอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

ภาพที่ 5.28 ผังหลังคาอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

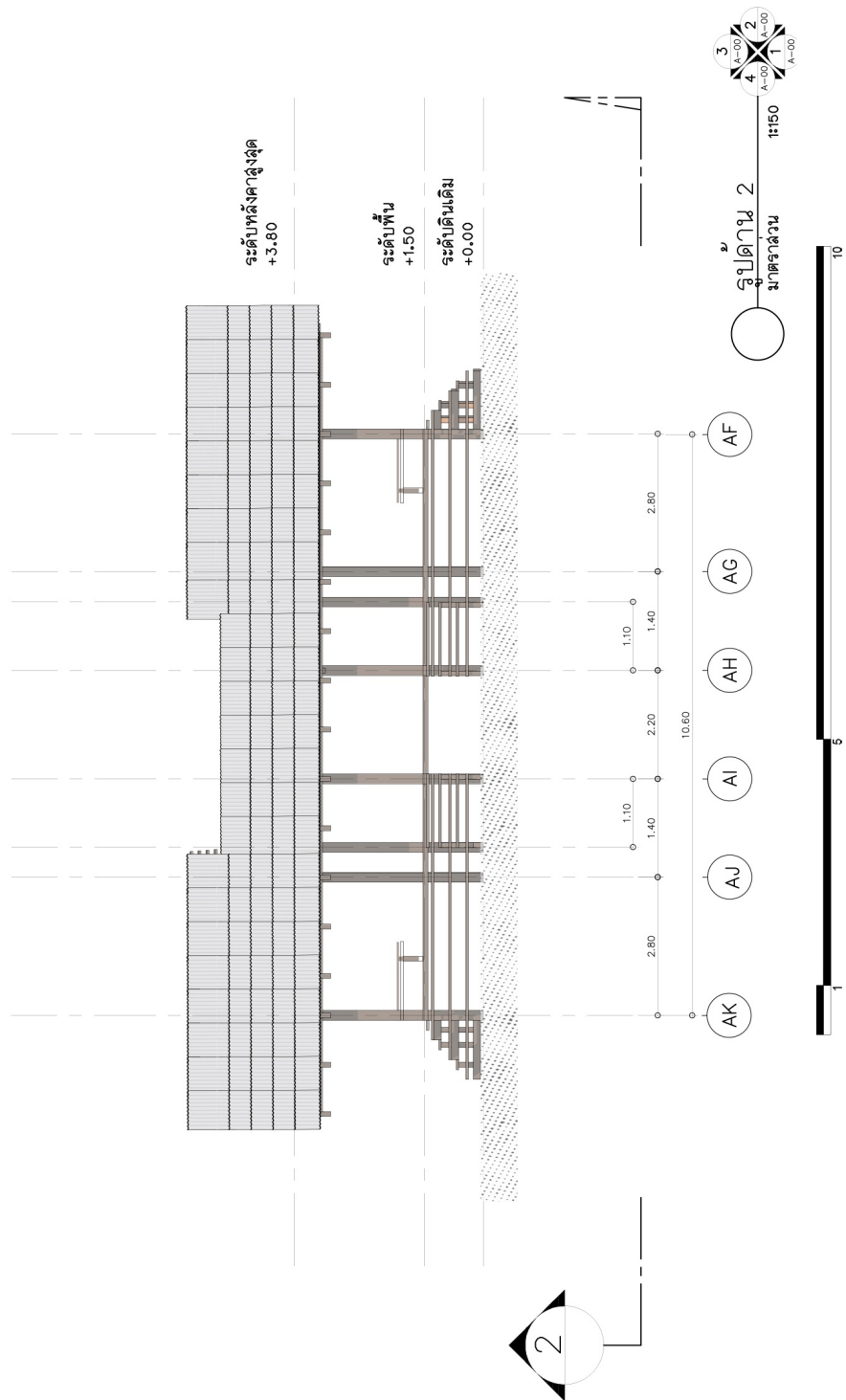
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.5.3 รูปด้านอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

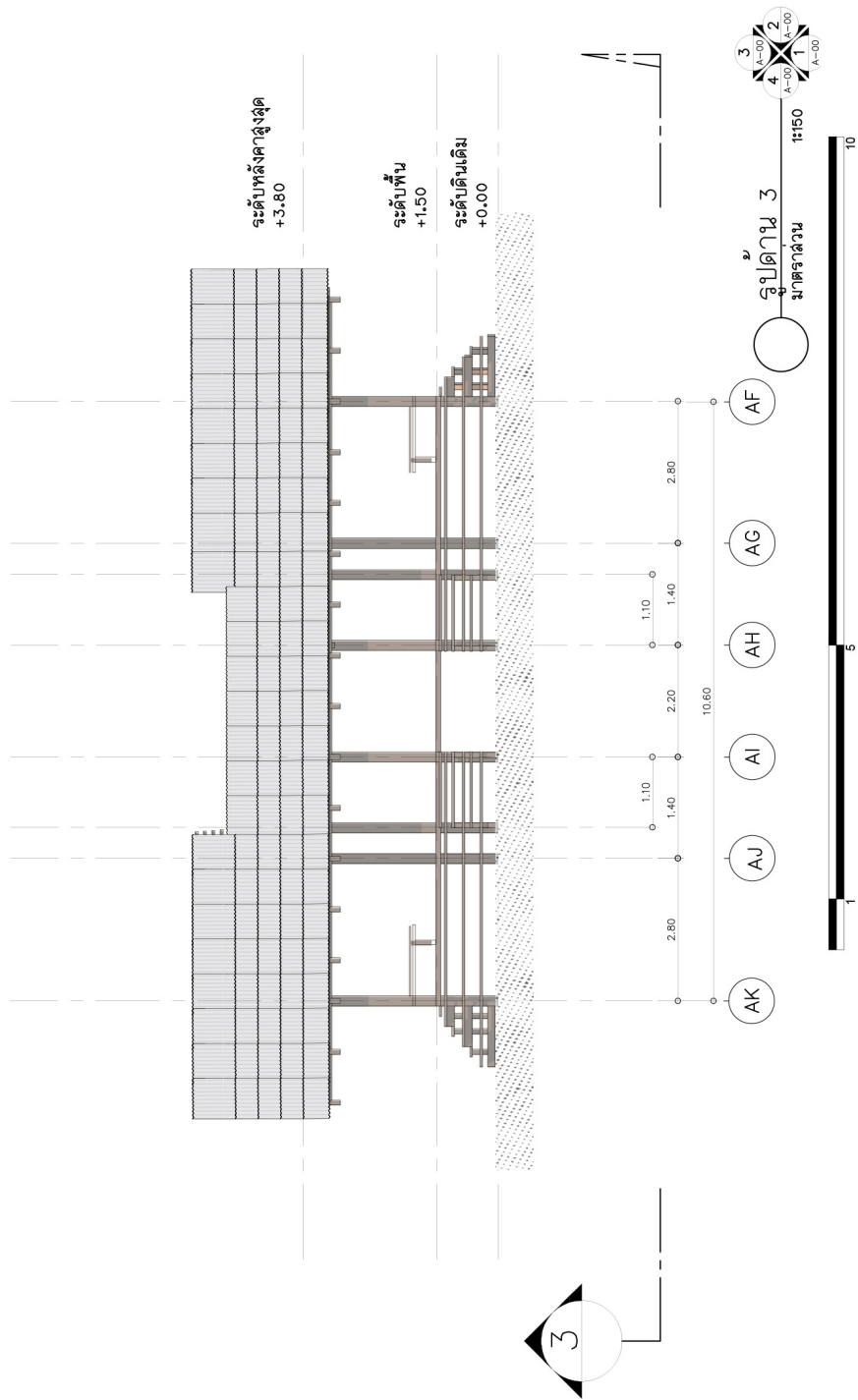
ภาพที่ 5.29 รูปด้านที่ 1 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

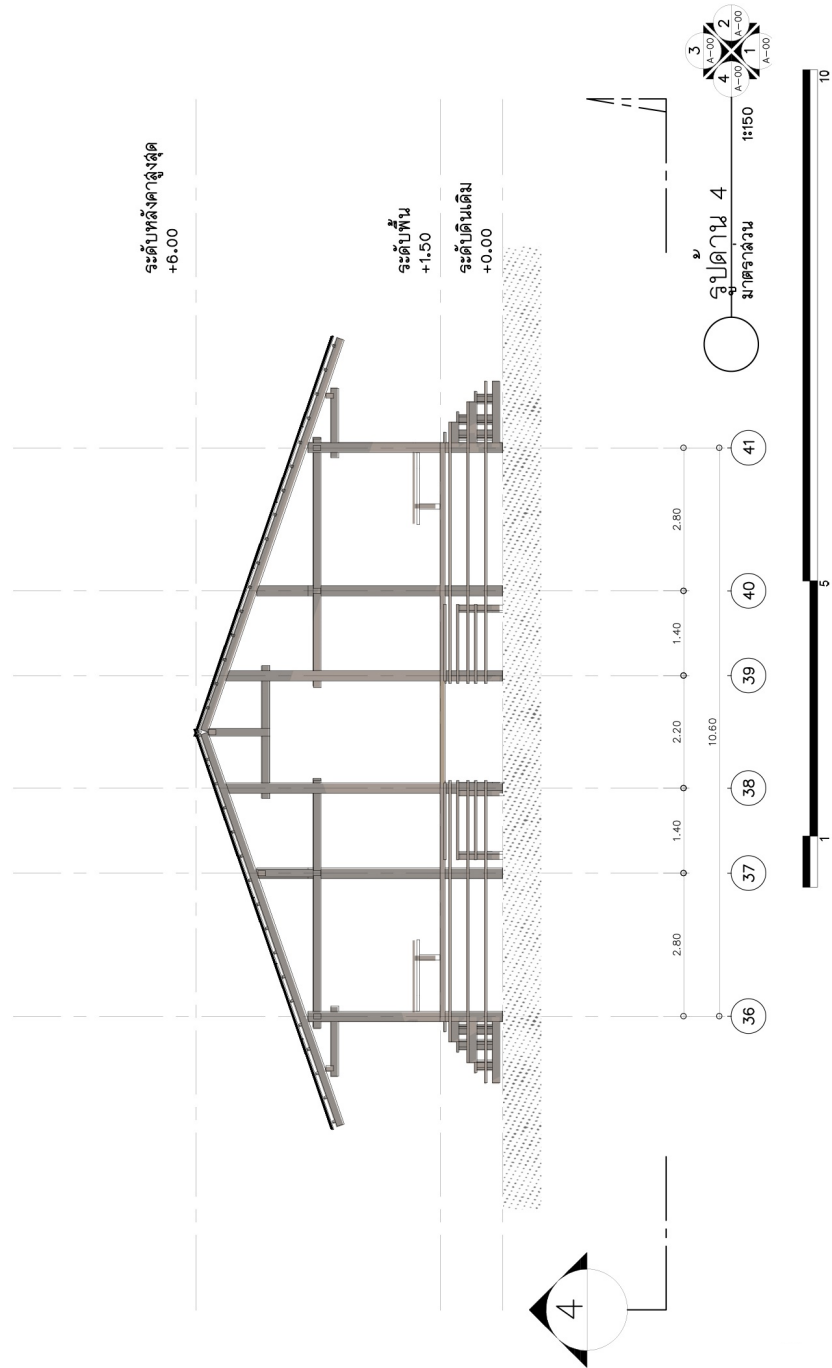
ภาพที่ 5.30 รูปด้านที่ 2 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.31 รูปด้านที่ 3 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

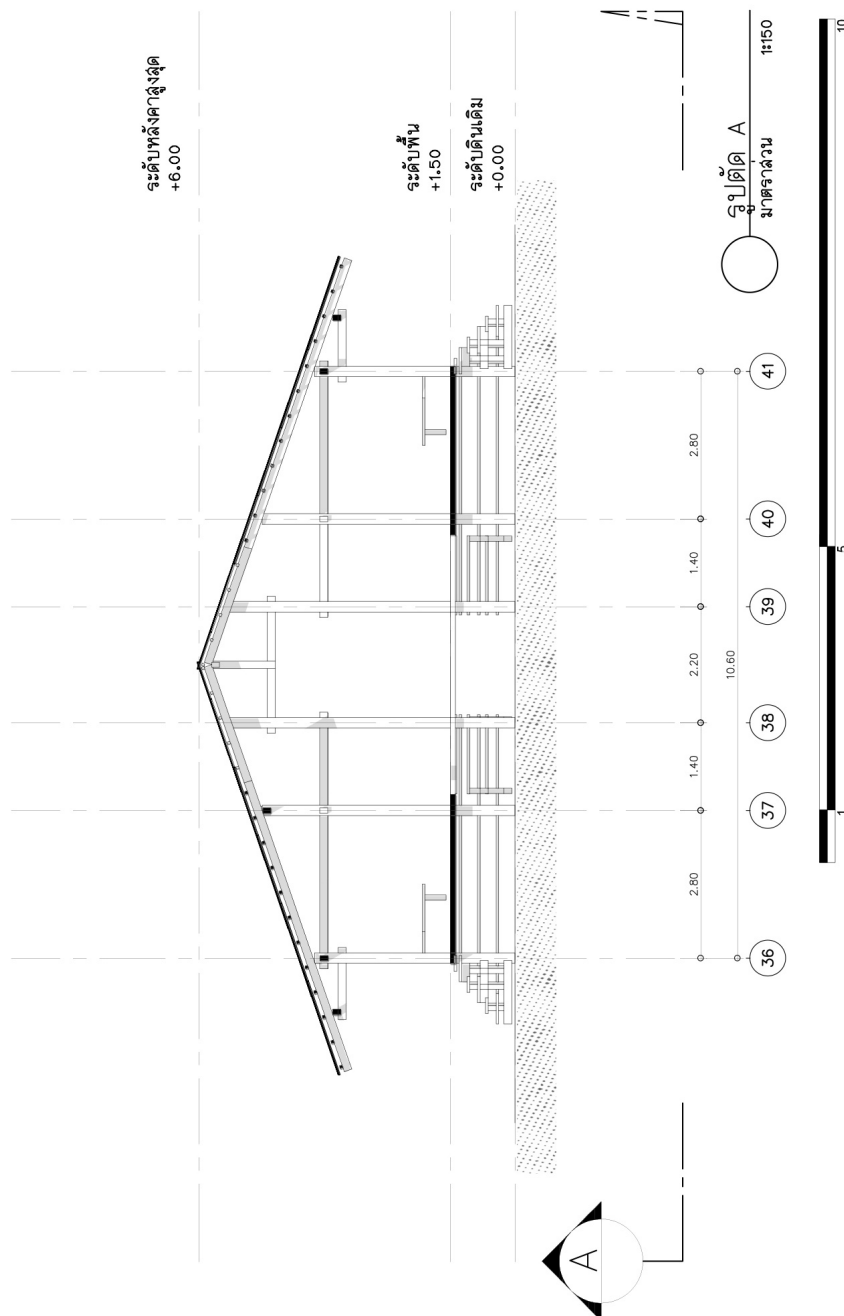
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.32 รูปด้านที่ 4 อาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

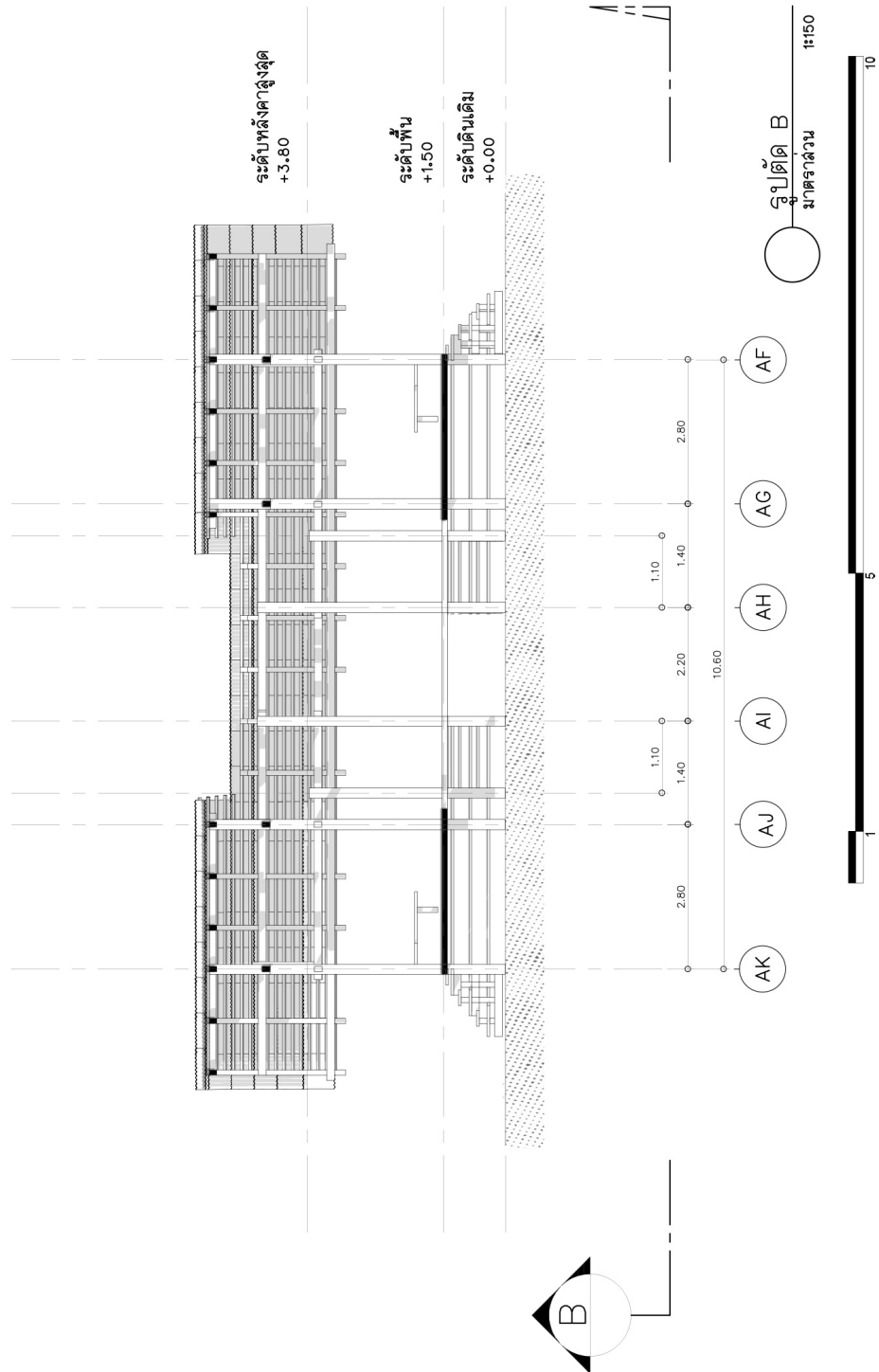
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.5.4 รูปตัดอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ

ภาพที่ 5.33 รูปตัด A อาคารบ่อน้ำเซคดาวูด

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.34 รูปตัด B อาคารบ่อน้ำเซคดาอุด

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.5.5 ทศนิยมภาพ

ภาพที่ 5.35 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานหน้าอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

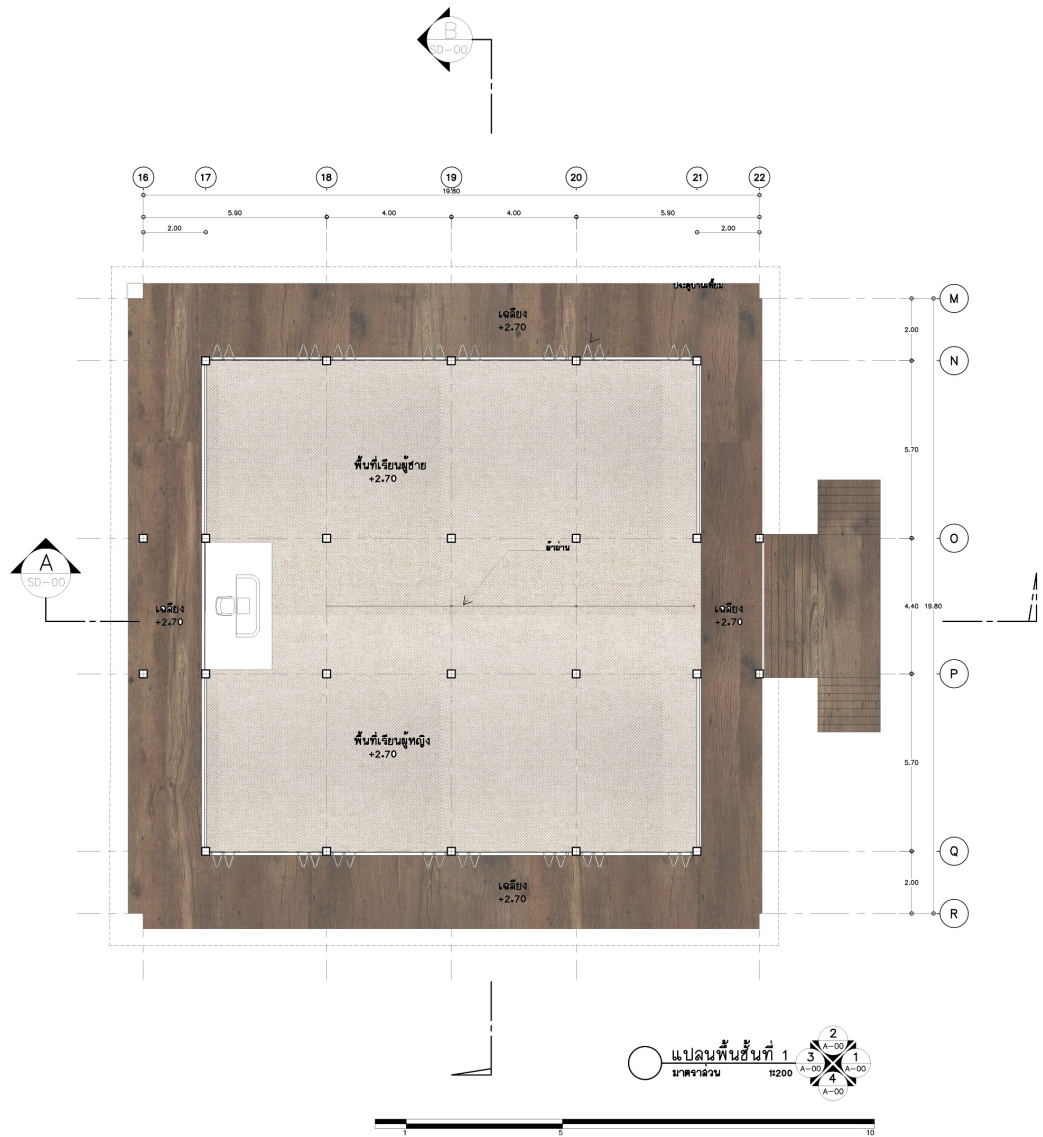

ภาพที่ 5.36 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

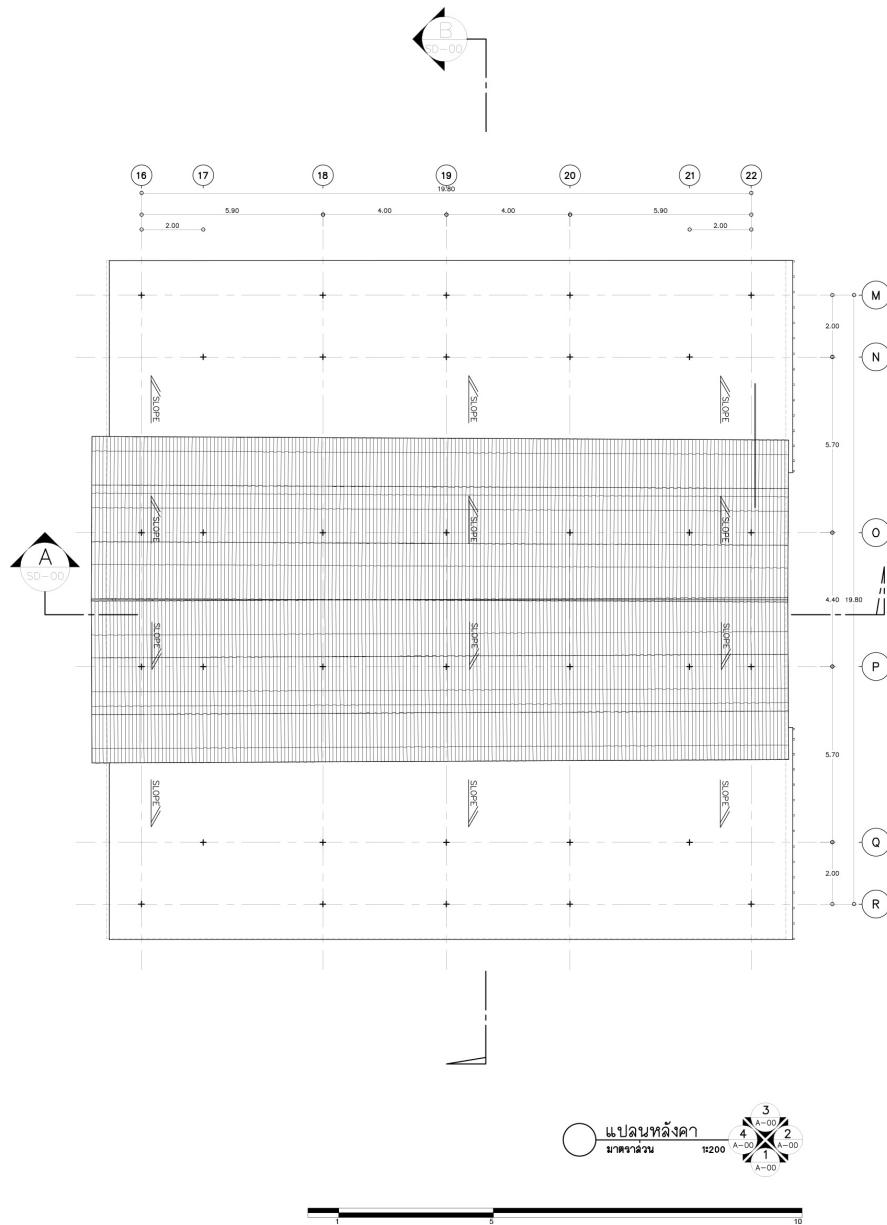
ภาพที่ 5.37 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารส่วนกลางเด็กปอเนาะ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.39 ผังพื้นที่อาคารเรียนชั้นที่ 1
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

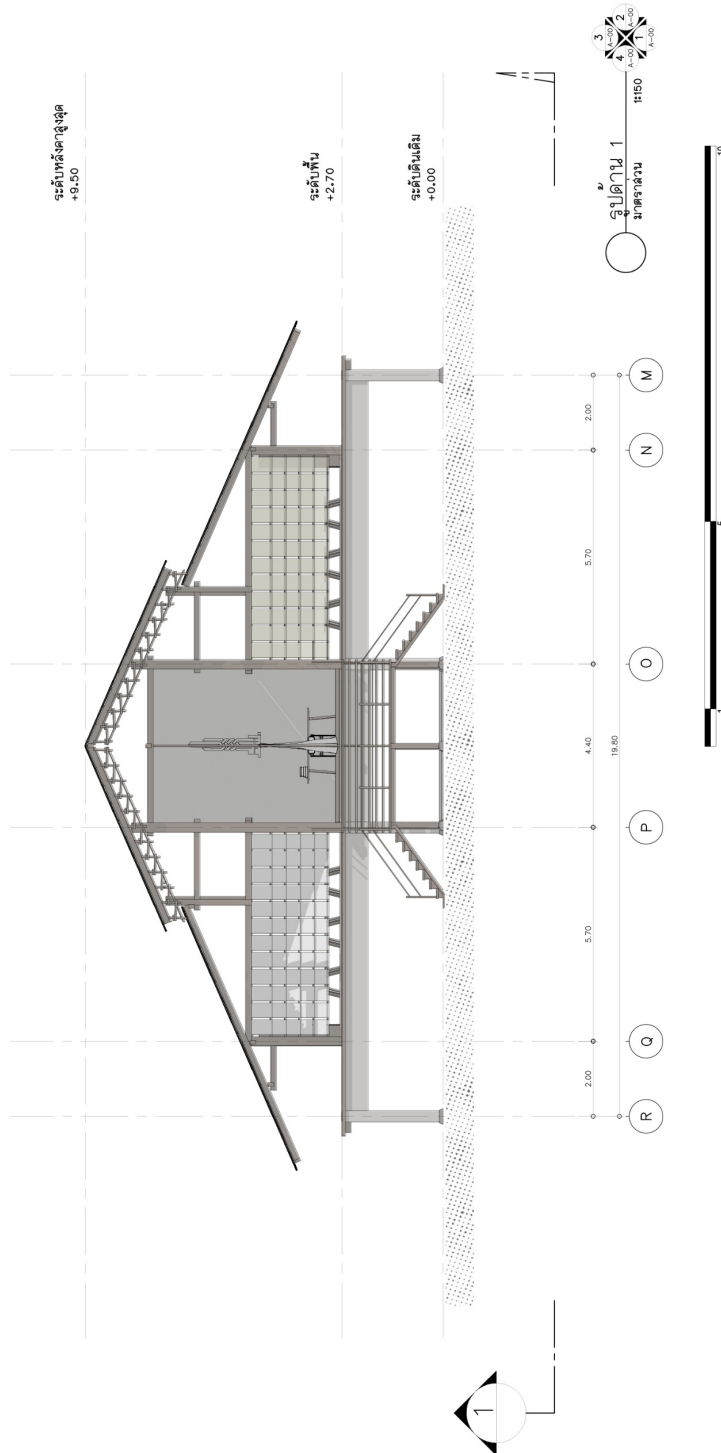
5.6.2 ผนังหลังคาอาคารเรียน

ภาพที่ 5.40 ผนังหลังคาอาคารเรียน

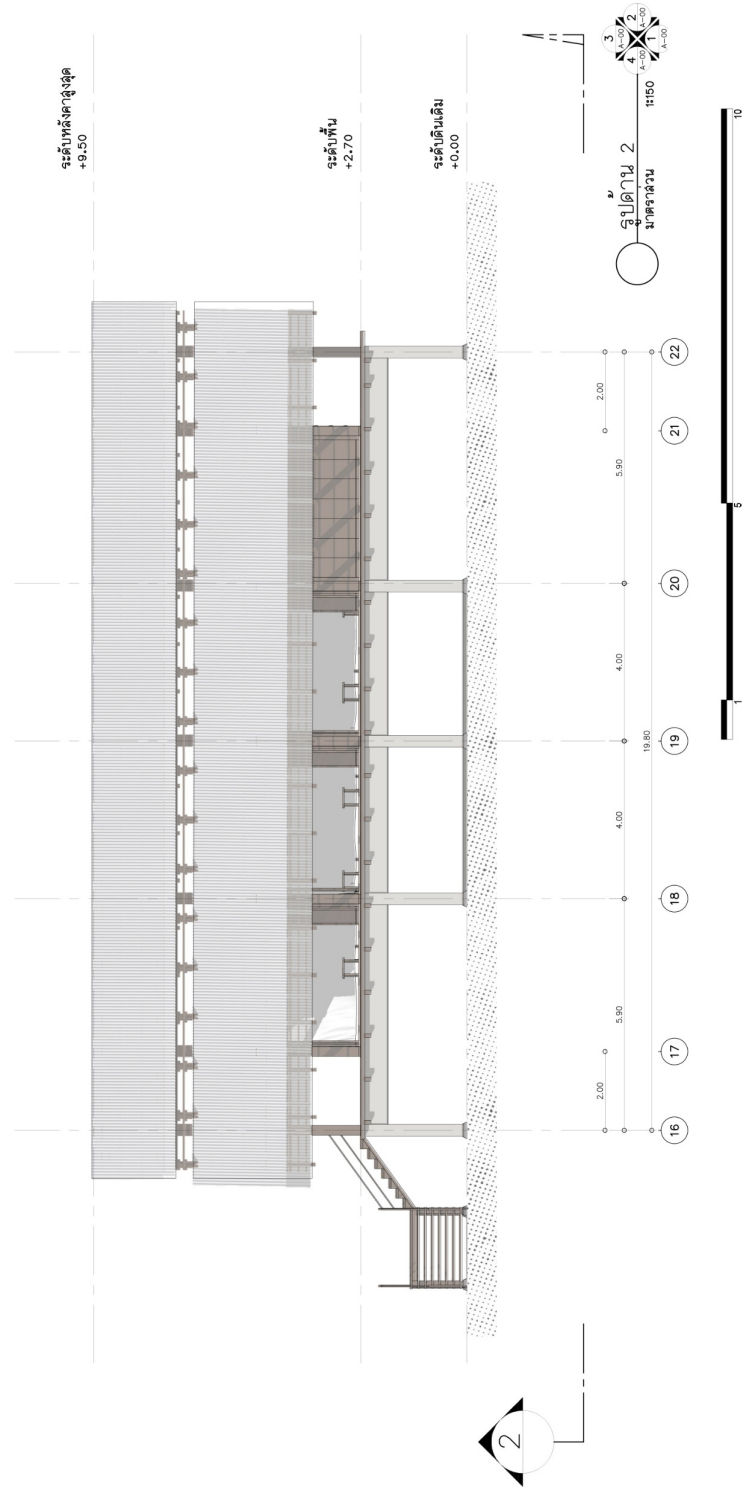
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.6.3 รูปด้านอาคารเรียน

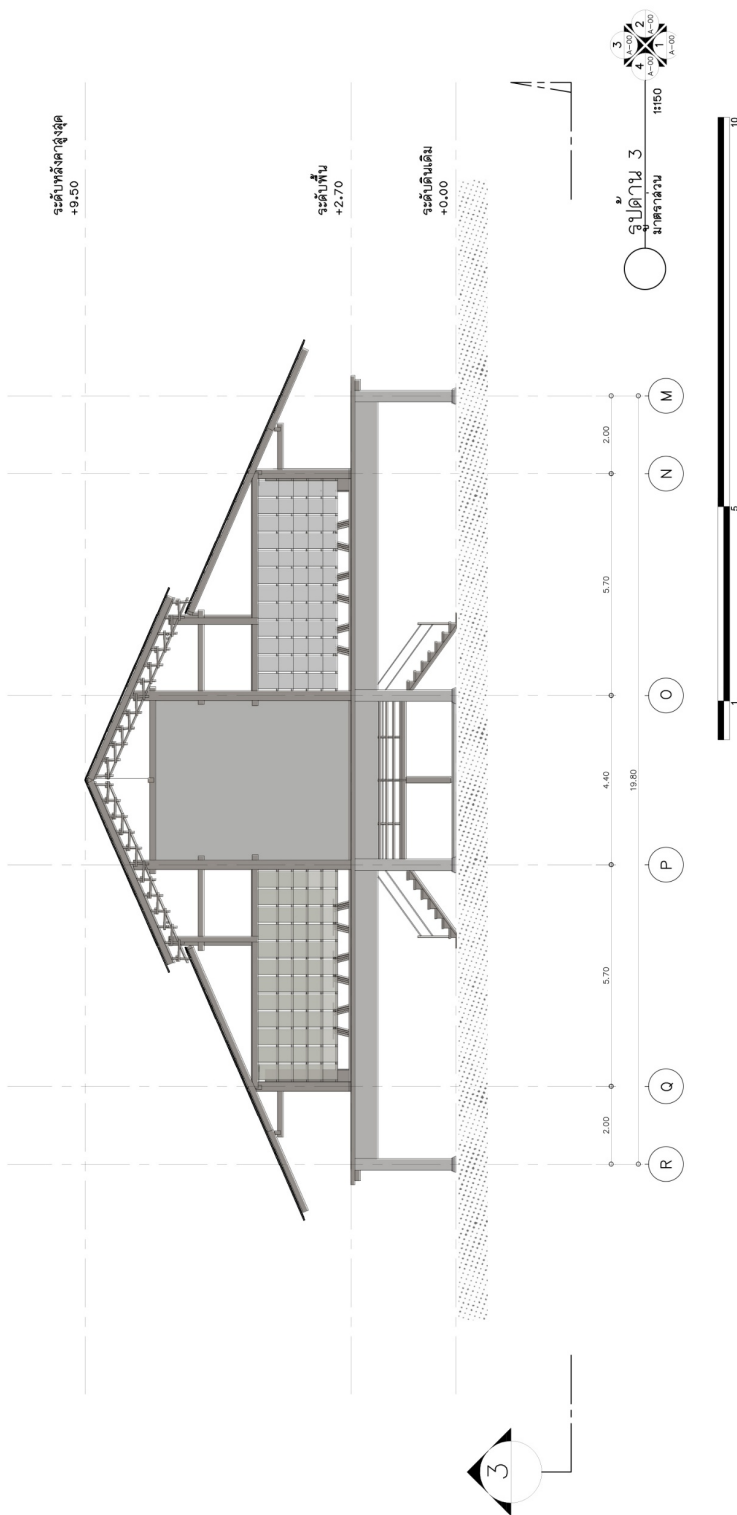
ภาพที่ 5.41 รูปด้านที่ 1 อาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

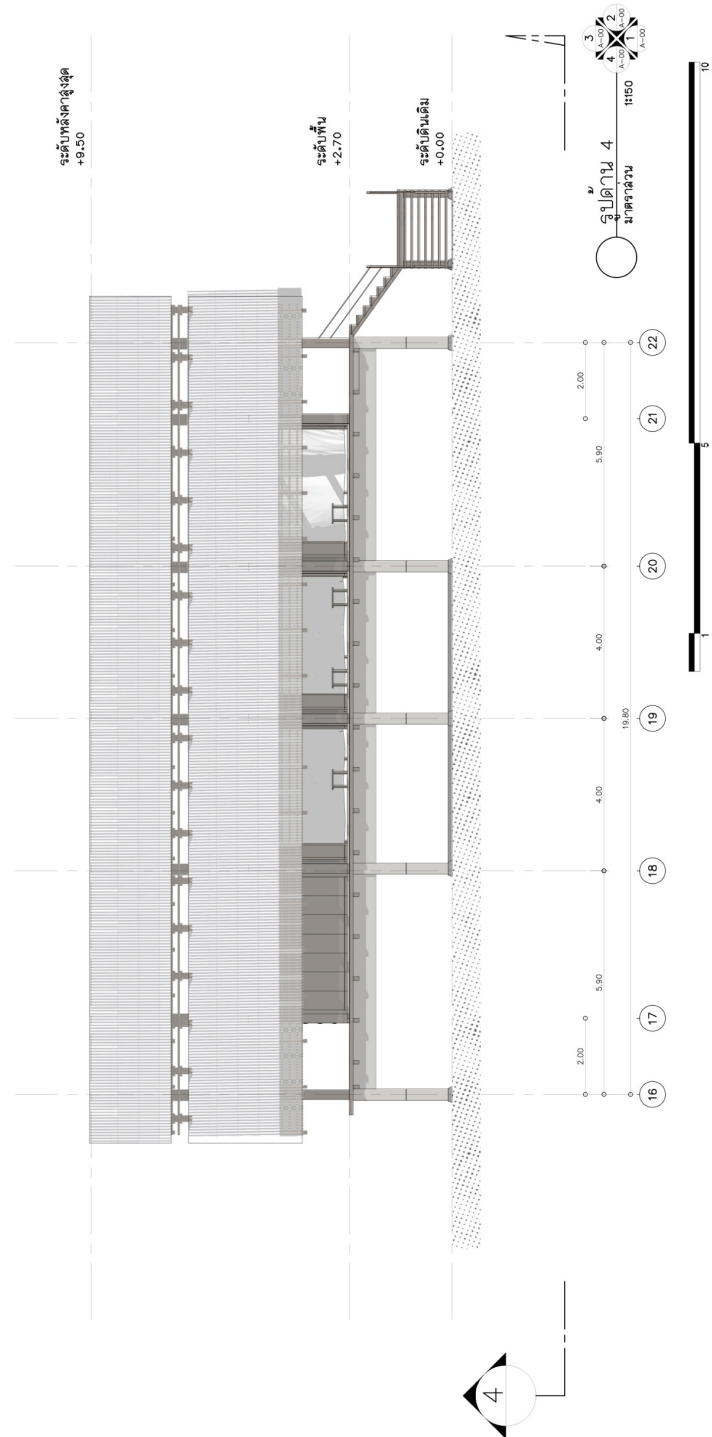

ภาพที่ 5.42 รูปด้นที่ 2 อาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

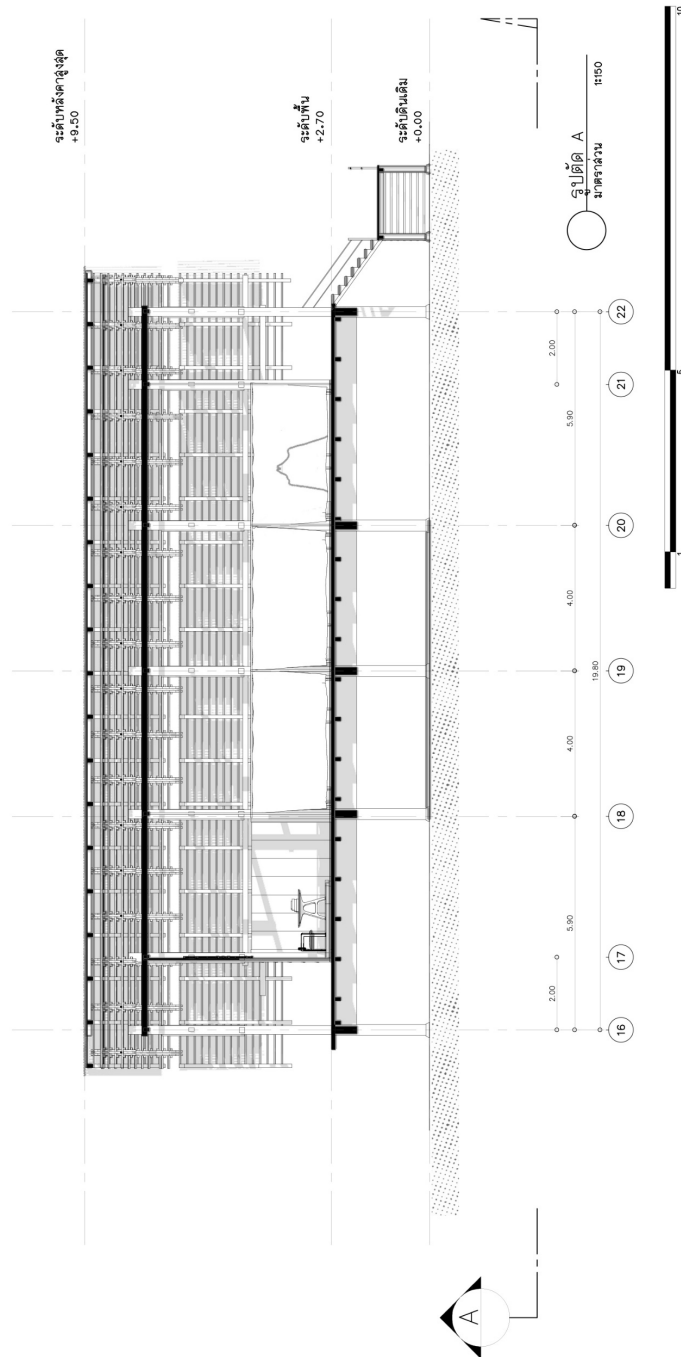
ภาพที่ 5.43 รูปด้านที่ 3 อาคารเรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.44 รูปด้านที่ 4 อาคารเรียน

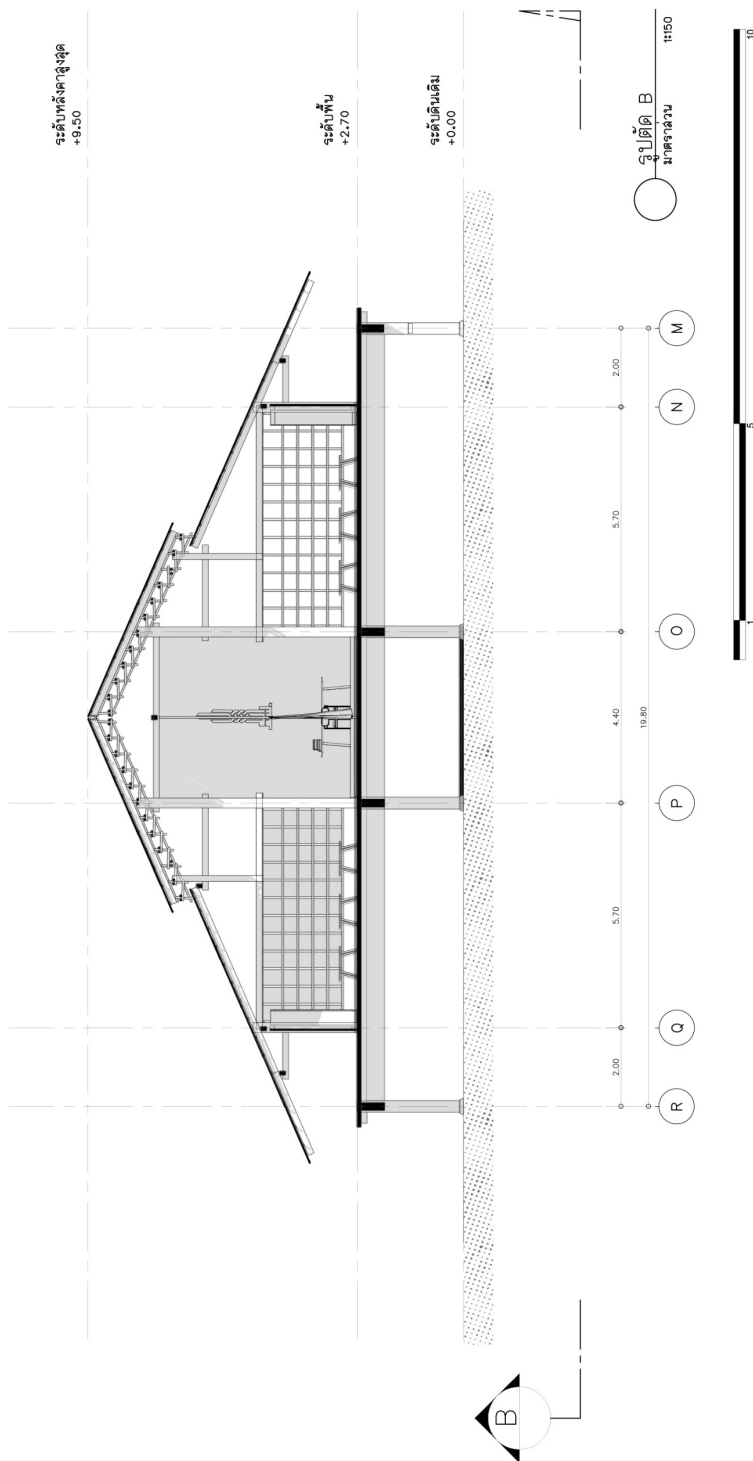
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.6.4 รูปตัดอาคารเรียน

ภาพที่ 5.45 รูปตัด A อาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.46 รูปตัด B อาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.6.5 ทศนิยมภาพ

ภาพที่ 5.47 แสดงภาพทศนิยมภาพภายนอกส่วนลานหน้าอาคารบ่อน้ำเซคดาจุด
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.48 แสดงภาพทศนิยมภาพภายนอกส่วนอาคารเรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.49 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.50 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

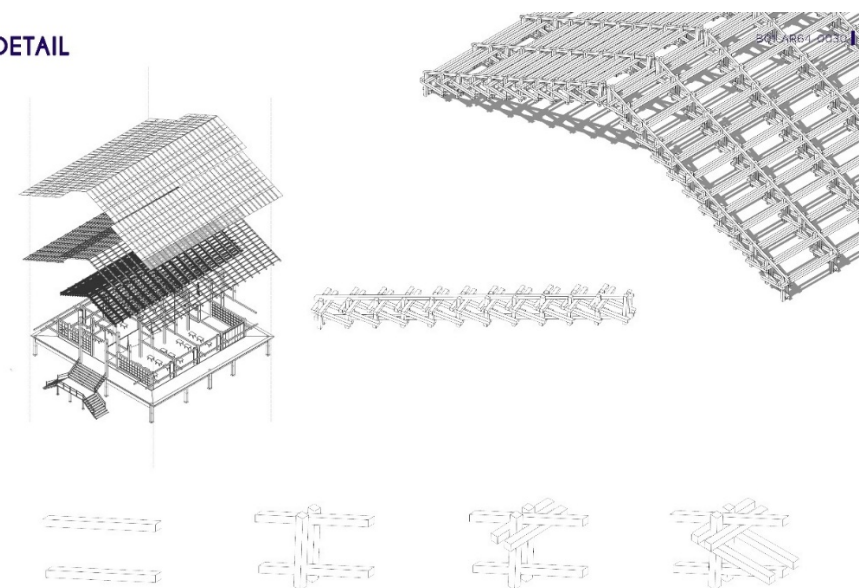

ภาพที่ 5.51 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนอาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.6.6 แบบขยายรายละเอียด

DETAIL

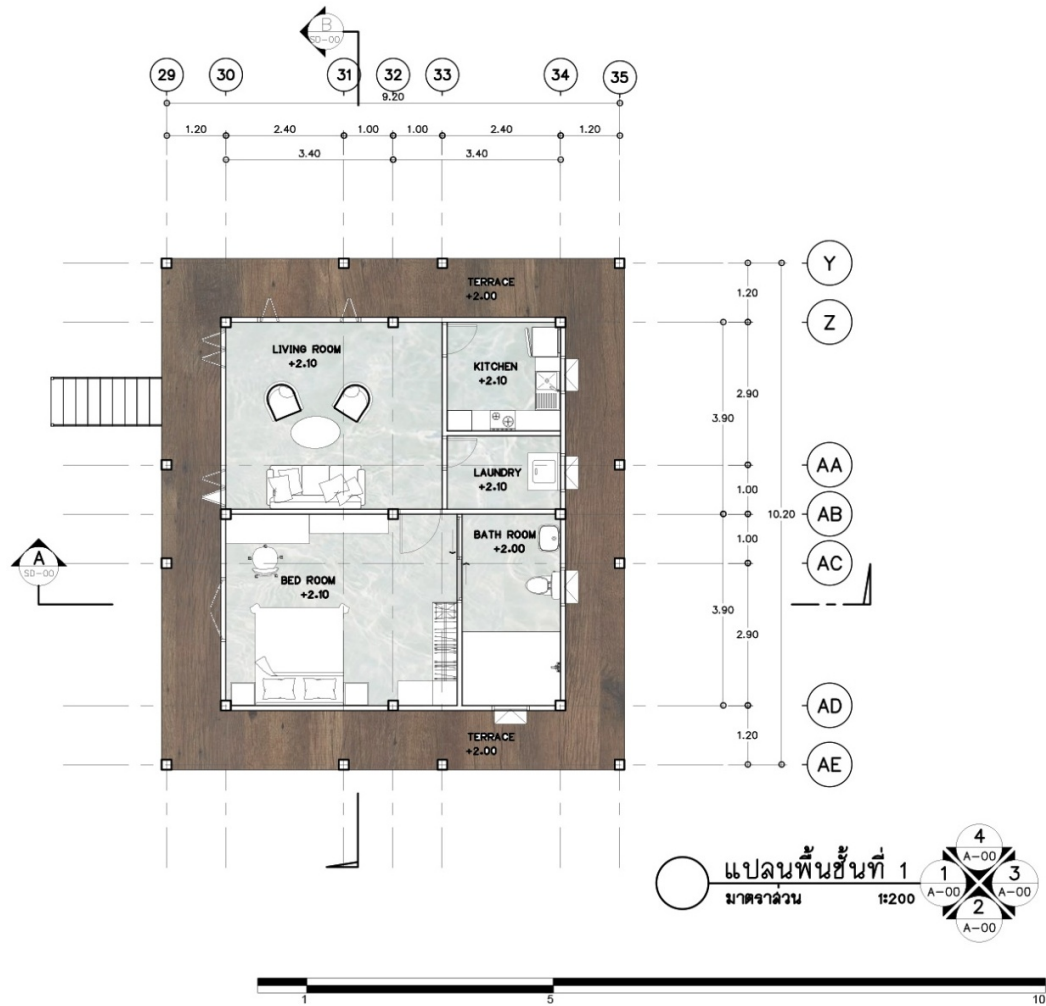
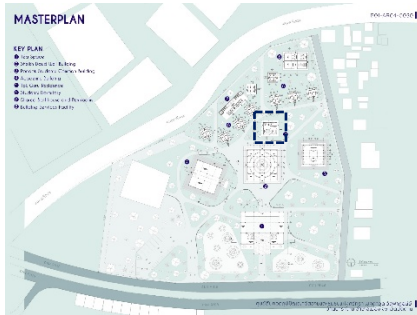

ภาพที่ 5.52 แสดงแบบขยายโครงถักไม้ อาคารเรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.7 แบบขยายส่วนบ้านพักไต่ตะครู

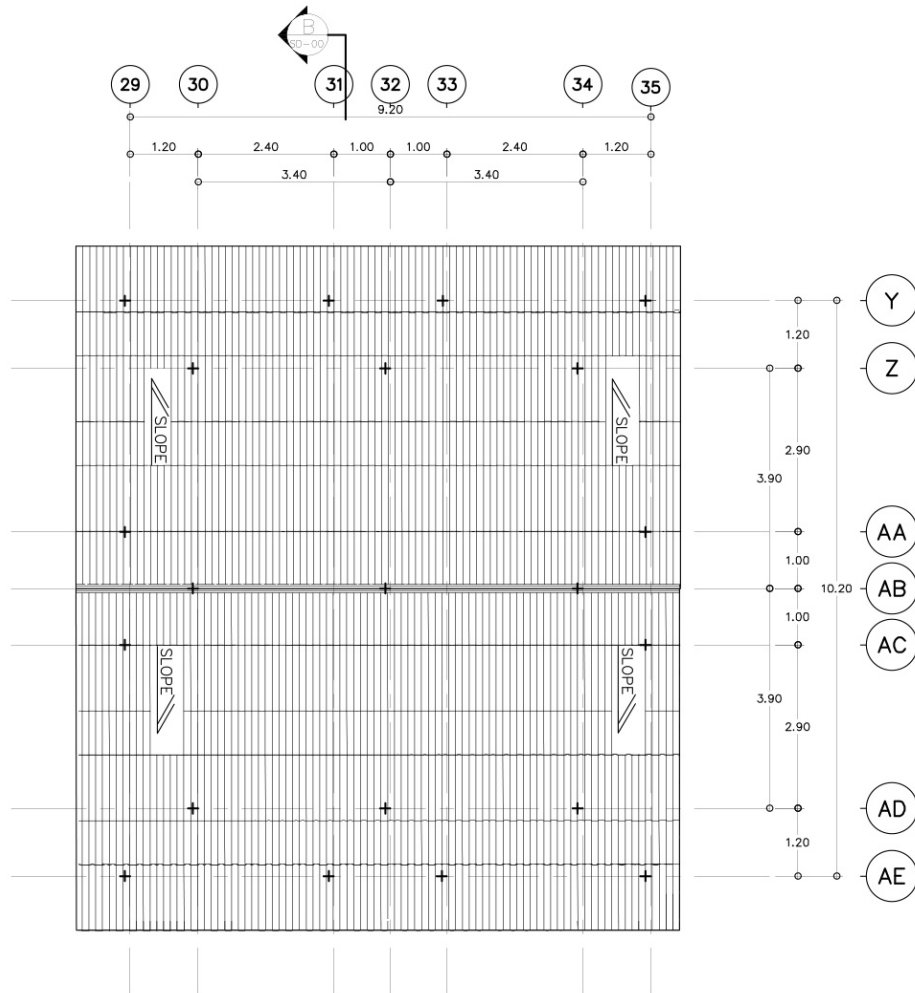
5.7.1 ผังพื้นบ้านพักไต่ตะครูชั้นที่ 1

ภาพที่ 5.53 ผังพื้นบ้านพักไต่ตะครูชั้นที่ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.7.2 ผนังหลังคาบ้านพักโต๊ะครู

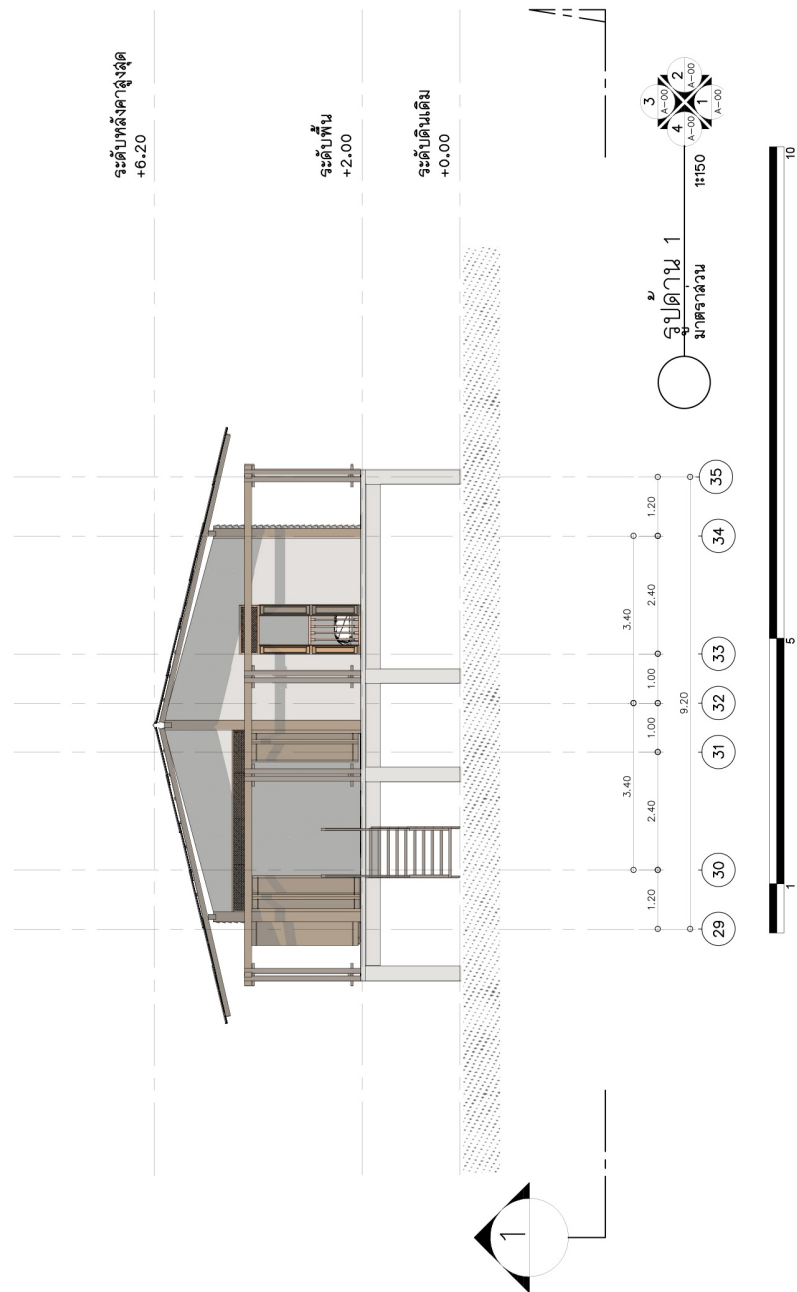
○ แปลนหลังคา
 มาตรฐาน
 1:200

ภาพที่ 5.54 ผนังหลังคาบ้านพักโต๊ะครู

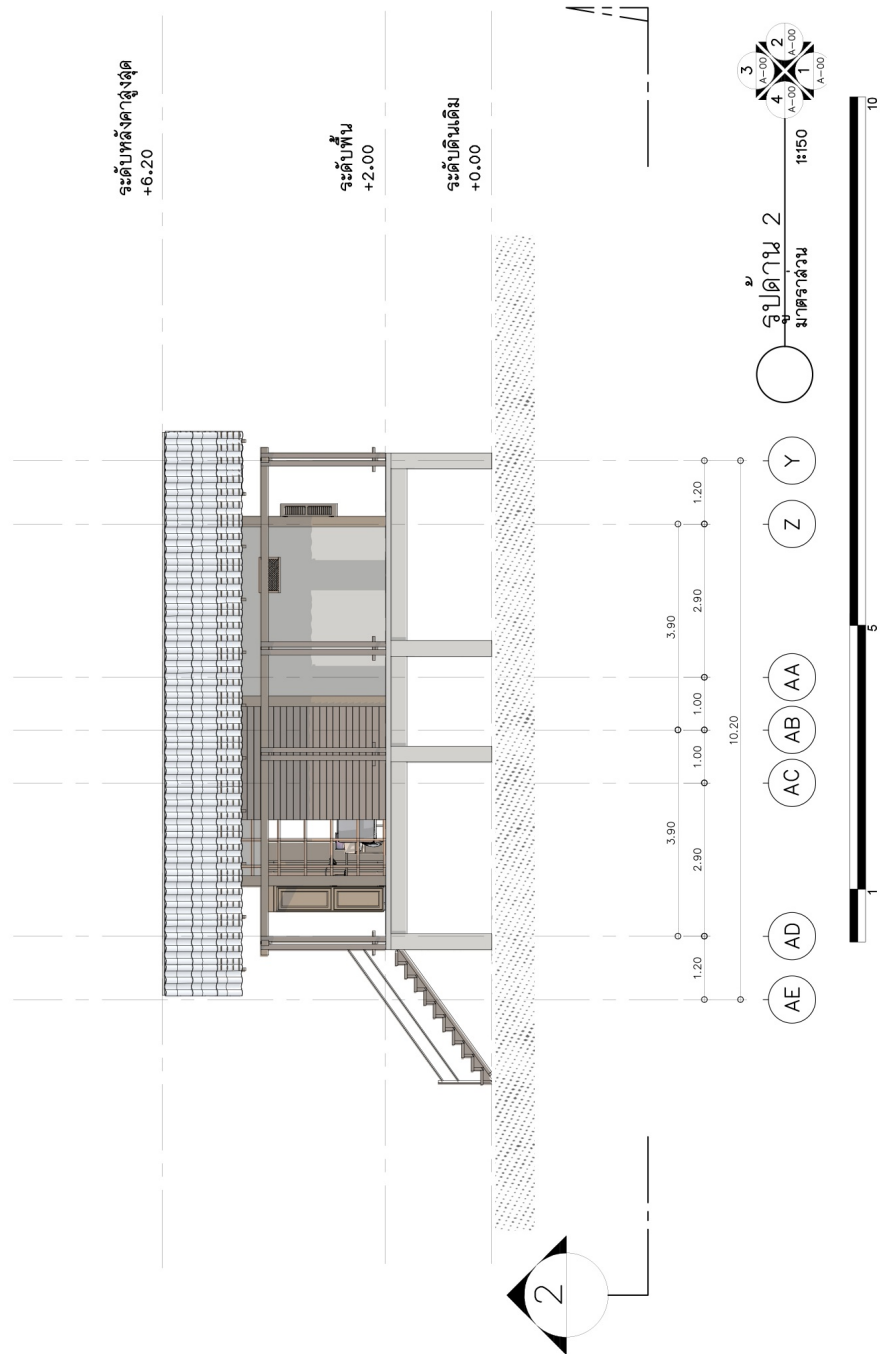
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.7.3 รูปด้านบ้านพักโต๊ะครู

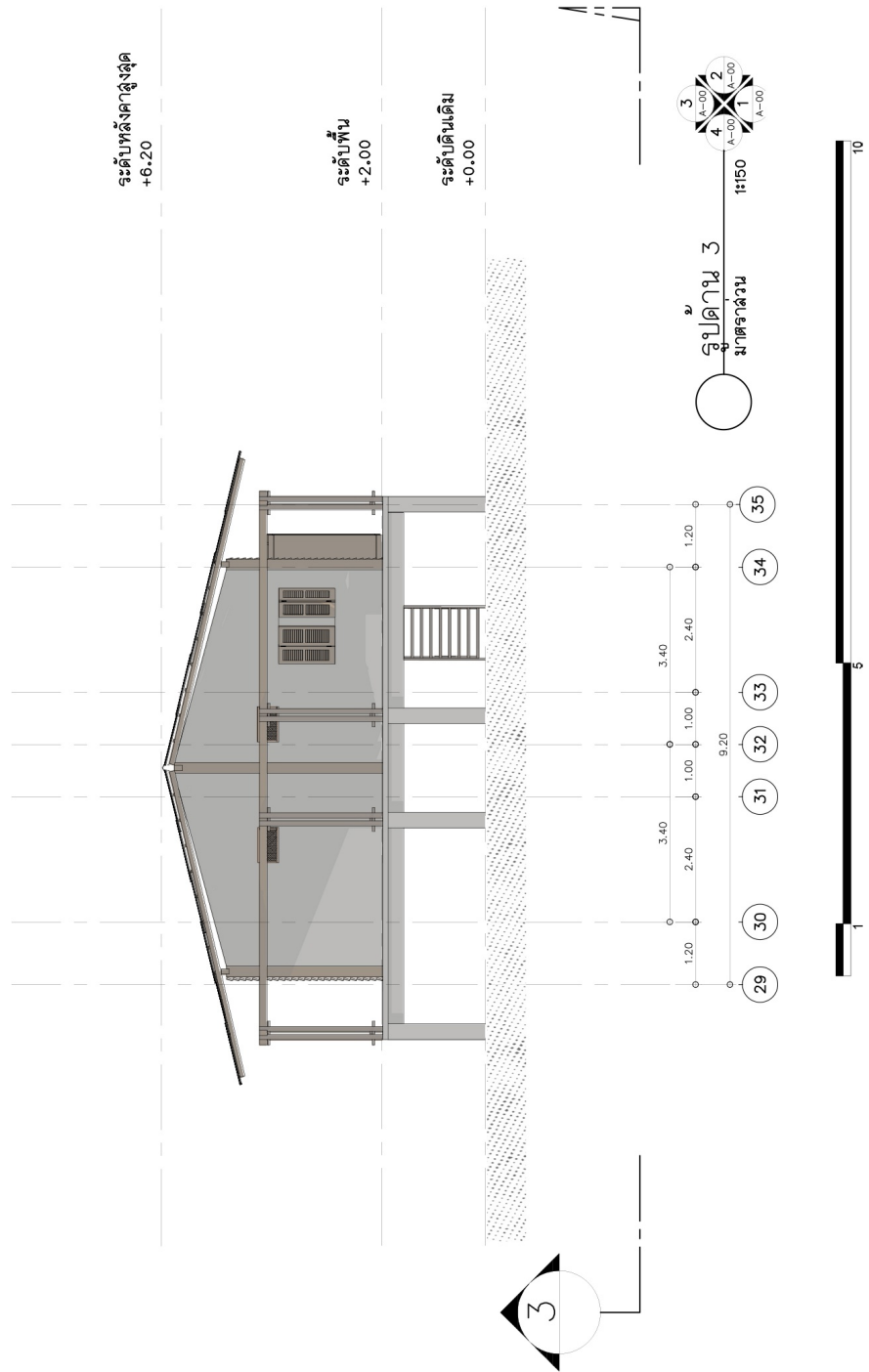
ภาพที่ 5.55 รูปด้านที่ 1 บ้านพักโต๊ะครู

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

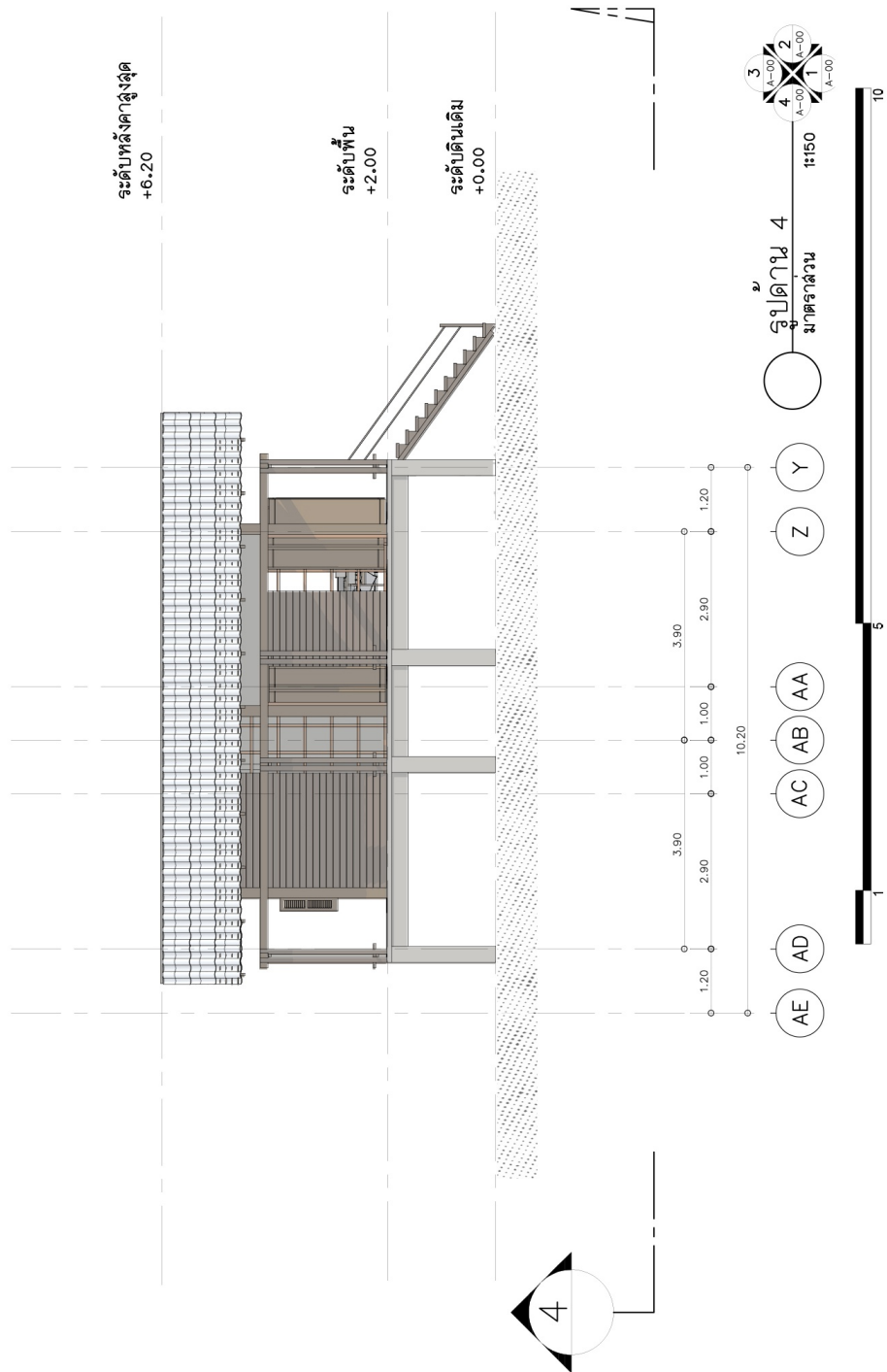

ภาพที่ 5.56 รูปด้านที่ 2 บ้านพักโต๊ะครู

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

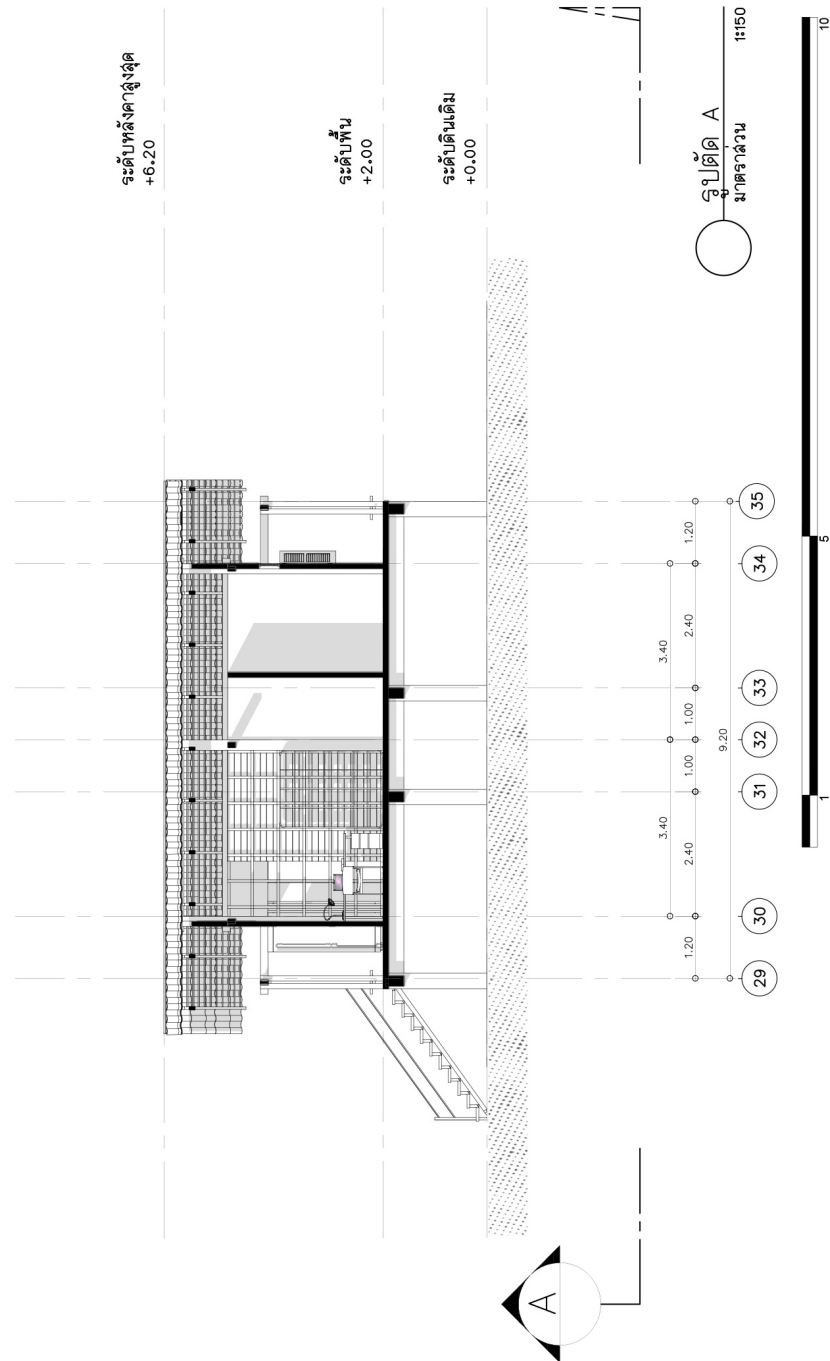

ภาพที่ 5.57 รูปด้านที่ 3 บ้านพักไต่ชะครู
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

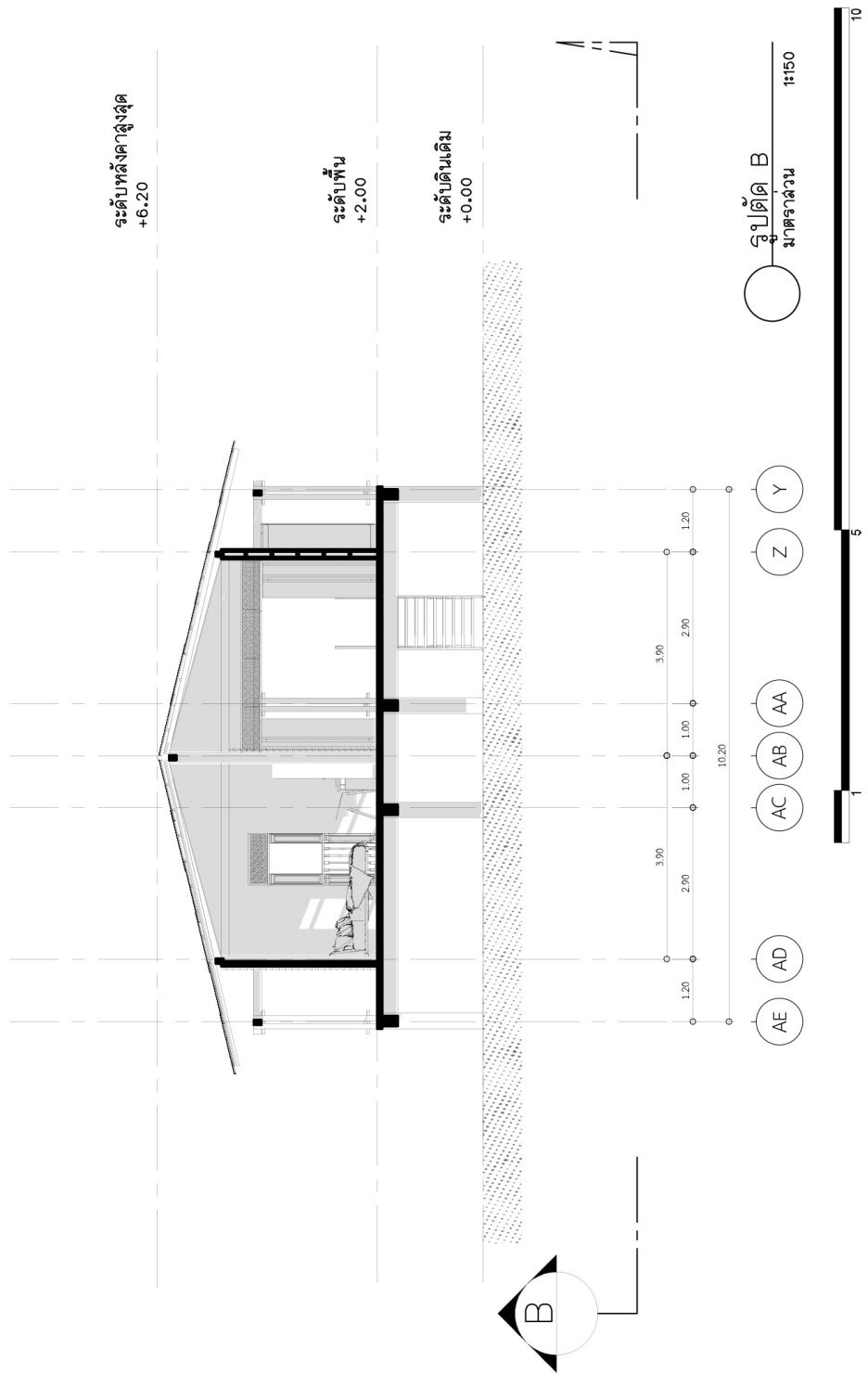
ภาพที่ 5.58 รูปด้านที่ 4 บ้านพักโต๊ะครุ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.7.4 รูปตัดบ้านพักโต๊ะครุ

ภาพที่ 5.59 รูปตัด A บ้านพักโต๊ะครุ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.60 รูปตัด B บ้านพักโต๊ะครู

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

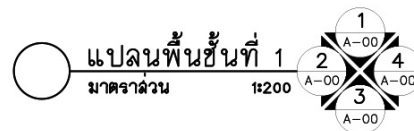
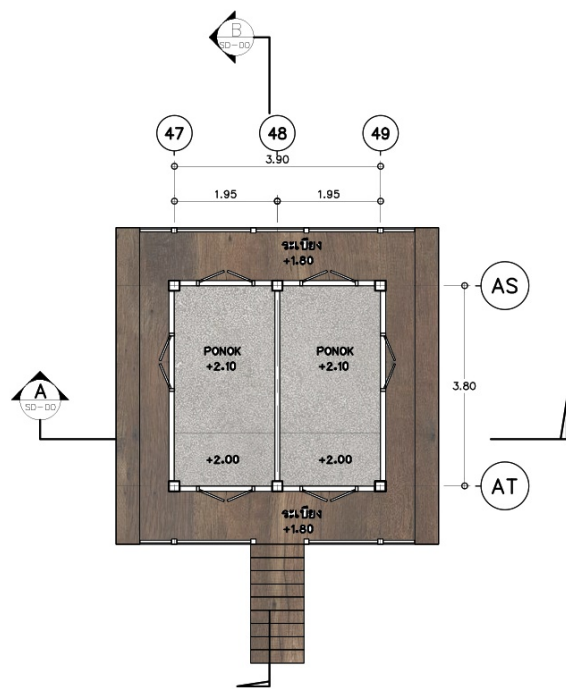
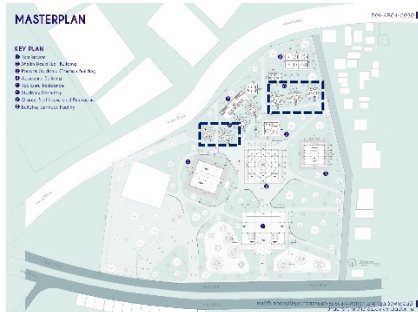
5.7.5 ทศนิยมภาพ

ภาพที่ 5.61 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.8 แบบขยายส่วนบ้านพักผู้เรียน

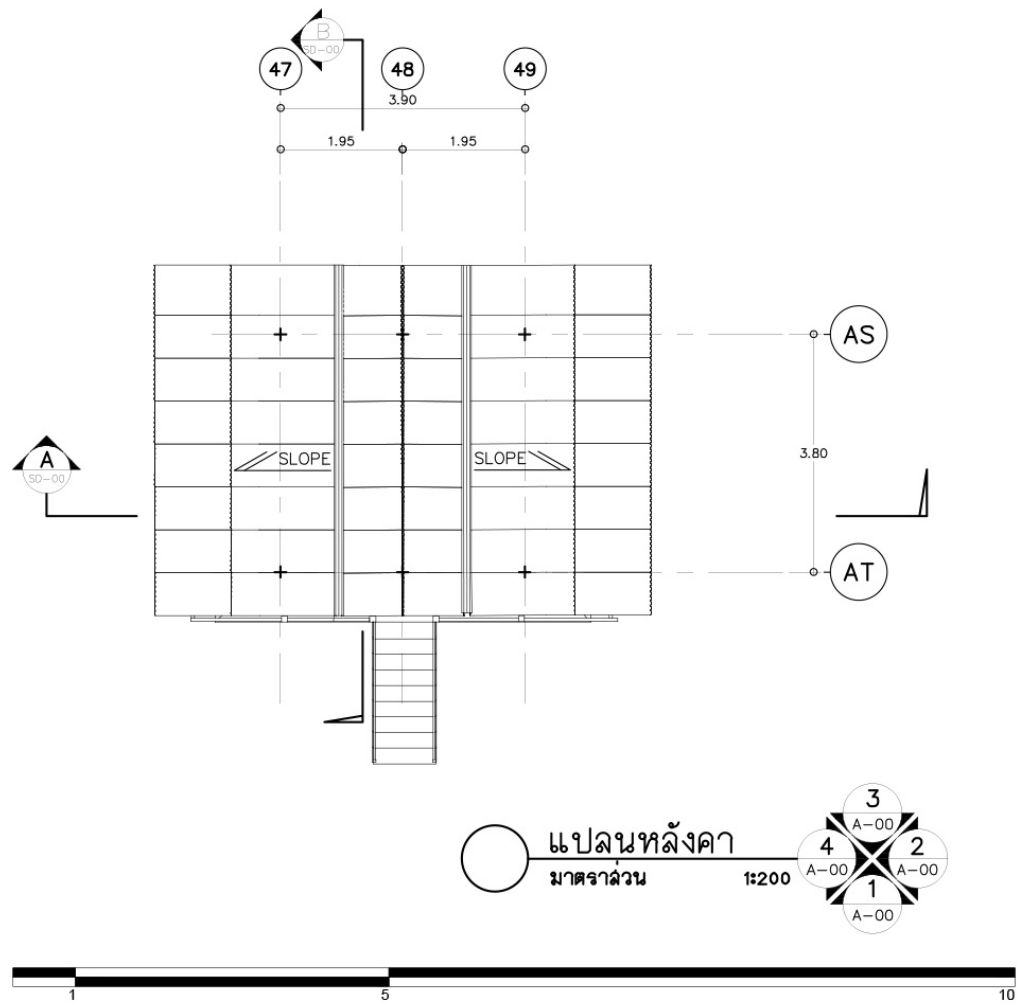
5.8.1 ผังพื้นบ้านพักผู้เรียนชั้นที่ 1

ภาพที่ 5.62 ผังพื้นบ้านพักผู้เรียนชั้นที่ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

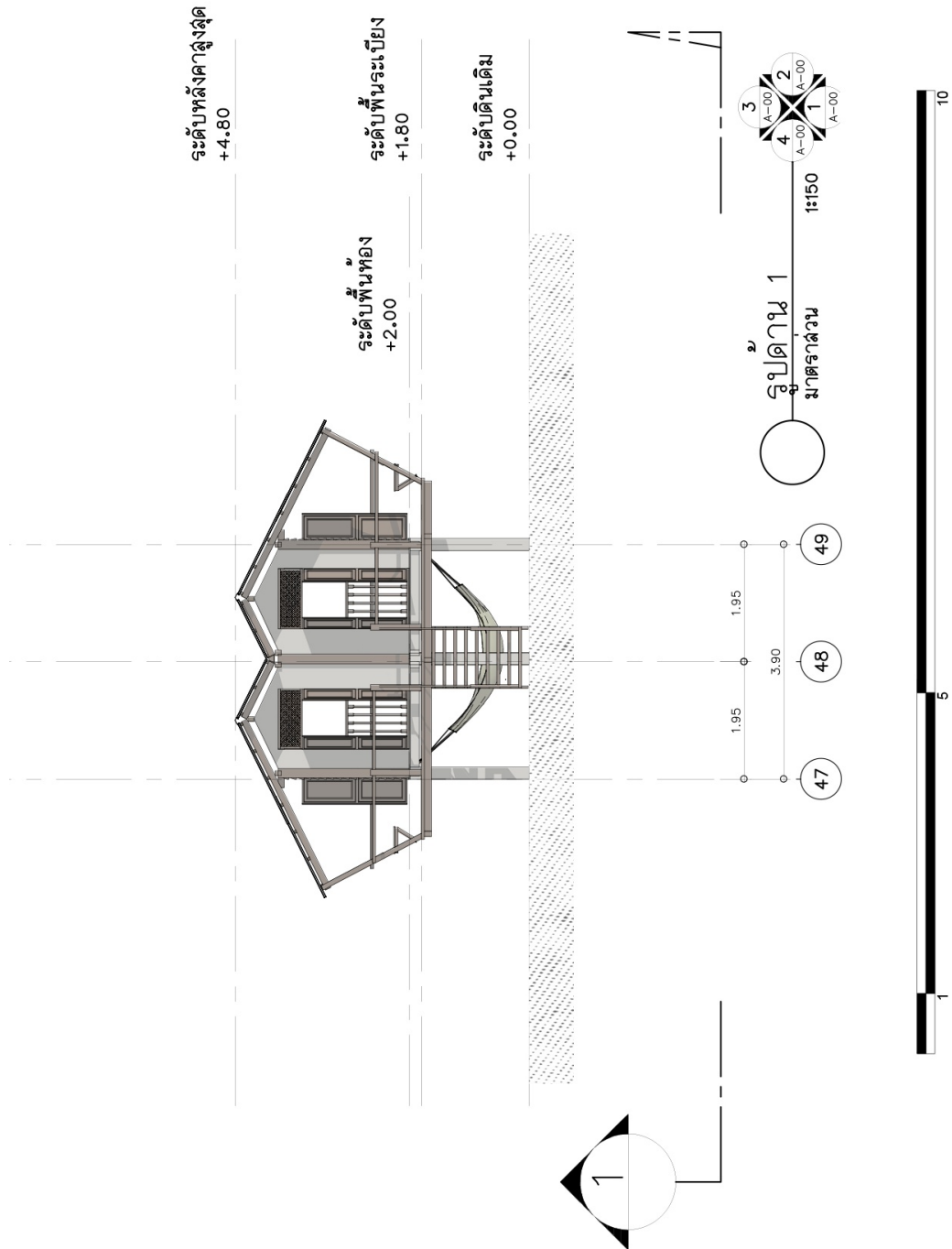
5.8.2 ผังหลังคาบ้านพักผู้เรียน

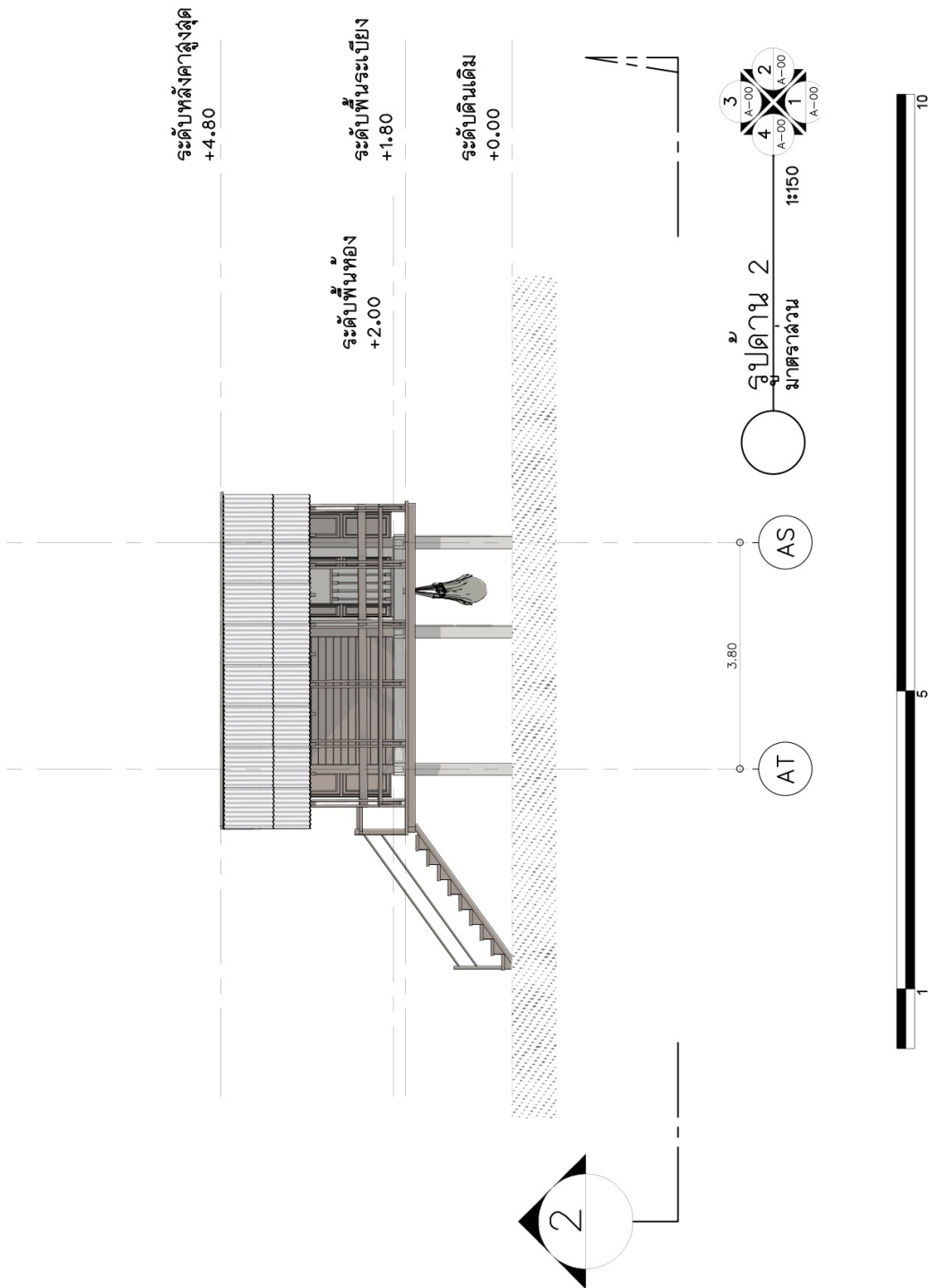
ภาพที่ 5.63 ผังหลังคาบ้านพักผู้เรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

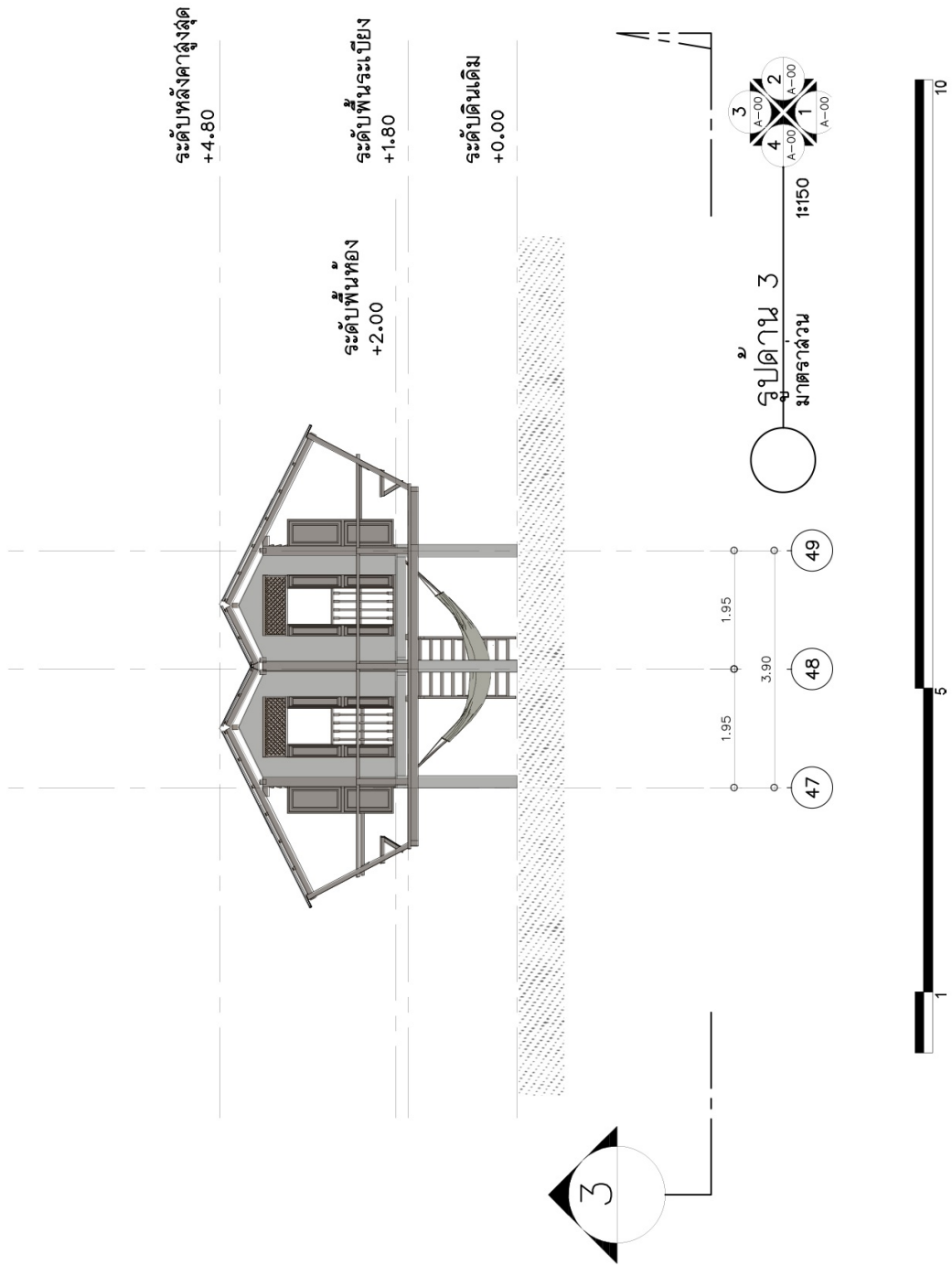
5.8.3 รูปดำนบ้านพักผู้เรียน

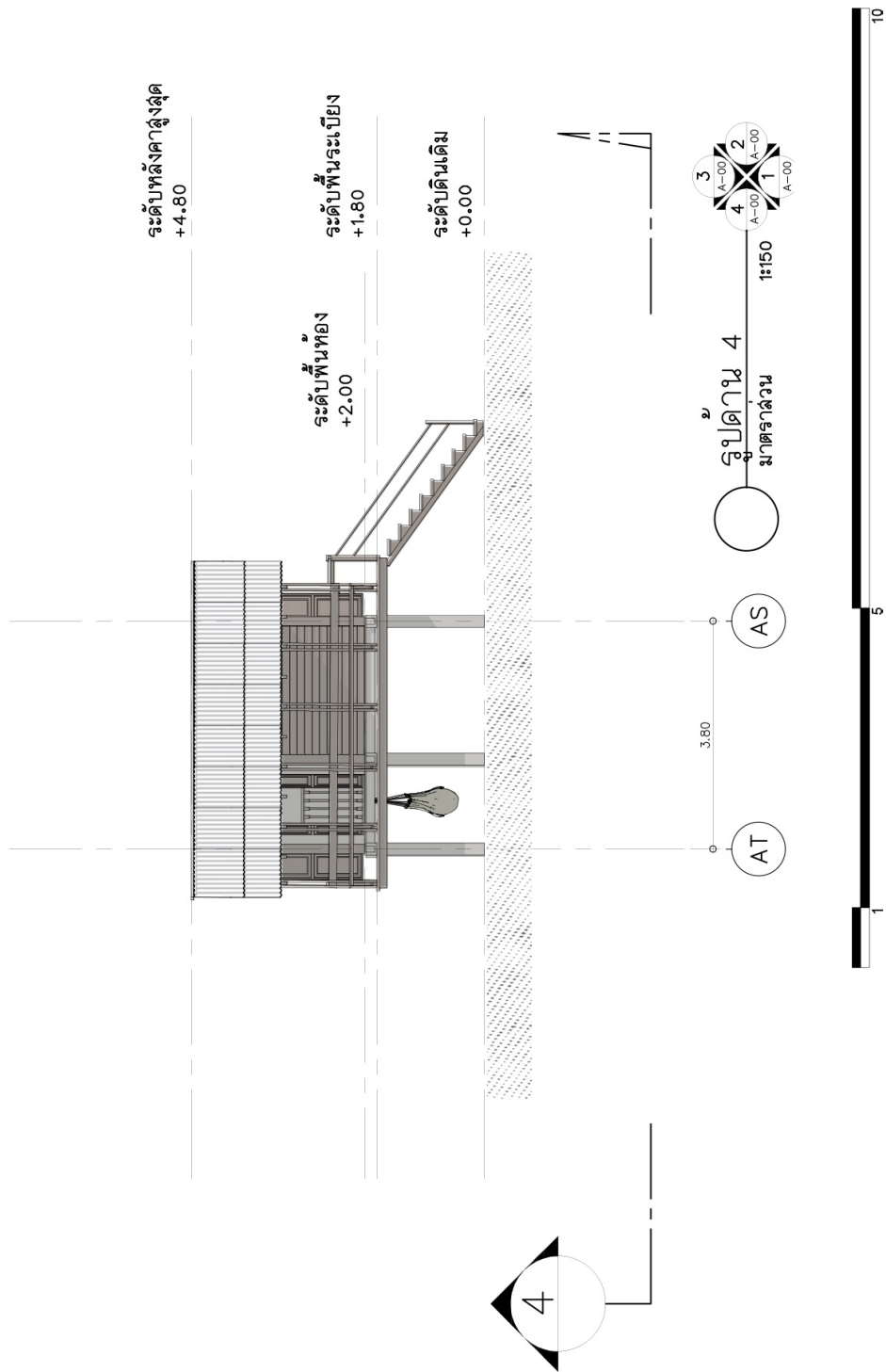
ภาพที่ 5.64 รูปดำนที่ 1 บ้านพักผู้เรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.65 รูปด้านที่ 2 บ้านพักผู้เรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

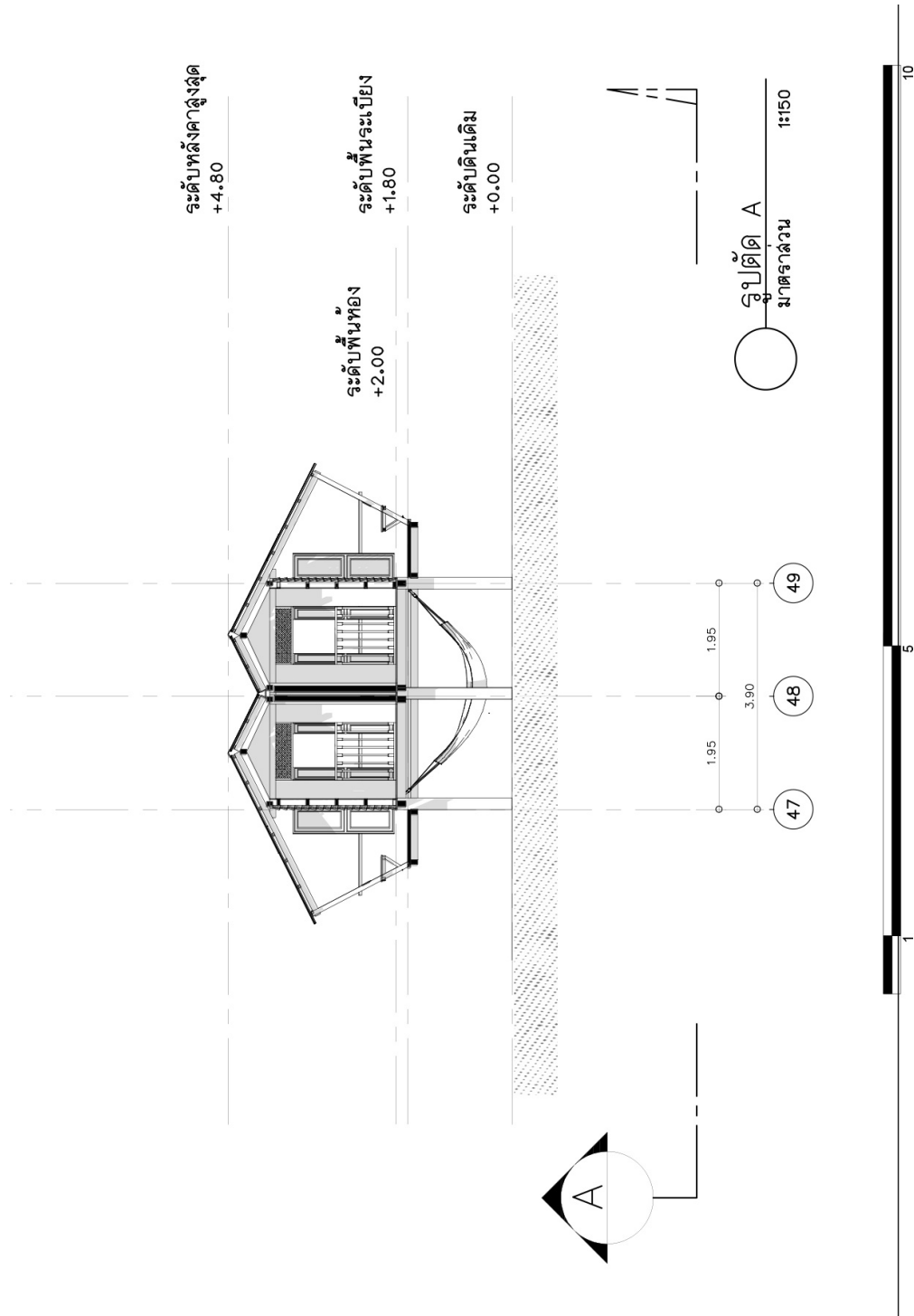
ภาพที่ 5.66 รูปด้านที่ 3 บ้านพักผู้เรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.67 รูปด้านที่ 4 บ้านพักผู้เรียน

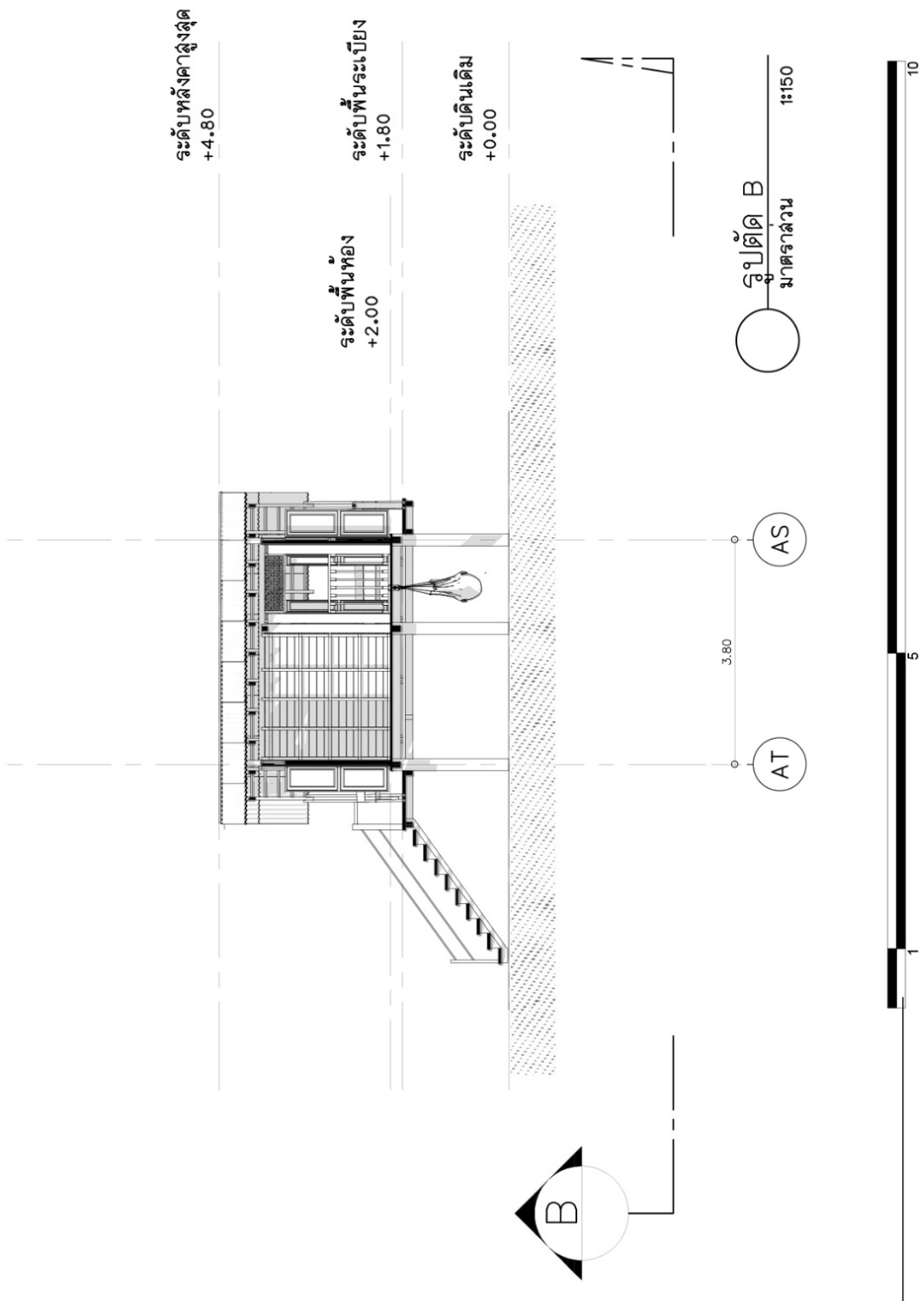
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.8.4 รูปตัดบ้านพักผู้เรียน

ภาพที่ 5.68 รูปตัด A บ้านพักผู้เรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.69 รูปตัด B บ้านพักผู้เรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.8.5 ทศนิยมภาพ

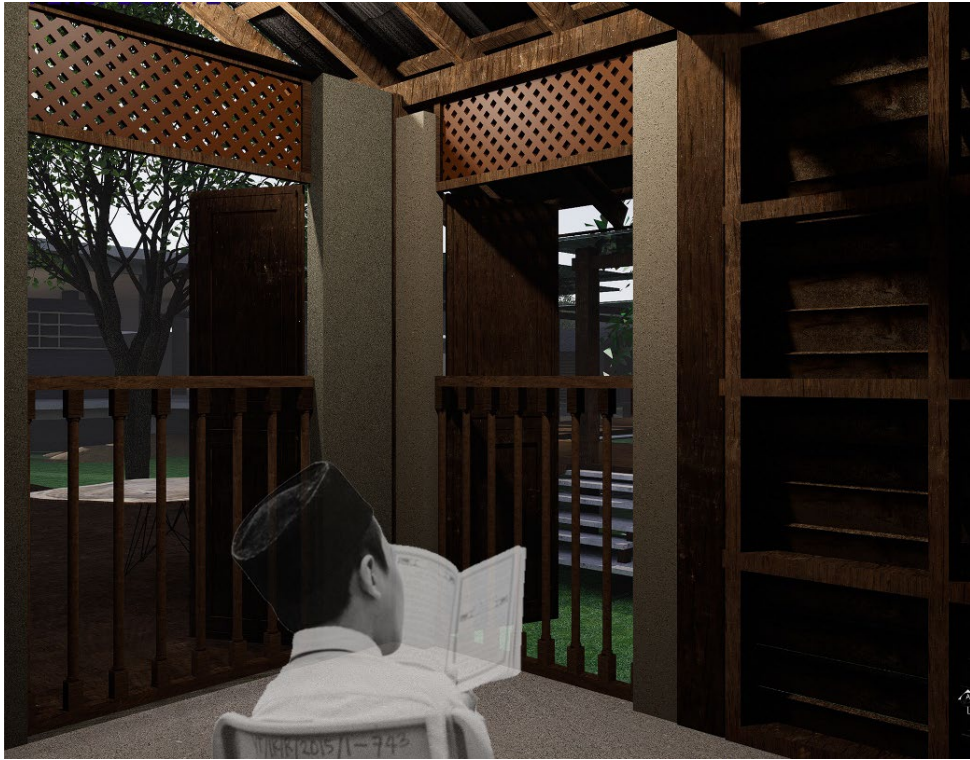
ภาพที่ 5.70 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนที่พักผู้เรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.71 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนที่พักผู้เรียน

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.72 แสดงภาพทัศนียภาพภายในส่วนที่พักผู้เรียน
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

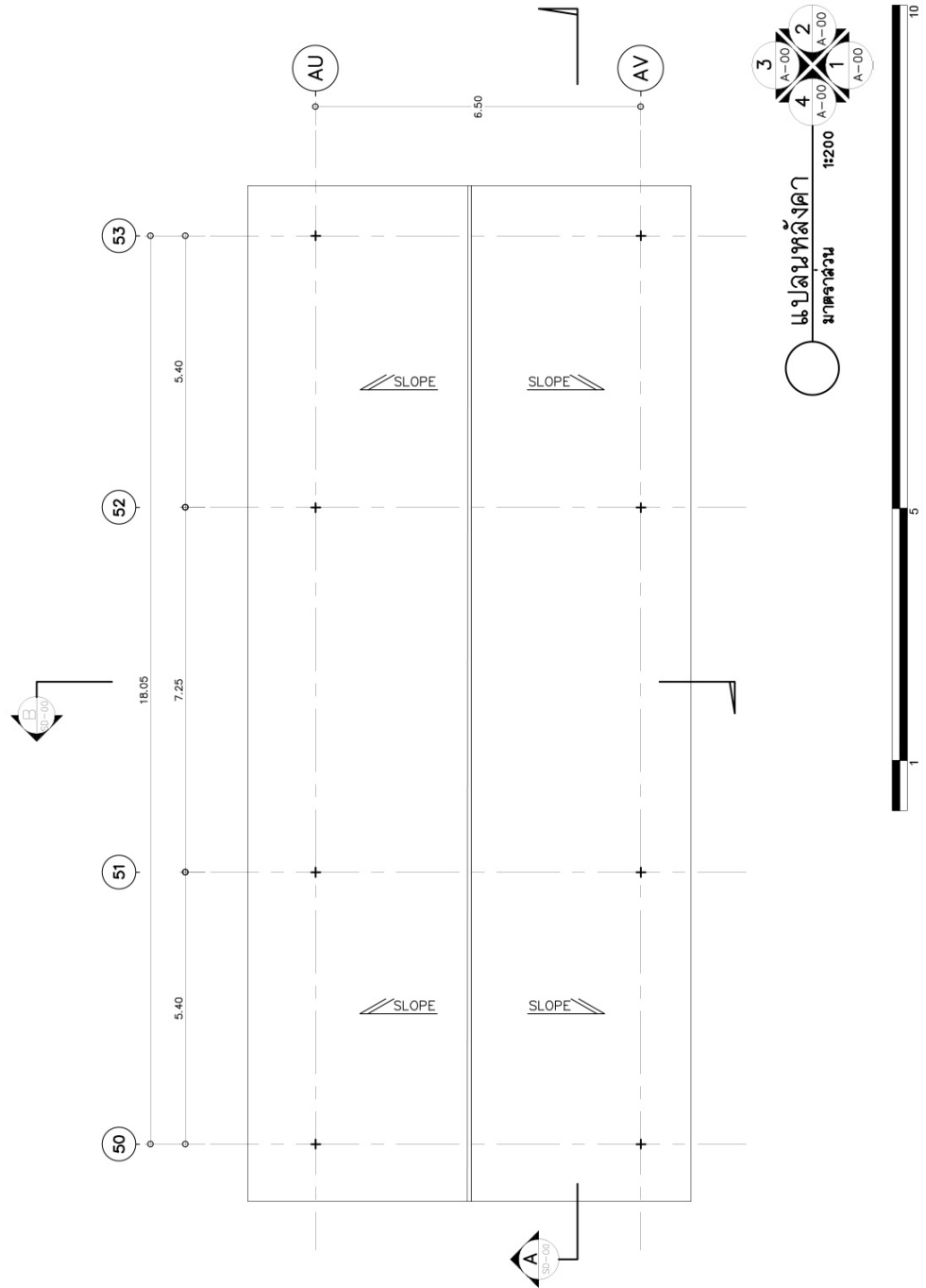
ภาพที่ 5.73 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.74 แสดงภาพทัศนียภาพภายนอกส่วนลานทางเดินภายในโครงการ
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

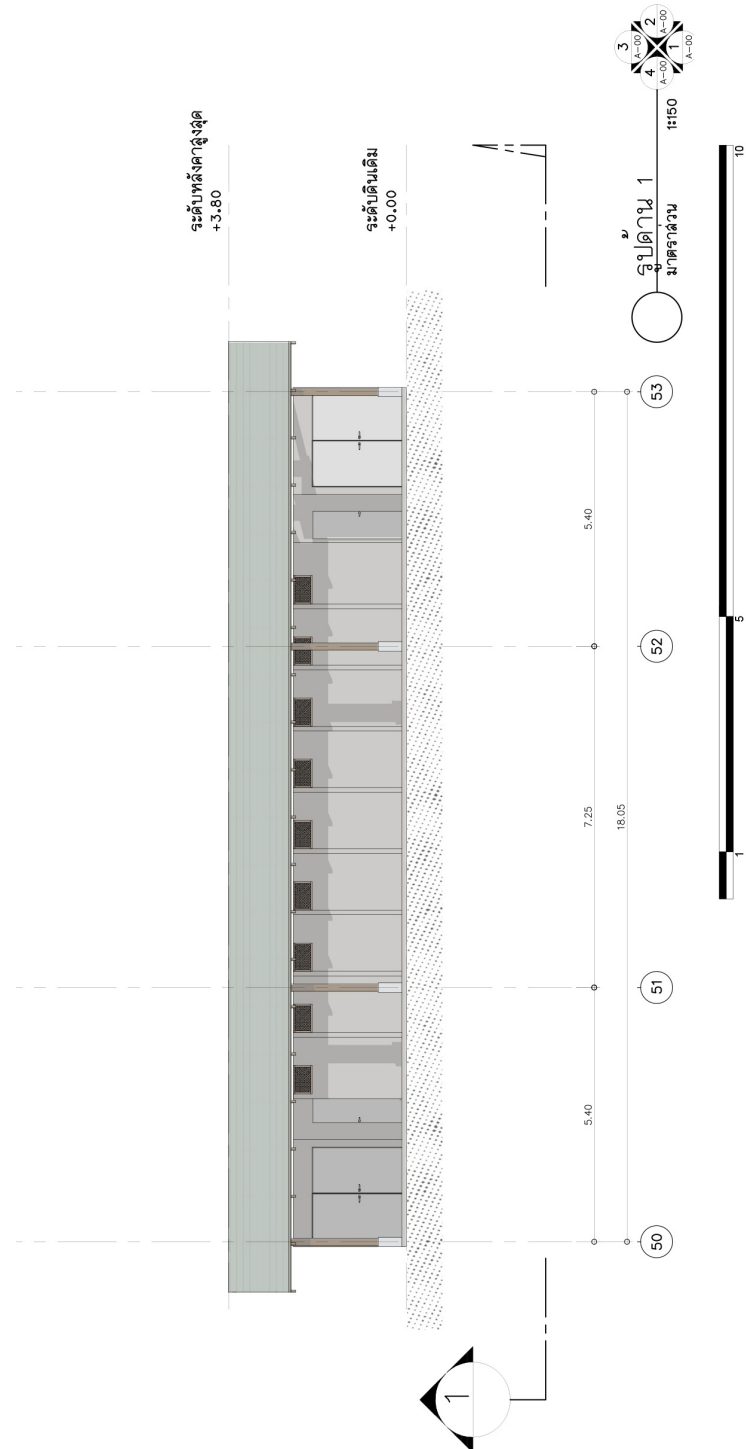
5.9.2 ฟังหลังคาอาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม

ภาพที่ 5.76 ฟังหลังคาอาคารอาบน้ำและห้องน้ารวม

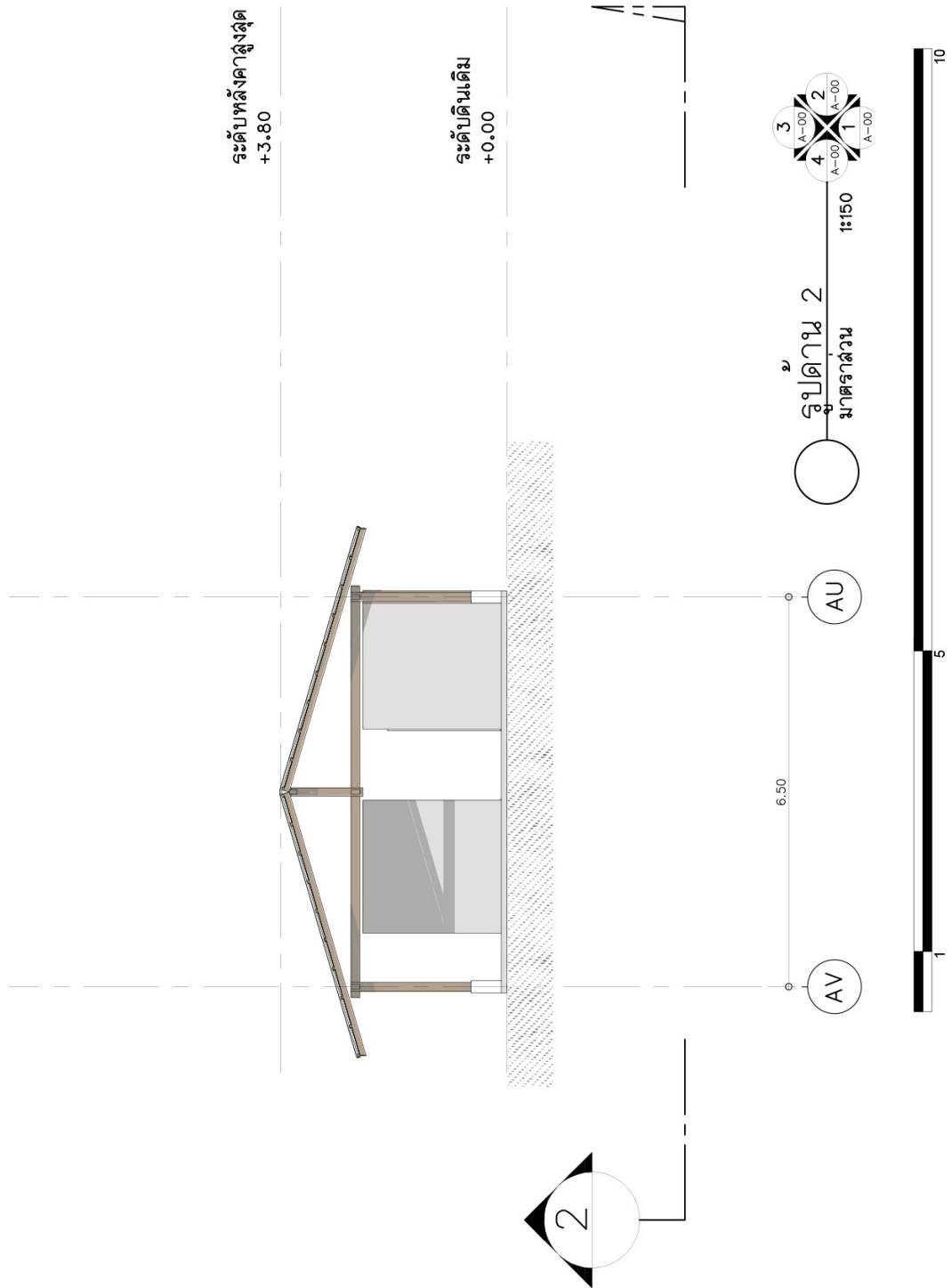
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.9.3 รูปด้านอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ภาพที่ 5.77 รูปด้านที่ 1 อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

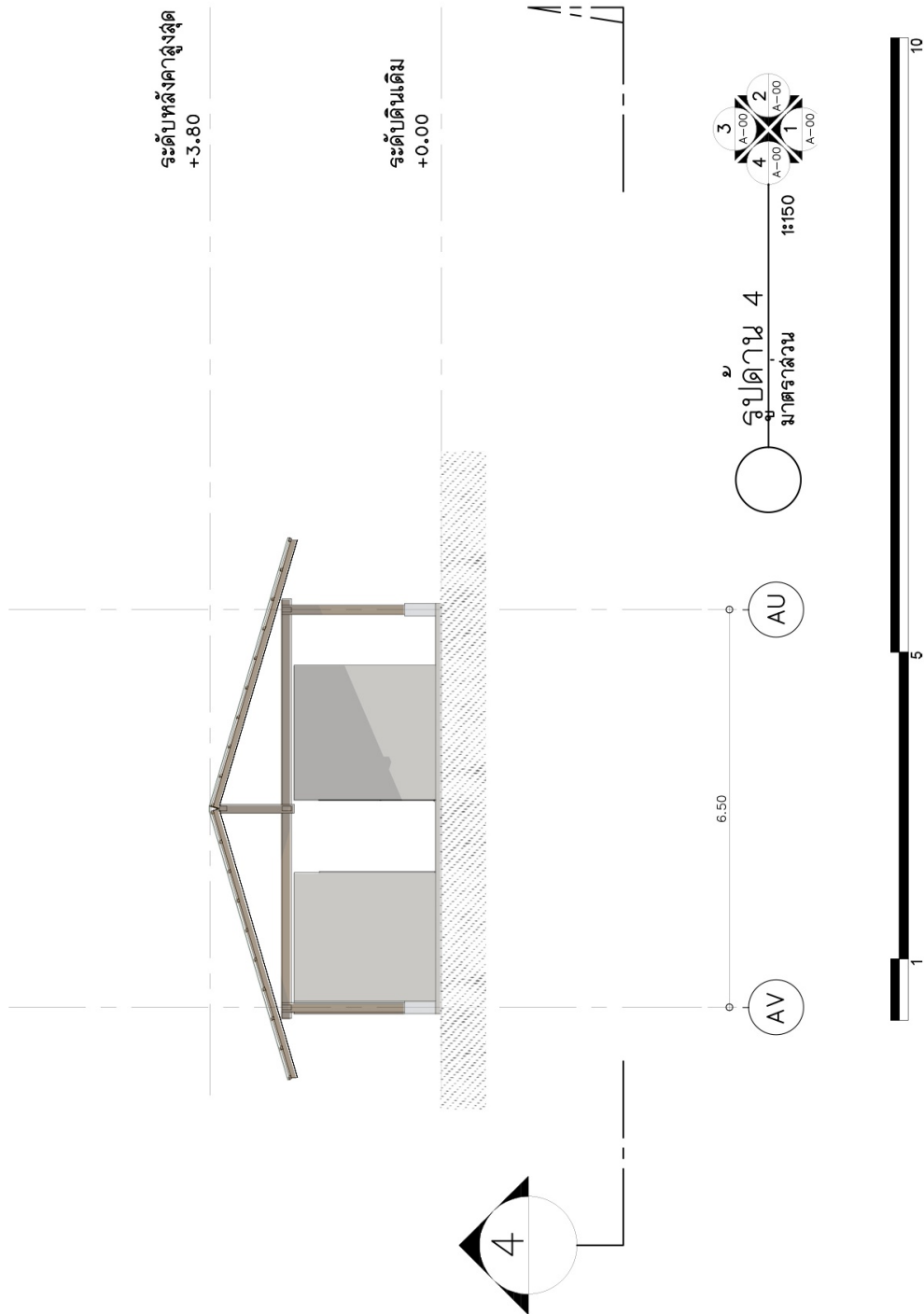

ภาพที่ 5.78 รูปด้านที่ 2 อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

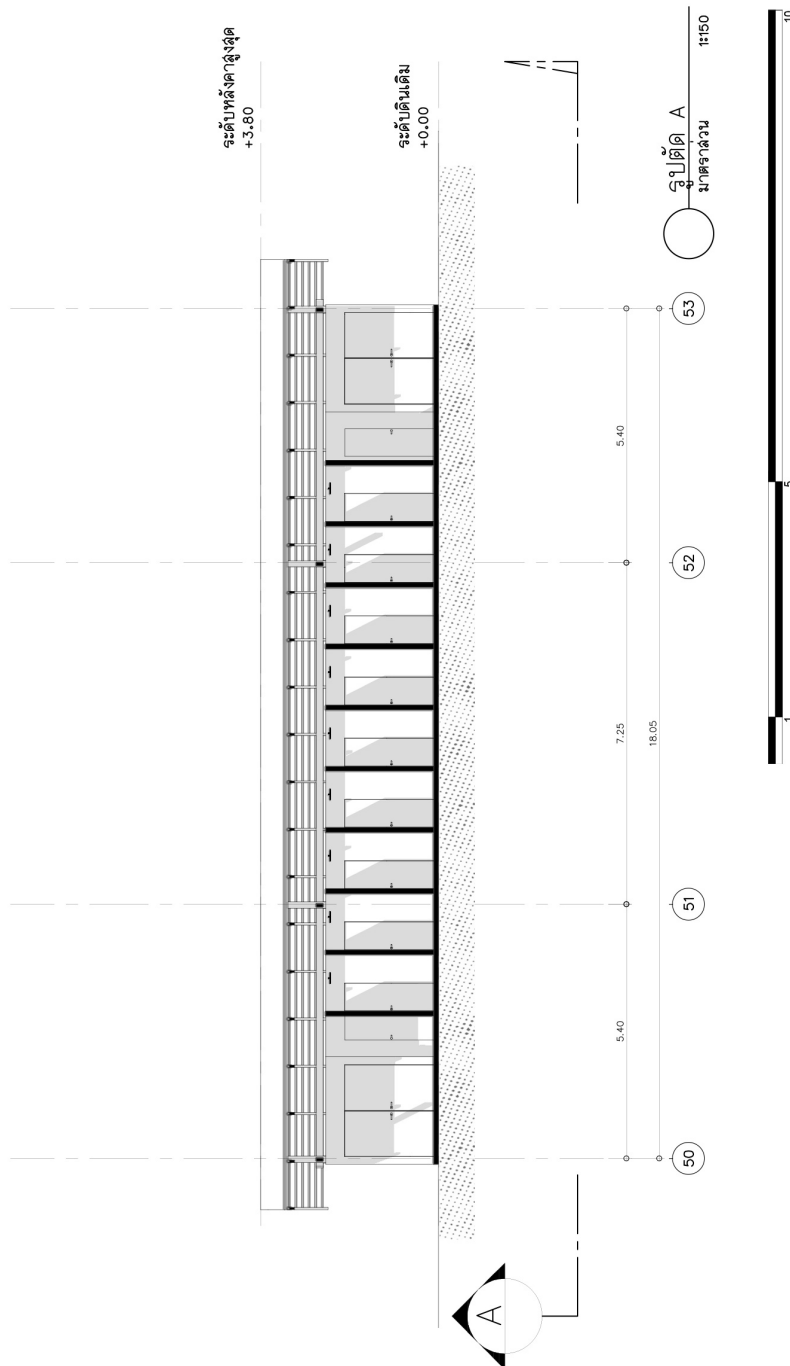
ภาพที่ 5.79 รูปด้านที่ 3 อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม
 ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.80 รูปด้านที่ 4 อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

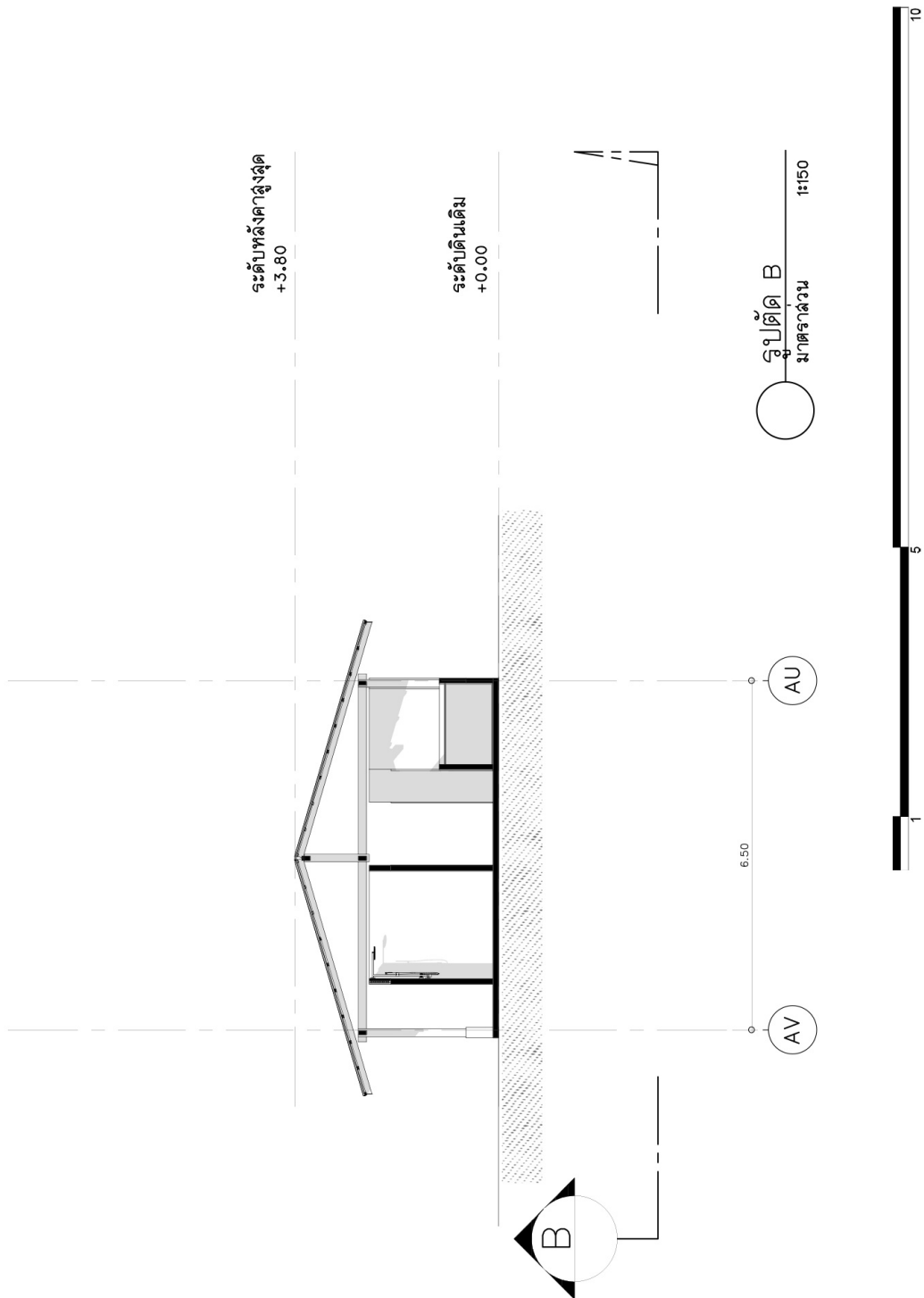
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.9.4 รูปตัดอาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ภาพที่ 5.81 รูปตัด A อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

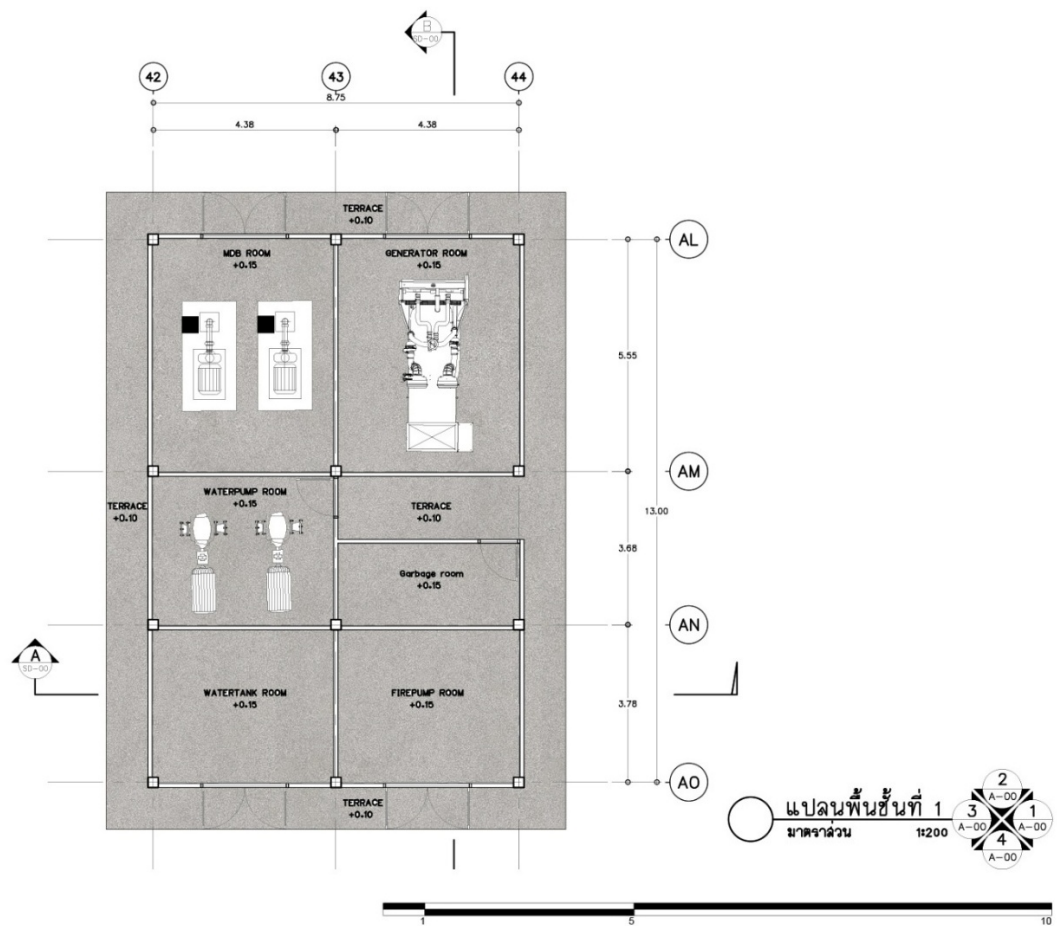
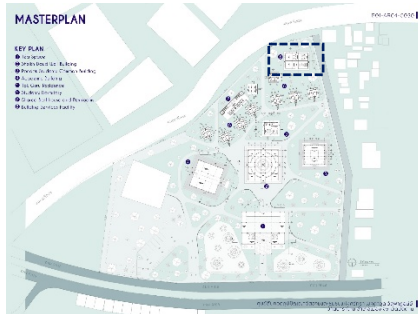

ภาพที่ 5.82 รูปตัด B อาคารอาบน้ำและห้องน้ำรวม

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.10 แบบขยายส่วนอาคารงานระบบ

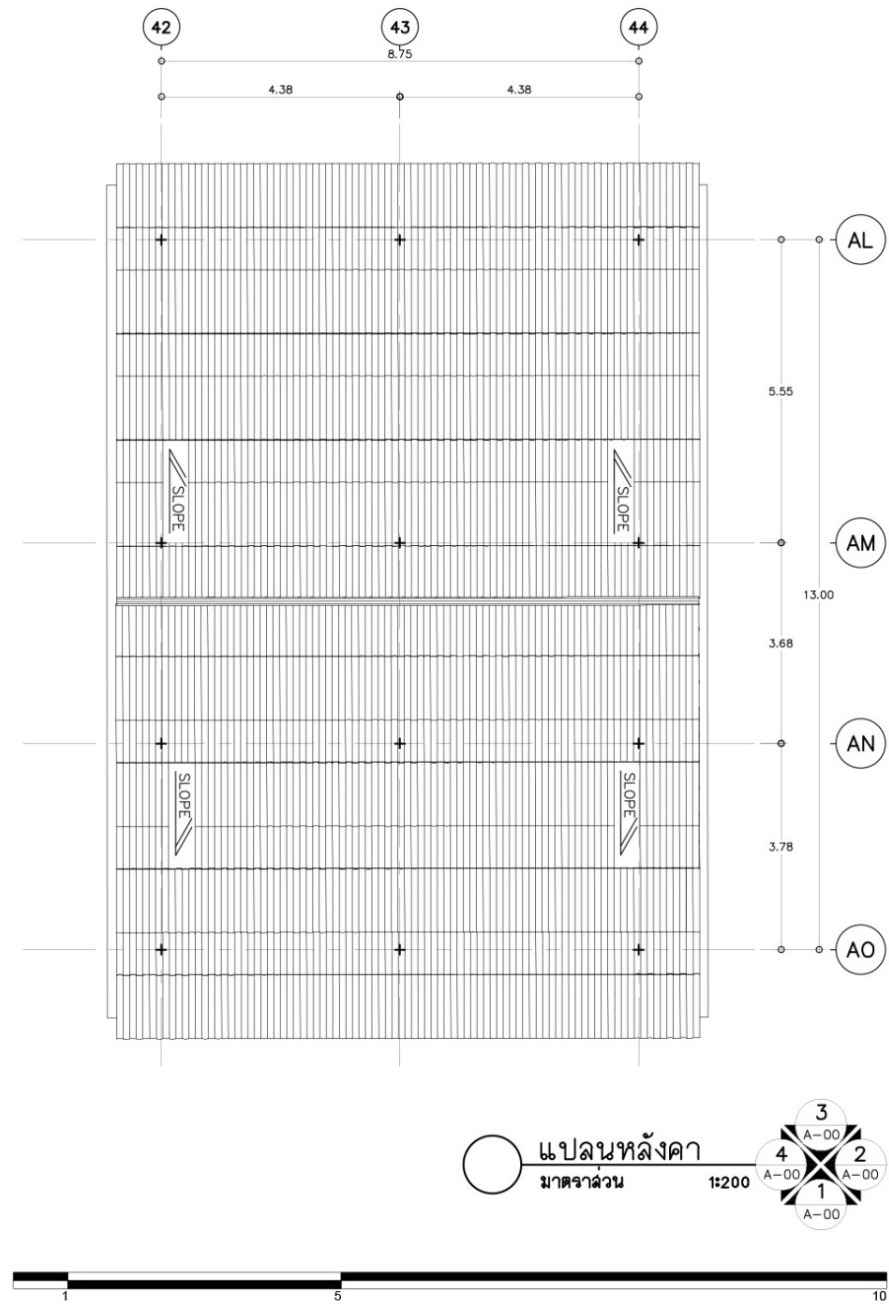
5.9.1 ผังพื้นอาคารงานระบบชั้นที่ 1

ภาพที่ 5.83 ผังพื้นอาคารงานระบบชั้นที่ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

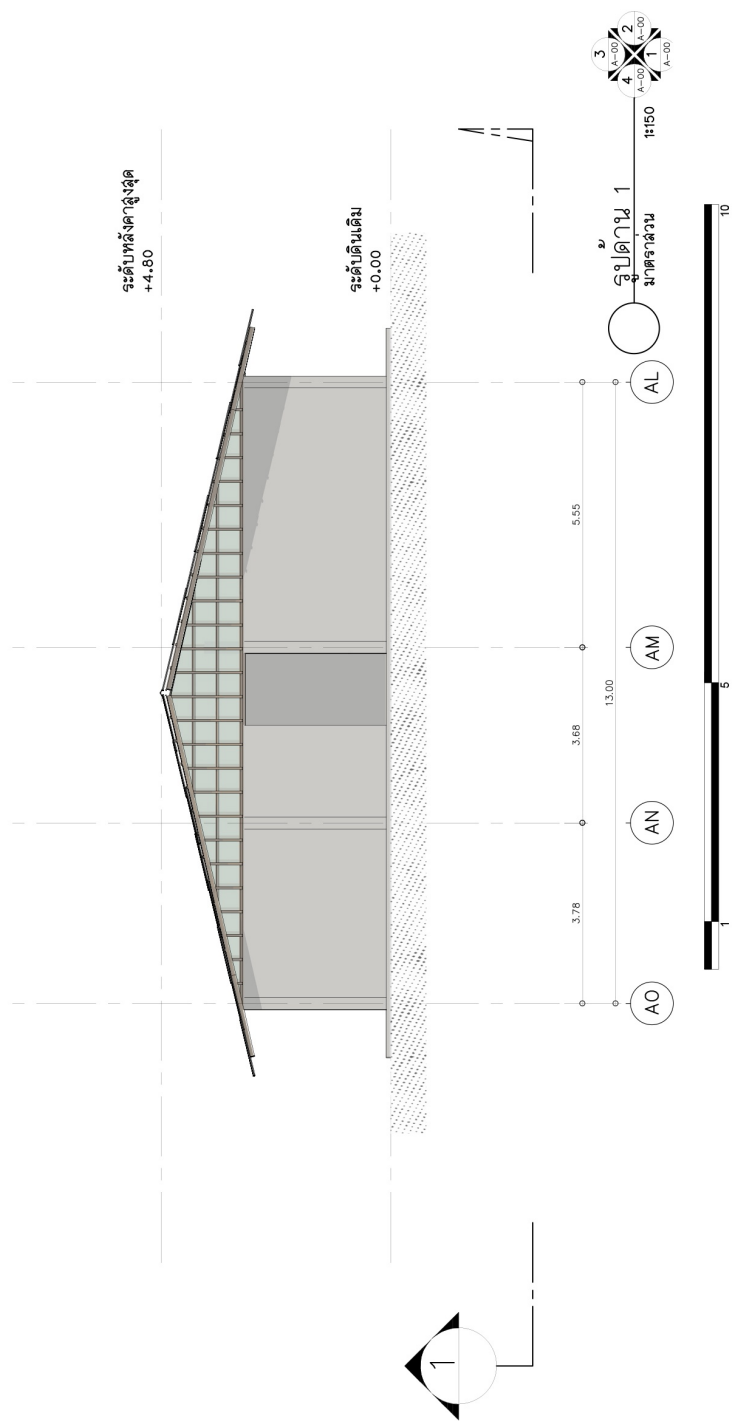
5.10.2 ผนังหลังคาอาคารงานระบบ

ภาพที่ 5.84 ผนังหลังคาอาคารงานระบบ

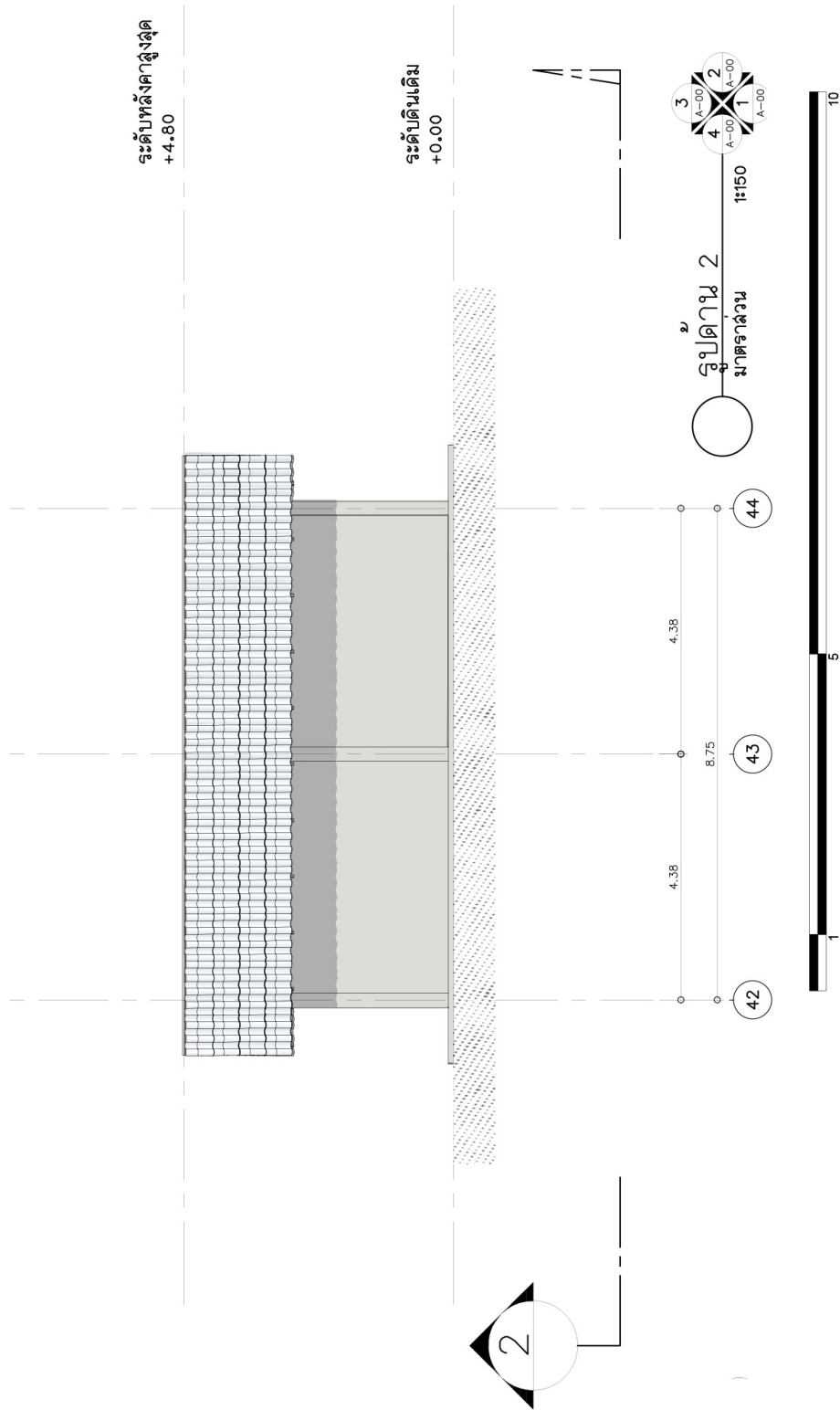
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.10.3 รูปด้านอาคารงานระบบ

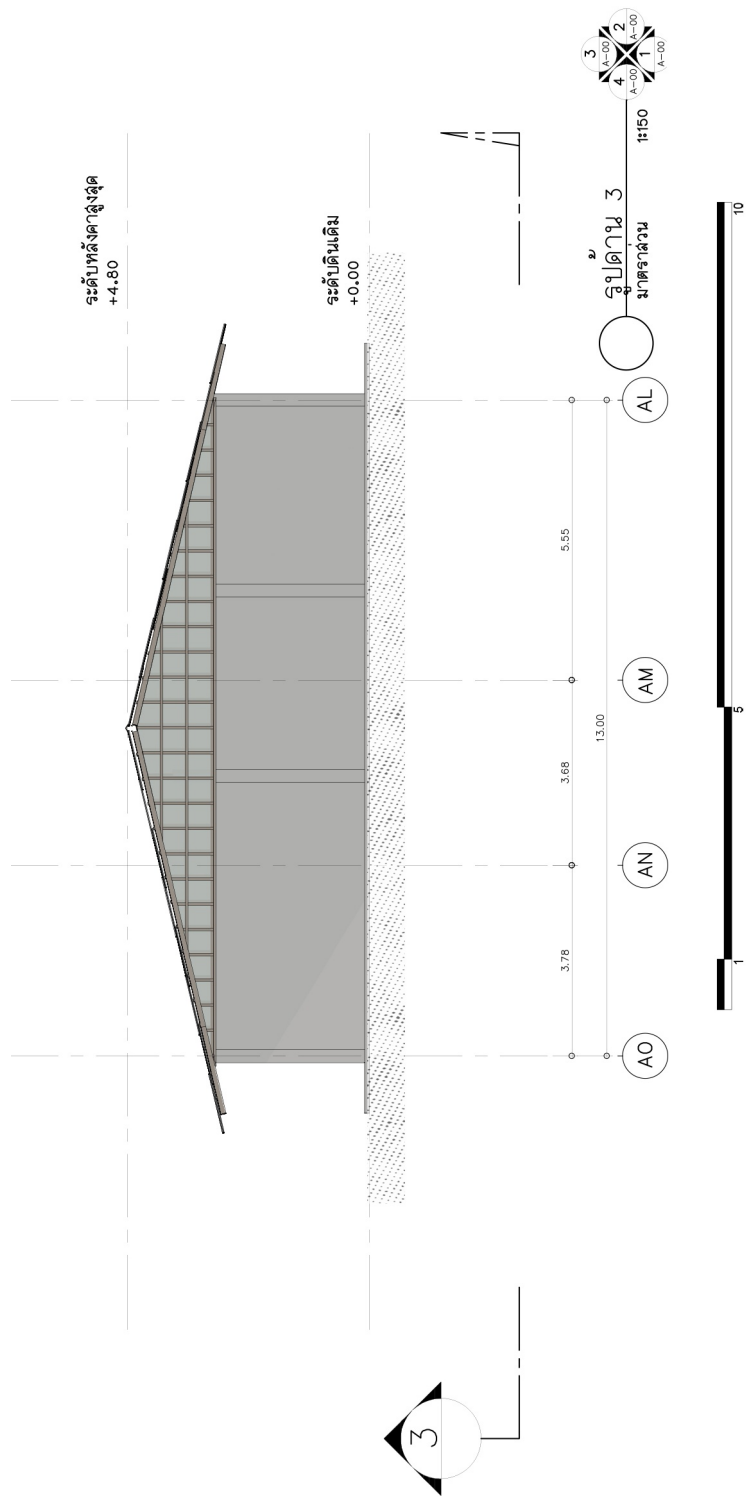
ภาพที่ 5.85 รูปด้านที่ 1 อาคารงานระบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

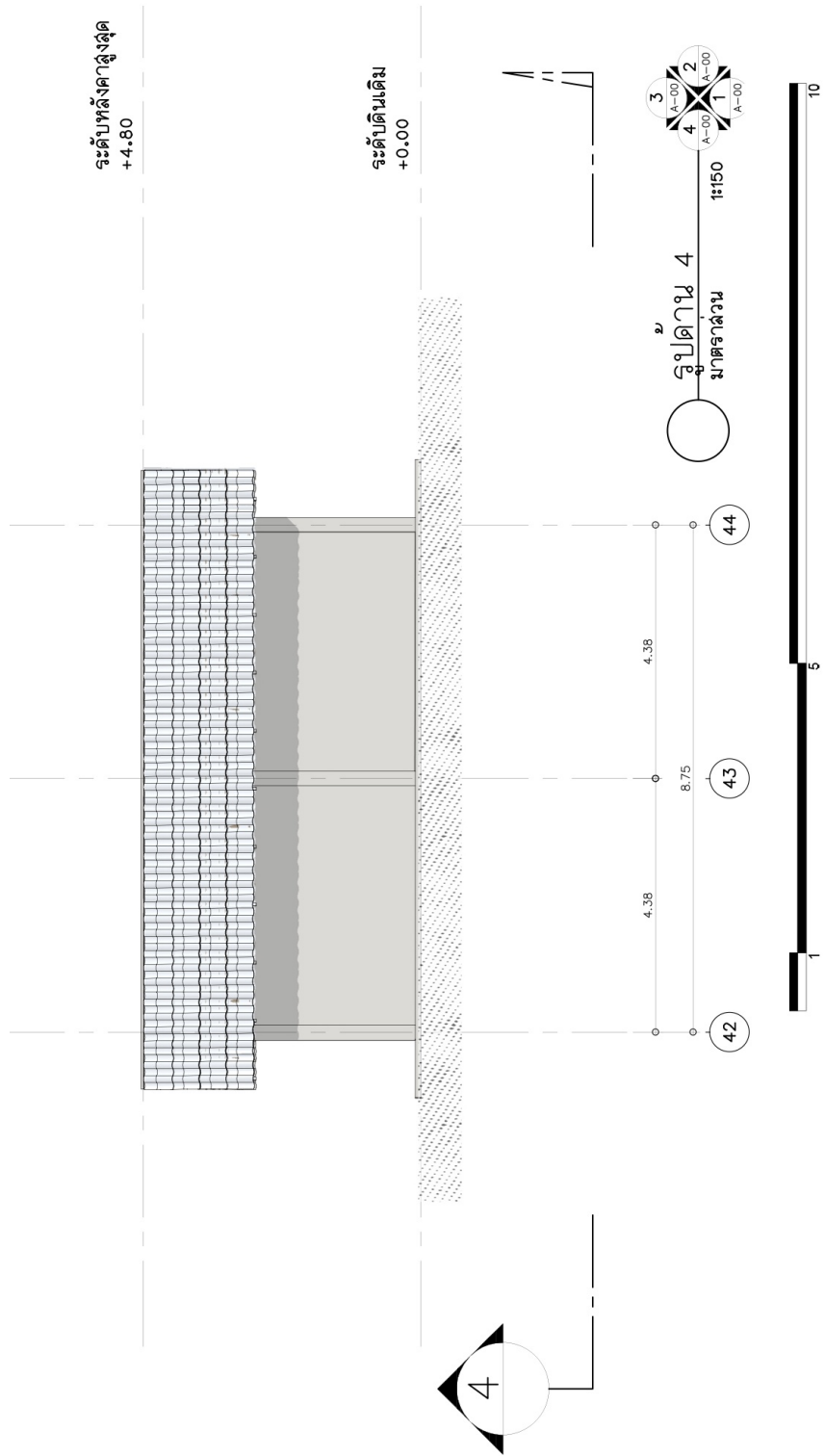
ภาพที่ 5.86 รูปด้านที่ 2 อาคารโรงงานระบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.87 รูปด้านที่ 3 อาคารงานระบบ

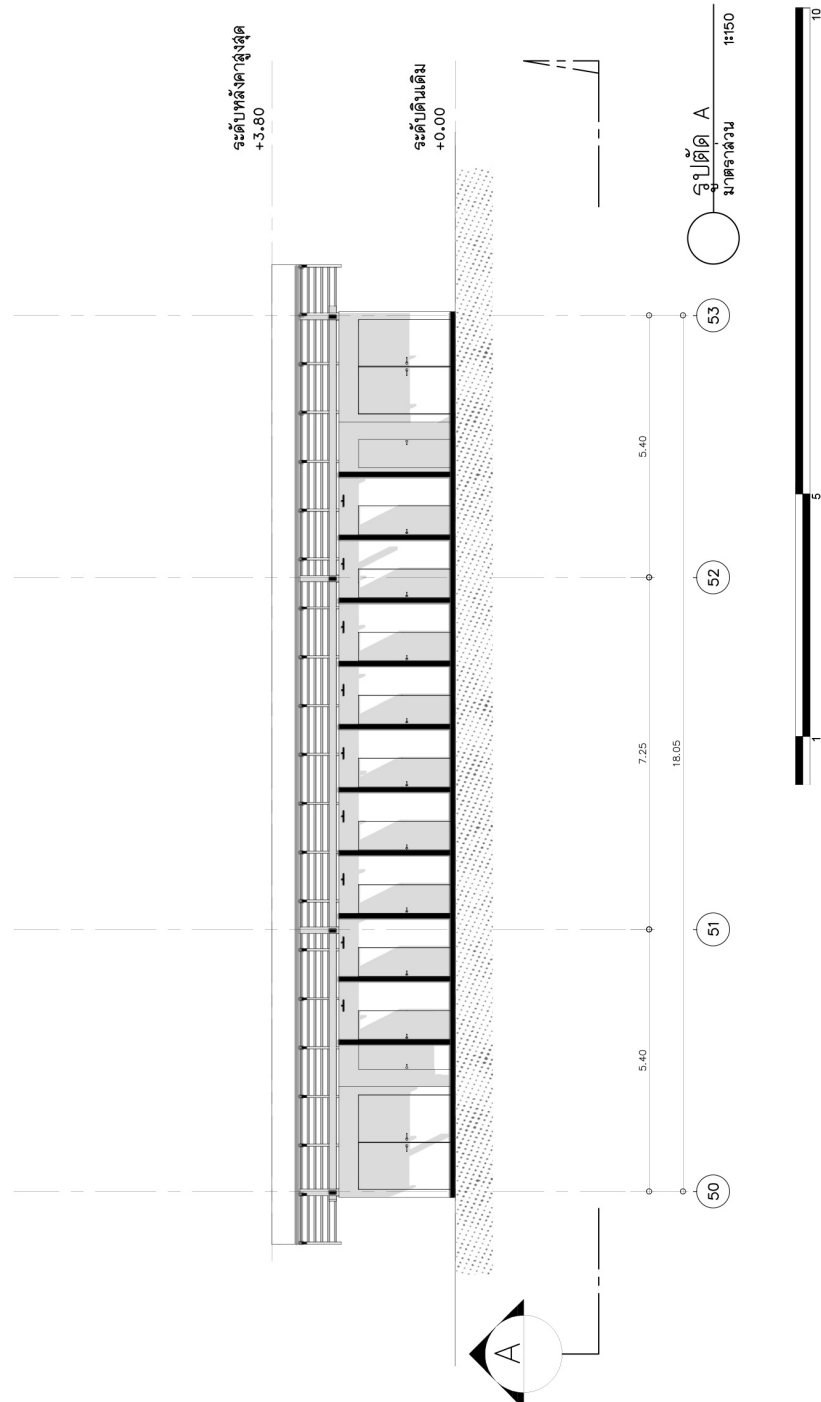
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.88 รูปด้านที่ 4 อาคารงานระบบ

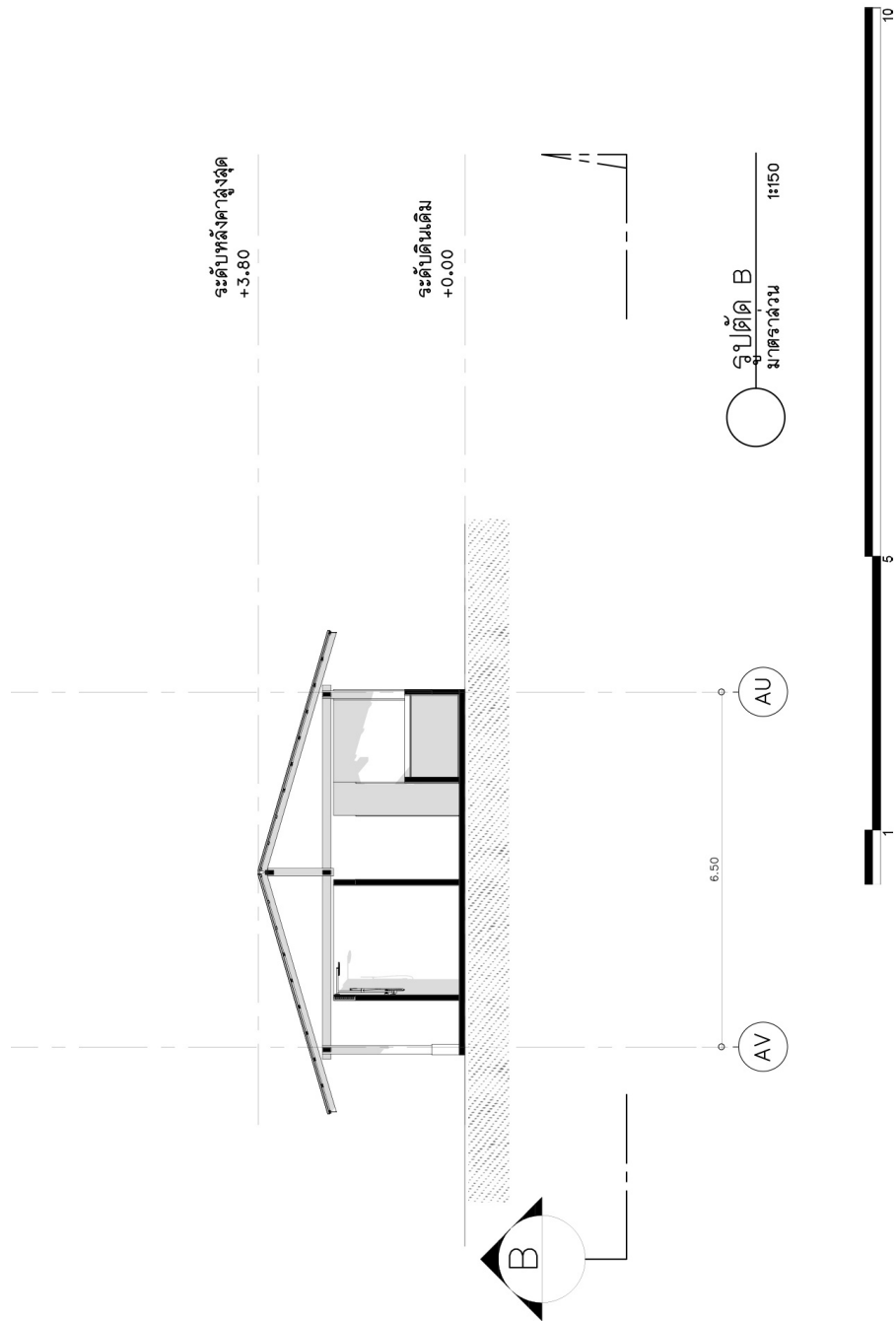
ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

5.10.4 รูปตัดอาคารงานระบบ

ภาพที่ 5.89 รูปตัด A อาคารงานระบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.90 รูปตัด B อาคารงานระบบ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพที่ 5.91 แสดงภาพ QR วิดีโอของโครงการ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เป็นการพัฒนาแนวคิดทางสถาปัตยกรรมที่มุ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธา ชุมชน และวิถีชีวิตของสังคมมุสลิมในจังหวัดปัตตานี โดยใช้แนวคิด Sense of Belonging เป็นแกนหลักในการออกแบบ เพื่อสร้างพื้นที่ที่ผู้ใช้งานสามารถเกิดความรู้สึกผูกพัน ความคุ้นเคย และการเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ แนวคิดดังกล่าวถูกพัฒนาผ่านการตีความหลัก Barakah (ความจำเริญองงาม) ให้เป็นภาษาทางสถาปัตยกรรม ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าของพื้นที่ที่มากกว่ารูปแบบทางกายภาพ ผ่านการออกแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพบปะ และการใคร่ครวญทางจิตวิญญาณ

กระบวนการออกแบบได้อาศัยการวิเคราะห์วิถีชีวิตของชุมชน สถาปัตยกรรมอิสลาม และกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม มาพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงพื้นที่ผ่านการจัดลำดับพื้นที่และการเปลี่ยนผ่านของบรรยากาศจากพื้นที่สาธารณะไปสู่พื้นที่ที่มีความสงบและมีความหมายทางจิตวิญญาณมากยิ่งขึ้น โดยใช้แสง เงา ความว่าง และความต่อเนื่องของพื้นที่เป็นเครื่องมือในการสร้างประสบการณ์ให้ผู้ใช้งานสามารถรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงกายภาพและจิตใจ

ในขณะเดียวกัน โครงการยังได้นำแนวคิด สถาปัตยกรรมยั่งยืนและการปรับตัว (Sustainable and Resilient Architecture) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับบริบทท้องถิ่น โดยอาศัยภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมลายู เช่น การยกพื้นอาคาร การใช้หลังคาที่เหมาะสมกับภูมิอากาศเขตร้อนชื้น การวางผังอาคารให้เกิดการระบายอากาศตามธรรมชาติ และการเลือกใช้วัสดุท้องถิ่น เพื่อลดการใช้พลังงานและส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การออกแบบยังคำนึงถึงความยืดหยุ่นของการใช้งาน ผ่านการจัดวางพื้นที่แบบกระจายตัวและพื้นที่อเนกประสงค์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกิจกรรมและบริบทของชุมชนในอนาคต

โครงการยังให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการสร้างพื้นที่ที่รองรับการเรียนรู้ การพบปะ และกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยส่งเสริมบทบาทของพื้นที่ในฐานะศูนย์กลางของชุมชน และรักษาอัตลักษณ์ของสังคมมลายูมุสลิมในบริบทท้องถิ่น พร้อมกันนั้นยังมุ่งสร้างความยั่งยืนทางจิตวิญญาณ ผ่านการออกแบบพื้นที่ที่เอื้อต่อการระลึกถึงพระเจ้าและการใคร่ครวญภายใน ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการดำรงชีวิตในศาสนาอิสลาม

ดังนั้น โครงการนี้จึงแสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมสามารถทำหน้าที่มากกว่าการเป็นสิ่งปลูกสร้างทางกายภาพ แต่เป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ ชุมชน และศรัทธา พร้อมทั้งสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยมุ่งสร้าง “พื้นที่แห่งความหมาย” ที่ส่งเสริมทั้งคุณภาพชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และการพัฒนาทางจิตวิญญาณของผู้ใช้งานอย่างยั่งยืน.

สำหรับนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อที่มีลักษณะเฉพาะ ประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับศาสนา โดยมีข้อเสนอแนะจากโครงการนี้คือ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้นำศาสนาในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้การออกแบบสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้ใช้งานได้อย่างแท้จริง ในด้านการออกแบบควรมุ่งเน้นการใช้วัสดุท้องถิ่น การระบายอากาศตามธรรมชาติ และการจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับภูมิอากาศเขตร้อนชื้น เพื่อส่งเสริมแนวคิดสถาปัตยกรรมยั่งยืนและลดการใช้พลังงานในระยะยาว นอกจากนี้ ควรออกแบบพื้นที่ให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ เพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลายทั้งด้านศาสนาและชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต พร้อมทั้งควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ใช้งานและผลกระทบของพื้นที่ต่อความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense of Belonging) เพื่อพัฒนาสถาปัตยกรรมที่สามารถสร้างความผูกพันทั้งในระดับสังคมและจิตวิญญาณได้อย่างยั่งยืน.

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. (2562). สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

กรมการปกครอง. (2566). ทะเบียนราษฎรประเทศไทย รายจังหวัด รายอำเภอ รายตำบล. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

กฎกระทรวง (ฉบับที่ 55) พ.ศ. 2543 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ว่าด้วยเรื่อง อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR) และอัตราส่วนพื้นที่เปิดโล่ง (OSR). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนพิเศษ 70 ง (16 มีนาคม 2543).

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.). (2560). ผังเมืองรวมจังหวัดปัตตานี (ปรับปรุงครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.). (2556). รายงานยุทธศาสตร์ศาสนาเพื่อสันติสุขชายแดนใต้. ปัตตานี: ศอ.บต.

สุทิพย์ พูลสวัสดิ์, พรพันธ์ เขมคุณาศัย, และ ธนภัทร เต็มรัตน์กุล. (2563). “ดาลอ ปอเนาะจารีต: พื้นที่ผลิตซ้ำอัตลักษณ์มลายูมุสลิม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ความขัดแย้งกับนโยบายการศึกษาชาติปัจจุบัน.” วารสารอินทนิลทักษิณสาร, ปีที่ 16(2), หน้า 45–60.

Razak Idris, M., Zulkifli, M., & Abdullah, R. (2022). Challenges and Potentials of Pondok Institutions in Southern Thailand: Curriculum, Community and Integration. Yala Rajabhat University Press.

Mamat, M. J. B., & Rahman, M. B. A. (2019). Integrated Learning Spaces in Traditional Islamic Schools (Pondok): Spatial Patterns and Interactive Learning Environments. *International Journal of Built Environment and Sustainability*, 6(3), 145–158.

Mangera Yvars Architects (MYAA). (2013). Education City Mosque – Doha, Qatar. Retrieved from <https://www.myaa.eu/urban/education-city>

Studio Italia Costruzioni. (2020). Anas Ben Malek Quranic School, Tripoli. Retrieved from <https://studioitaliacostruzioni.com/en/sites/koranic-school>

Bitte Design Studio. (2020). Asrama Pesantren Tahfizh Akhwat 1 and 2 – Cimanggis, Indonesia. Retrieved from <https://www.archdaily.com/937647/asrama-pesantren-tahfizh-akhwat-1-and-2-bitte-design-studio>

Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York: Rizzoli.

Frishman, M., & Khan, H. U. (1994). *The Mosque: History, Architectural Development and Regional Diversity*. London: Thames and Hudson.

Nasr, S. H. (1987). *Islamic Art and Spirituality*. Albany: State University of New York Press.

Grabar, O. (1992). *The Meditation of Ornament*. Princeton: Princeton University Press.

ภาคผนวก

ภาพหุ่นจำลอง โครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขตดาวูด อัลฟาฏอนีย์ บ้านบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

ภาพแสดงหุ่นจำลองโครงการ 1

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพแสดงหุ่นจำลองโครงการ 2

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

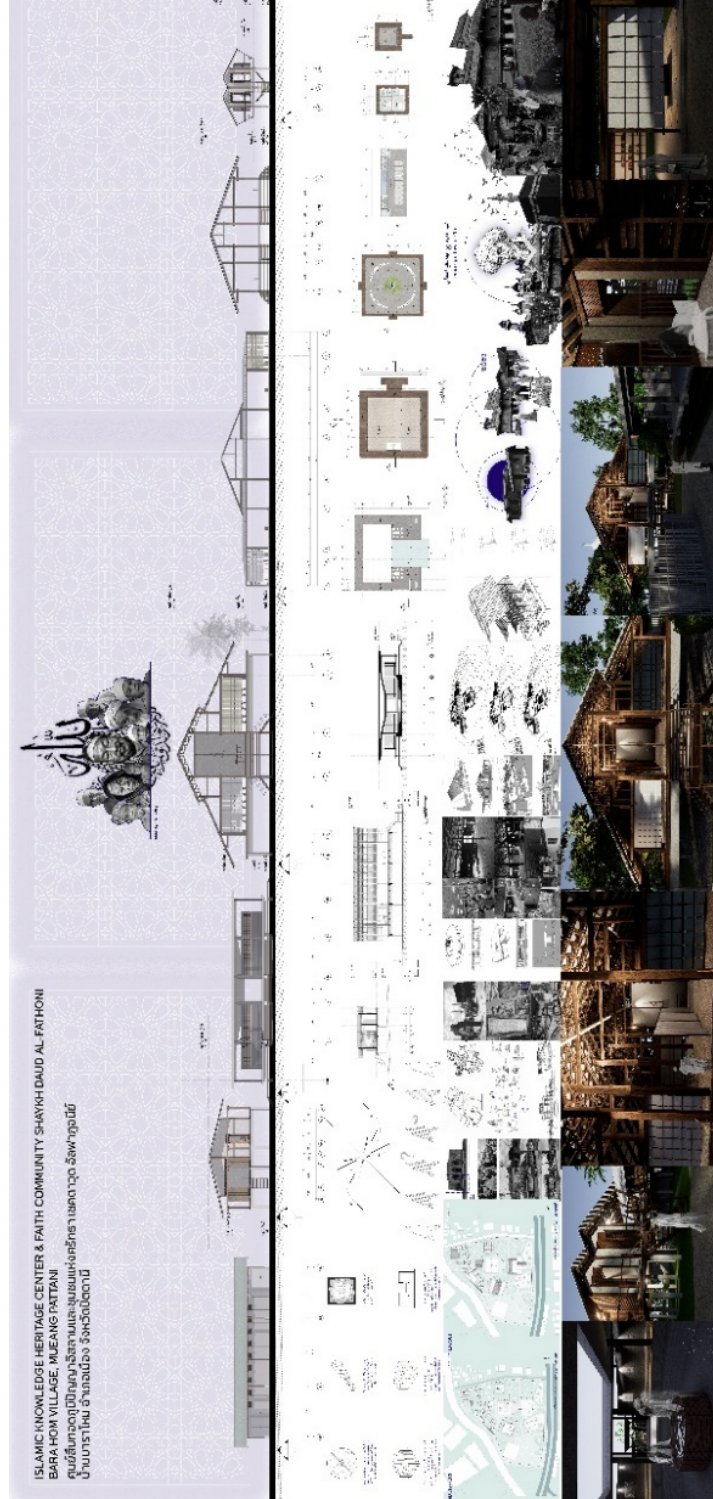
ภาพรวมโครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เซคดาวูด อัลฟาฏอนีย์
บ้านบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

แสดงภาพรวมโครงการ (แนวตั้ง)

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพรวมโครงการศูนย์สืบทอดมูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เซคดาวูด อัลฟาฏอนีย์
บ้านบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

แสดงภาพรวมโครงการ (แนวนอน)

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพบรรยากาศนำเสนอโครงการศูนย์สืบทอดภูมิปัญญาอิสลามและชุมชนแห่งศรัทธา เขต
ดาวูด อัลฟาฏอนีย์ บ้านบาราโหม อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี

แสดงภาพบรรยากาศนำเสนอโครงการ

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ภาพกลุ่มตรวจแบบวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา

ภาพกลุ่มตรวจแบบวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา

ที่มา : ผู้ศึกษา (2568)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอันซอลาะห์ สามะอะกา	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	6450210030	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น	โรงเรียนดารุสสลาม ตันหยงมัส นราธิวาส	2551
มัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนดารุสสลาม ตันหยงมัส นราธิวาส	2564
ปริญญาตรี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	2568
	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง	